

UPA 2022:

**II. Uluslararası Psikolojide Güncel
Yaklaşımlar ve Araştırmalar Kongresi
(26-28 Mayıs 2022, İstanbul):
Tam Metin Bildiri Kitabı**

&

UPA 2022:

**2nd International Congress of Current
Approaches and Research in Psychology
(May 26-28, 2022, Istanbul):
Full-Text Book**

Editörler / Editors:

**Dr. Öğr. Üyesi / Asst. Prof. Dr. Kahraman GÜLER
Uzm. Klinik Psikolog / Specialist, Clinical Psychologist Buse DURAN**

İstanbul Gelişim Üniversitesi Yayınları

2023

**İSTANBUL
GELİŞİM
ÜNİVERSİTESİ**

İstanbul Gelişim Üniversitesi (İGÜ) Yayın Kurulu'nun 19.07.2022 tarihinde yapılan 2022/03 numaralı toplantısında alınan 2022/03-3 sayılı kararı, İGÜ Yayın Kurulu Başkanlığı'nın 19.07.2022 tarihli ve E-65460130-824.01.02-54943 sayılı yazısı, İGÜ Yönetim Kurulu'nun 22.07.2022 tarihinde yapılan 2022/12 numaralı toplantısında alınan 08 sayılı karar uyarınca Üniversitemiz Yayınevi tarafından yayımlanmasına karar verilmiştir.

© İstanbul Gelişim Üniversitesi Yayınları
© Istanbul Gelisim University Press
2023

Her hakkı saklıdır.
All rights reserved.

Sertifika No: 47416

e-ISBN NO: 978-625-8202-02-1

İGÜ Yayınları; 109

Yayına Hazırlayan:
Ahmet Şenol ARMAĞAN

Kapak Tasarımı:
Merve Gül ŞEKEM

İstanbul Gelişim Üniversitesi Yayınları

Adres: Rektörlük Binası-Cihangir Mah. Şehit Jandarma Komando Er Hakan Öner Sok.

No: 1 34310 Avcılar / İstanbul / TÜRKİYE

Telefon: +90 212 422 70 00

Belgeç: +90 212 422 74 01

E-posta: iguyayinlari@gelisim.edu.tr

Ağ sayfası: <https://iguyayinlari.gelisim.edu.tr>

Facebook: iguyayinlari

Twitter: IGUYayinlari

KONGRE BİLİM KOMİTESİ
CONGRESS SCIENTIFIC COMMITTEE

Prof. Dr. Iris Tatjana GRAEF-CALLIESS

Prof. Dr. Tahsin İLHAN

Prof. Dr. Bruno MILLET

Prof. Dr. Mehmet Zihni SUNGUR

Prof. Dr. Ahmet Ertan TEZCAN

Doç. Dr. İmdad BAYRAMOV

Doç. Dr. Yıldız BİLGE

Doç. Dr. Meriç BİLGİÇ

Doç. Dr. Mehmet BOYACI

Doç. Dr. Metin DENİZ

Doç. Dr. Bülent Kadri GÜLTEKİN

Doç. Dr. Devrim LEHMANN

Doç. Dr. Ömer ŞENORMANCI

Doç. Dr. İbrahim TAYMUR

Dr. Öğr. Üyesi Hasan DEMİRCİ

Dr. Öğr. Üyesi Onur Okan DEMİRCİ

Dr. Öğr. Üyesi Pınar DURSUN

Dr. Öğr. Üyesi Halime EKER

Dr. Öğr. Üyesi Haydeh FARAJİ

Dr. Öğr. Üyesi Kahraman GÜLER

Dr. Bahar AKOĞLU

Dr. Emel AKTAN

Dr. Ömer AKGÜL

Dr. Aziza ALİMOVA

Dr. Kader BAHAYİ

Dr. Mario CAMPANINO

Dr. Elif Duygu CINDIK

Dr. Volkan DEMİR

Dr. Zeynep Gümüş DEMİR

Dr. Engin EKER

Dr. Tuba ERDOĞAN

Dr. Bahar ESKİİLİ

Dr. Mahsa JOSTEJOUY KHOEI

Dr. Hüseyin KAZAN

Dr. Cem KEÇE

Dr. Melek KERİMOVA

Dr. Remziye KESKİN

Dr. Konrad LEHMANN

Dr. Sara NASSERZADEH

Dr. Katerina Mitevaska PETRUSHEVA

Dr. Eser SAĞALTICI

Dr. Serhat YÜKSEL

Öğr. Gör. Aylin AYDIN

Uzm. Klinik Psikolog Buse DURAN

Uzm. Klinik Psikolog Mahmut YILMAZ

Uzm. Klinik Psikolog Cansu Selin YURTSEVEN

KONGRE ORGANİZASYON KOMİTESİ

CONGRESS ORGANIZING COMMITTEE

Prof. Dr. Iris Tatjana GRAEF-CALLIESS	Dr. Kader BAHAYI
Prof. Dr. Tahsin İLHAN	Dr. Yıldız BİLGE
Prof. Dr. Bruno MILLET	Dr. Mario CAMPANINO
Prof. Dr. Ahmet Ertan TEZCAN	Dr. Elif Duygu CINDIK
Doç. Dr. İmdad BAYRAMOV	Dr. Volkan DEMİR
Doç. Dr. Mehmet BOYACI	Dr. Zeynep Gümüş DEMİR
Doç. Dr. Metin DENİZ	Dr. Engin EKER
Doç. Dr. Bülent Kadri GÜLTEKİN	Dr. Mahsa JOSTEJOUY KHOEI
Doç. Dr. Devrim LEHMANN	Dr. Hüseyin KAZAN
Doç. Dr. Ömer ŞENORMANCI	Dr. Melek KERİMOVA
Doç. Dr. İbrahim TAYMUR	Dr. Cem KEÇE
Dr. Öğr. Üyesi Hasan DEMİRCİ	Dr. Konrad LEHMANN
Dr. Öğr. Üyesi Onur Okan DEMİRCİ	Dr. Sara NASSERZADEH
Dr. Öğr. Üyesi Pınar DURSUN	Dr. Katerina Mitevaska PETRUSHEVA
Dr. Öğr. Üyesi Halime EKER	Dr. Eser SAĞALTICI
Dr. Öğr. Üyesi Haydeh FARAJI	Dr. Serhat YÜKSEL
Dr. Öğr. Üyesi Kahraman GÜLER	Uzm. Klinik Psikolog Buse DURAN
Dr. Ömer AKGÜL	Uzm. Klinik Psikolog Mahmut YILMAZ
Dr. Aziza ALİMOVA	Uzm. Klinik Psikolog Cansu Selin YURTSEVEN

KONGRE KOORİNATÖRÜ

CONGRESS'S COORDINATOR

Uzm. Klinik Psikolog Buse DURAN

ORGANİZATÖRLER

ORGANIZERS

İstanbul Gelişim Üniversitesi

5N1K Psikoakademi Psikolojik Danışmanlık ve Eğitim Merkezi

Boğaziçi Ruh Sağlığı Derneği

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
<i>Kongre Bilim Komitesi / Congress Scientific Committee</i>	<i>iii</i>
<i>Kongre Organizasyon Komitesi / Congress Organizing Committee</i>	<i>iv</i>
<i>İçindekiler / Contents</i>	<i>v</i>
ERGENLERDE ALGILANAN PSİKOLOJİK KONTROL ile ÖFKE ve YALNIZLIK ARASINDAKİ İLİŞKİ	1
Bahar AKOĞLU, Selin ALAK	
ANNELEERDE ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI, SOSYALİZASYON, DUYGU DÜZENLEME ve EBEVEYN ÖZ YETERLİLİĞİ	8
Bahar AKOĞLU, Gökben TAŞKALDIRAN	
DİJİTAL EBEVEYNLİK FARKINDALIĞININ YORDAYICILARI OLARAK; PSİKOLOJİK ESNEKLİK, AKILLI TELEFON BAĞIMLILIĞI, KİŞİLERARASI İLİŞKİ TARZI ve EBEVEYN ÖZ YETERLİLİĞİ	17
Beyzanur AKDERE	
COVID-19 PANDEMİ DÖNEMİNDE DUYGU, DÜŞÜNCE, DAVRANIŞ ve VİRÜSE YÖNELİK ALINAN ÖNLEMLER ile ALGILANAN SOSYAL DESTEK ARASINDAKİ İLİŞKİDE NESNE İLİŞKİLERİNİN ARACI ROLÜ	33
Dilara KARAKOÇ	
Do TURKISH CRIME SERIES AFFECT UNIVERSITY STUDENT'S ATTITUDES TOWARDS VIOLENCE?	44
Metin ÇINAROĞLU, Nisa ARSLANDOĞMUŞ, Ekin Fırat DURMAZ, Zafer ŞİMŞEK	
YAZARIN TALEBİYLE KİTAPTAN ÇIKARTILAN BİLDİRİ	59
.....	

EVALUATION of DIFFICULTY in EMOTION REGULATION and SELF- ESTEEM in ADOLESCENTS DIAGNOSED with MAJOR DEPRESSIVE DISORDER	68
Büşra ÖZ	

KONGRE FOTOĞRAFLARI / CONGRESS'S PHOTOS	75
--	-----------

ERGENLERDE ALGILANAN PSİKOLOJİK KONTROL ile ÖFKE ve YALNIZLIK ARASINDAKİ İLİŞKİ*

Bahar AKOĞLU**, Selin ALAK***

Öz

Bu çalışmanın amacı, ergenlerde algılanan psikolojik kontrol düzeyi ile yalnızlığın ve sürekli öfke ve öfke ifade tarzının incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda çalışmada, 14-18 yaşarası 386 kişi gönüllü olarak katılmıştır. Araştırmanın verileri "Kişisel Bilgi Formu", "UCLA Yalnızlık Ölçeği Kısa Formu", "Psikolojik Kontrol Ölçeği" ve "Sürekli Öfke ve Öfke Tarzı Ölçeği" ile toplanmıştır. Elde edilen bulgular: Psikolojik kontrol ölçeğinin alt boyutları ile Sürekli öfke ve öfke ifade tarzı ölçeğinin alt boyutları arasında anlamlı ilişki olduğu bulunmuştur. Psikolojik kontrol ölçeğinin alt boyutları ile yalnızlık düzeyleri arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Sürekli öfke ve öfke ifade tarzı ölçeğinin tüm alt boyutları ile yalnızlık düzeyi arasında anlamlı ilişki olduğu bulunmuştur. Hiyerarşik regresyon analizine göre algılanan psikolojik kontrol toplam ile yalnızlık ve sürekli öfke düzeyi arasında kısmi aracılığı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Psikolojik Kontrol, Öfke, Yalnızlık

PSYCHOLOGICAL CONTROL PERCEIVED by TEENAGERS with RELATIONSHIP BETWEEN ANGER and LONELINESS

Abstract

The purpose of this study is to research of loneliness, constant anger and the way of showing it with psychological control level perceived by the teenagers. For this purpose, 386 people between the ages of 14 to 18, took part in this study voluntarily. The data of the research gathered with "Personal Information Form", "Short-Form UCLA Loneliness Scale", "Psychological Control Scale" and "Constant Anger and Type of Anger". The findings: There is a significant relationship between the sub levels of psychological control scale and the whole sub levels of the anger and the style of anger scale. There is a significant relationship between the sub levels of the psychological control scale and loneliness levels. There is a significant relationship between the whole sub levels of the constant anger and the anger expression scale and the level of loneliness. According to hierarchical regression analysis, there is a partial relationship between the psychological control with loneliness and the constant anger level.

Keywords: Psychological Control, Anger, Loneliness

* Bu çalışma ikinci yazarın yüksek lisans tez çalışmasının bir bölümünü oluşturmaktadır.

** Dr. Öğr. Üyesi, Nişantaşı Üniversitesi, Lisansüstü Bilimler Enstitüsü, İstanbul, Türkiye.

E-posta: bahar.akoglu@nisantasi.edu.tr ORCID: 0000-0002-1457-2531

*** Psikolog, Balıkesir, Türkiye. E-posta: selin.alak1@gmail.com ORCID: 0000-0001-5516-0720

GİRİŞ

Bireyin yaşamı boyunca içinde bulunduğu ilk ve en büyük sosyal çevre olan aile kavramı, bireyin kişiliği üzerinde de önemli bir etkiye sahip olma önemini taşımaktadır. Hess ve Holloway (1984) ailenin, kişinin ruhsal gelişimi üzerinde önemli etkiye sahip sosyal bir kurum olduğunu belirtmişlerdir. Kişiliği geliştirmek ve işlevini sürdürmek aile yapısı içerisinde başlamaktadır (Bulut, 1990). Bir çocuk hayata bakmak için gözlerini açtığı anda, onunla birlikte olacak ilk kişiler aile üyeleridir. Bireyin yaşadığı gelişim süreci, doğumdan sonra birçok fiziksel ve psikolojik değişikliği içerir. Bu etkileşim çocuğun yaşamı boyunca devam edecektir.

Ergenlik, bireyin yaşam çizgisinde, çocukluğunun sonunu takip eden biyolojik bir yetişkinin özelliklerine ulaşana kadar geçen gelişim dönemidir. Bu dönem puberte ile başlar ve hayattaki en çarpıcı fiziksel ve duygusal geçişlerin yaşantılandığı gelişimsel bir süreçtir (Parlaz ve diğerleri, 2012). Fiziksel değişimler, kimlik ve kişilik gelişimi gibi önemli olayların yaşandığı bu dönemde gençler diğer dönemlere göre daha yalnız hissedebilmektedir. Erikson (1959), ergenlik döneminde yalnızlığın giderek daha önemli hale geldiğini ve ergenlik döneminde kimliklerini geliştirmeye çalışanların bu dönemi başarılı bir şekilde ele alırlarsa, yetişkinliğini kaybetme korkusu olmadan başkalarıyla yakınlık geliştirebileceklerini vurgulamıştır. Aile, ergenin psikolojik, duygusal, ekonomik, sosyal, kültürel ve fiziksel gelişimini ve davranışlarını şekillendiren bir kurumdur ve ergeni doğum öncesinden yaşamın sonuna kadar etkilemeye, nerede ve nasıl tepki vermesi gerektiği konusunda uarmaya devam eden bir kurumdur. Kişisel gelişimi etkileyen önemli faktörlerden biri bu bağlamda anne- baba davranışlarıdır. Bu nedenle kontrol, ebeveyn davranış ve tutumlarında önemli bir rol oynar. Ailenin kontrol girişimlerinin genç üzerinde öfkeye, kızgın ifadeler ve yalnızlığa yol açtığı düşünülmektedir. Gereğinden fazla kontrol, çocuğun ego sisteminin gelişimini bozarak, özerklik ihtiyacının arttığı ergenlik dönemindeki gelişimini olumsuz yönde etkilemektedir (Barber ve Harmon, 2002). Öfke duygusunu sağlıklı şekilde dışa vurma becerisini kazanamayan bazı ergenler güçlük yaşayabilmektedir.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu araştırma 14-18 yaş grubundaki ergenlerin, algıladıkları psikolojik kontrol ile yalnızlık ve öfke arasındaki ilişkisini ortaya koymaktır. Araştırmada ilişkisel tarama modelinde, betimsel bir çalışmadır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın örneklemini 14-18 yaş aralığında olan 386 ergenden elde edilmiştir. Araştırmaya gönüllü olarak katılım sağlayan ergenlerin 231'i (%59.8) kız, 155'i (%40.2) erkek öğrenciden oluşmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada, veri toplama amacı ile araştırmacının kendisi tarafından geliştirilen Kişisel Bilgi Formu ile UCLA Yalnızlık Ölçeği Kısa Formu, Psikolojik Kontrol Ölçeği ve Sürekli Öfke ve Öfke Tarzı Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan tüm veri toplama araçları için fikir hakkı sahiplerinden e-posta yoluyla kullanım izinleri alınmıştır.

Kişisel Bilgi Formu. Araştırmaya katılan öğrencilerin sosyodemografik bilgilerini edinebilmek amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan 11 soruluk veri toplama aracıdır.

UCLA yalnızlık ölçeği kısa formu (UCLA-KF). Russell, Peplau ve Cutrona (1980) tarafından geliştirilmiş olan ölçeğin amacı kişilerin genel yalnızlık düzeylerini belirlemektir. Ölçeğin Hays ve DiMatteo (1987) tarafından kısa formu oluşturulmuştur. Ölçeğin Türk kültürüne uygun çevirisi Yıldız ve Duy (2014) tarafından yapılmıştır. Ölçek 1 alt boyut ve 7 madde içermektedir. Her bir madde için 1'den 4'e kadar değişen 4'lü Likert tipi puanlama uygulanmaktadır. "(1)hiç uygun değil", "(2)nadiren uygun", "(3)bazen uygun" ve "(4)her zaman uygun" şeklinde yanıt seçeneği bulunmaktadır. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 7, en yüksek puan ise 28'dir. Ölçekten alınan puanın artması, yalnızlık düzeyinin de arttığına işaret etmektedir. Ölçeğin 5. sorusu ters puanlama ile değerlendirmektedir. UCLA-KF'nin, Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .74 olarak hesaplanmıştır (Yıldız & Duy, 2014).

Sürekli Öfke-Öfke Tarz Ölçeği. Otuz dört maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin ilk10 maddesi sürekli öfke düzeyini ölçerken, 24 maddesi bireylerin öfke tarzlarını (öfke-içte, öfke-dışa ve öfke-kontrol alt boyutları) belirlemektedir. Sürekli öfkeden alınan yüksek puanlar, öfke düzeyinin yüksek olduğunu; öfke-içte ölçeğindeki yüksek puanlar, öfkenin baskılanmış olduğunu, içte tutulduğunu; öfke-dışa ölçeğindeki yüksek puanlar, öfkenin kolayca ifade ediliyor olduğunu ve öfke-kontrol ölçeğindeki yüksek puanlar ise öfkenin kontrol edilebildiğini göstermektedir. Ölçeğin Türkçeye uyarlaması Özer tarafından yapılmış olup Cronbach alfa katsayıları 'sürekli öfke' boyutu için 0.79, 'öfkedışa vurumu' boyutu için 0.78, 'öfke içe vurumu' boyutu için 0.62, 'öfke kontrolü' boyutu için 0.84 olarak bulunmuştur (Özer, 1994b: 26-35).

Psikolojik Kontrol Ölçeği. Barber ve arkadaşları (2007) tarafından anne ve babalarının ergen üzerinde uyguladığı psikolojik kontrolü ölçmek amacıyla ergenlerden alınan bilgiler ışığında 8 soruluk ölçek geliştirilmiştir. Ölçek anne ve babadan algılanan psikolojik kontrolü ölçmektedir. 4'lü Likert tipi olarak (1 annemin/babamın özelliklerine hiç benzemiyor, 4- annemin/babamın özelliklerine çok benziyor) değerlendirmektedir. Ölçekten elde edilen yüksek puan anne ya da babanın psikolojik kontrol uygulamalarının yüksek olduğu sonucunu vermektedir. Orijinal ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı anne/oğul çifti için 83, anne/kız çifti için .83, baba/oğul çifti için 80 ve baba/kız çifti için .83 bulunmuştur (Barber, 1996).

Verilerin Toplanması

Araştırmanın veri toplama aşamasında katılımcılara uygulanan veri toplama araçları online bir şekilde uygulanmıştır. Araştırmanın verileri 21.02.2022-30.03.2022 tarihleri arasında toplanmış olup, uygulama yapılan öğrenciler her ölçekte soruların tamamını yanıtlamışlardır ve veri kaybı yaşanmamıştır.

Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Anketlerden elde edilen verilerin istatistiksel işlemleri için SPSS (Statistical Package for Social Sciences) programı kullanılmıştır. Verilerin analizinde t-testi, ölçekler arasındaki ilişkiye bakmak için Korelasyon yapılmıştır.

BULGULAR ve YORUM

UCLA Yalnızlık Ölçeği, Sürekli Öfke-Öfke Tarzları Ölçeği, Ergenler İçin Anne-Babadan Algılanan Psikolojik Kontrol Ölçeklerinden aldıkları puanların betimsel istatistiklerine Tablo 1'de yer verilmiştir.

Tablo 1. UCLA Yalnızlık Ölçeği, Sürekli Öfke-Öfke Tarzları Ölçeği, Ergenler İçin Anne-Babadan Algılanan Psikolojik Kontrol Ölçeğinin Tanımlayıcı Değerleri

	n	Min	Maks	\bar{X}	Ss.
UCLA Yalnızlık Ölçeği	386	7	25	14.59	4.32
Sürekli Öfke-Öfke Tarzları Ölçeği					
Sürekli Öfke	386	10	40	21.66	6.39
Öfke İçe	386	8	30	17.20	4.69
Öfke Dışa	386	8	32	15.86	4.95
Öfke Kontrol	386	8	32	20.27	5.31
Anne Psikolojik Kontrol Toplam	386	16	52	25.10	7.99
Ebeveyn Saymazlığı A	386	8	24	10.71	3.53
Psikolojik Kontrol A	386	8	31	14.39	5.03
Baba Psikolojik Kontrol Toplam	386	16	50	23.69	7.14
Ebeveyn Saymazlığı B	386	8	22	10.39	3.16
Psikolojik Kontrol B	386	8	29	13.30	4.44

Tablo 1’de görüldüğü gibi UCLA yalnızlık ölçeği ortalaması (\bar{X} =14.59, SS=4,32), anne psikolojik kontrol toplam ortalaması (\bar{X} =25.10, SS=7.99), baba psikolojik kontrol toplam ortalaması (\bar{X} =23.69, SS=7.14), sürekli öfke ortalaması (\bar{X} =21.66, SS=4.32), öfke içe ortalaması (\bar{X} =17.20, SS=4.69), öfke dışa ortalaması (\bar{X} =15.86, SS=4.95), öfke kontrol ortalaması (\bar{X} =20.27,SS=5.31) olarak hesaplanmıştır.

Tablo 2. UCLA Yalnızlık Ölçeği, Sürekli Öfke-Öfke Tarzları Ölçeği, Ergenler İçin Anne-Babadan Algılanan Psikolojik Kontrol Ölçeği Arasındaki İlişki

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1- UCLA Yalnızlık Ölçeği	1										
2- Sürekli Öfke	,280**	1									
3- Öfke İçe	,307**	,513**	1								
4- Öfke Dışa	,126*	,709**	,521**	1							
5-Öfke Kontrol	0,074	-,286**	,108*	-,328**	1						
6-Anne Psikolojik Kontrol Toplam	,247**	,229**	,352**	,265**	0,036	1					
7-Ebeveyn Saymazlığı A	,285**	,189**	,305**	,217**	0,002	,905**	1				
8-Psikolojik Kontrol A	,194**	,231**	,347**	,269**	0,055	,955**	,738**	1			
9-Baba Psikolojik Kontrol Toplam	,246**	,259**	,343**	,285**	-0,044	,694**	,633**	,660**	1		
10-Ebeveyn Saymazlığı B	,272**	,230**	,297**	,263**	-0,073	,636**	,666**	,544**	,915**	1	
11-Psikolojik Kontrol B	,202**	,253**	,341**	,271**	-0,018	,664**	,544**	,674**	,958**	,760**	1

** $p<0.01$, * $p<0.05$ Uygulanan testin ismi: Pearson Korelasyon Testi

Tablo 2’de görüldüğü gibi Sürekli Öfke ile UCLA Yalnızlık Ölçeği arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Sürekli Öfke ile UCLA Yalnızlık Ölçeği ($r=.280, p<0.01$) arasında zayıf düzey ve pozitif ilişki vardır. Anne Psikolojik Kontrol Toplam ile UCLA Yalnızlık Ölçeği arasında anlamlı bir ilişki vardır. Anne Psikolojik Kontrol Toplam ile UCLA Yalnızlık Ölçeği ($r=.247, p<0.01$) arasında zayıf düzey ve pozitif ilişki vardır. Baba Psikolojik Kontrol Toplam ile UCLA Yalnızlık Ölçeği arasında anlamlı bir ilişki vardır. Baba Psikolojik Kontrol Toplam ile UCLA Yalnızlık Ölçeği ($r=.246, p<0.01$) arasında zayıf düzey ve pozitif ilişki vardır. Anne Psikolojik Kontrol Toplam ile Sürekli Öfke arasında anlamlı bir ilişki vardır. Anne Psikolojik Kontrol Toplam ile Sürekli Öfke ($r=.229, p<0.01$) arasında zayıf düzey ve pozitif ilişki vardır. Baba Psikolojik Kontrol Toplam ile Sürekli Öfke arasında anlamlı bir ilişki vardır. Baba Psikolojik Kontrol Toplam ile Sürekli Öfke ($r=.259, p<0.01$) arasında zayıf düzey ve pozitif ilişki vardır.

SONUÇ ve TARTIŞMA

Araştırma sonucunda ebeveynlerden algılanan psikolojik kontrol ile gencin yalnızlık düzeyiyle pozitif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur. Alanyazındaki çalışmalarda da benzer sonuçlar görülmekte, ebeveynlerden algılanan psikolojik kontrol ile ergenin yalnızlık düzeyi arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunduğu bildirilmektedir (Kurt, D., Sayıl, M., & Tepe, Y. K., 2013). Araştırmalar, ebeveyn kontrolüne bağlı yalnızlığın kaygıyla, özellikle de yaşanan sosyal kaygıyla ilişkili olduğuna dikkat çekmektedir (Moore ve Schultz, 1983). Ergenin ebeveynlerden algıladığı psikolojik kontrol, anne-baba ve çocuk arasında olan ilişkilere de zararvermektedir (Barber ve Harmon, 2002). Aynı zamanda elde edilen veriler neticesinde anne tarafından algılanan psikolojik kontrolün, baba tarafından algılanan kontrole kıyasla daha yüksek olduğu bulgulanmıştır. Kültürel açıdan bakıldığında Türk toplumunda çocuğun günlük yaşamını kontrol etmek ve düzenlemek çoğunlukla annenin sorumluluğu altındadır. Bu nedenle anne, çocuğun nasıl hissetmesi, düşünmesi ve davranması gerektiği konusunda ailede diğer kişilere kıyasla daha çok müdahale eden kişi olarak görülebilmektedir.

Araştırmada algılanan ebeveyn psikolojik kontrol arttıkça, sürekli öfke düzeyinin arttığı bulgulanmıştır. Elde edilen sonuç alan yazın bilgileri ile tutarlıdır. Pulat (2011) ebeveyne yönelik psikolojik kontrol düzeyinin artmasıyla ergenin öfke düzeyinin arttığını bildirmiştir. Bir başka çalışmada da ebeveynler üzerinde algılanan psikolojik kontrolün artmasıyla birlikte depresyon, sürekli kaygı ve sürekli öfke, ayrıca ergenlerde öfke bastırma ile gelişen içe dönük öfke ve dışa dönük öfke düzeylerinin arttığı belirtilmiştir (Koçak, 2008). Aile ortamında sınırlı sosyalleşmeye sahip olan ergenlerin öfkelerini kontrol etmede zorlandığı ve saldırgan davranışlarda bulduklarını ifade edilmektedir (Montemayor, 1983: 99).

Bu çalışmada yalnızlık düzeyi puanları artarken sürekli öfke, öfke içe, öfke dışave öfke kontrol puanlarında bir artış olduğu ve bu ilişkilerin anlamlı olduğu gözlenmektedir. Bayraktar (2016) sürekli öfke düzeyleri, durumluk öfke düzeyleri, dışavurulan öfke, içe tutulan öfke yani bastırılan öfke düzeyleri ile yalnızlık düzeyleri arasında içe yönelik öfke tarzıyla ilgili bu bulgu Bıyık'ın (2004) pozitif yönde anlamlı ilişki olduğunu bildirmiştir.

Sonuç olarak, ergen ebeveynlerinden algıladıkları psikolojik kontrol durumundabir öfke deneyimi yaşadığında onları incitmemek ya da sorun yaşamamak için durumdan rahatsız olduğu halde öfkelerini içe atabilmekte, bu durum ergenin, ebeveynleriyle daha az ilişki kurmasına ve yalnızlık düzeyinin artmasına yol açabilmektedir. Öte yandan, yalnızlık deneyiminin kronikleşmesi durumunda öğrencilerin psikopatolojik sorunlar yaşayabileceği de göz önünde bulundurulması gereken önemli bir gerçektir.

ÖNERİLER

Farklı tutumlara sahip öğrenciler arasındaki sosyal ilişkileri bastırmak yerine, öğrencilerin sosyal ilişki ve becerilerini ve akademik öğrenmelerini geliştirmeye yönelik etkinlikleri daha etkin hale getirmek, bunun için gerekli ortamı hazırlamak. Bunlar sosyokültürel faaliyetlere yönlendirmek (spor, yüzme, tiyatro, vs.) ve psikolojik destek almak amacıyla okul rehber öğretmenleri ile işbirliği ve iletişim içinde olmaları önerilebilir. Çocuklar rol modelini aile üyeleri arasından alır bu sebeple aile üyelerinin örnek davranışlarla bulunmaları önem taşımaktadır. Gelecek çalışmaların söz konusu ilişkiyi daha kapsamlı bir şekilde incelemelerinin, literatüre önemli katkılar sunacağı söylenebilir. Ergenin algıladığı psikolojik kontrolün yanında ebeveynin tutum ve davranışlarının da incelenmesi araştırma konusuyla ilgili daha detaylı sonuç vereceği düşünülmektedir. Farklı örneklem gruplarıyla bu çalışma yapılabilir.

KAYNAKÇA

Barber, B. K. (1996). Parental psychological control: Revisiting a neglected construct. *Child Development*, 67, 3296- 3319. rch, 14, 206-230.

Barber, B. K., Olsen, J. A., Hunter, S. B., Meneely, J. M., & Bose, K. (2007, March). Refining the measurement of parental control integrating input from adolescent. Paper presented at the Society for Research in Child Development Conference, Boston, Massachusetts, USA.

Barber BK, Harmon EL. Violating the self: Parental psychological control of children and adolescents. In: *Intrusive Parenting: How Psychological Control Affects Children and Adolescents*. Barber BK (Ed), American Psychological Association Press, Washington, DC, 2002, 309.

Barber, B. K. ve Harmon, E. L. (2002). Violating the self: Parental psychological control of early adolescents and adolescents. B. K. Barber, (Ed.), *Intrusive parenting: How psychological control affects children and adolescents içinde (15-52)*. Washington, DC: American Psychological Association Press.

Bayraktar, E. (2016). *Tek ebeveynli, lisede okuyan ergenlerde algılanan yalnızlık düzeyleri ile öfke ifade tarzları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Master's thesis, Eğitim Bilimleri Enstitüsü).

Bıyık, N. (2004), "Üniversite Öğrencilerinin Yalnızlık Duygularının Kişisel ve Sosyal Özellikleri, Öfke Eğilimleri Açısından İncelenmesi", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

Bulut, I. (1990), *Aile Değerlendirme Ölçeği (ADÖ) El Kitabı*. Ankara: Özgüzelis Matbaası.

Cüceloğlu, D. (2006). *İnsan ve davranışı*, (15. Baskı). İstanbul: Remzi Kitapevi.

Fromm-Reichmann, F. (1959), "Loneliness", *Psychiatry*, 22, 1-15

Hays, R. D., & DiMatteo, M. R. (1987). A short-form measure of loneliness. *Journal of Personality Assessment*, 51(1), 69-81. https://doi.org/10.1207/s15327752jpa5101_6

Hess, R.D. & Holloways, S.D. (1984), "Family and school as educational institutions." In: Parke, R.D. (eds). *Review of child development research*. Chicago: University of Chiago Press, 7: 179-222.

Koçak, Erhan, *Ergenlerde Yalnızlığın Yordayıcısı Olarak Benlik Saygısı ve Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzlarının İncelenmesi*, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008, Yüksek Lisans, pdf.

Kurt, D., Sayıl, M., & Tepe, Y. K. (2013). Ana babanın psikolojik kontrolü ile gencin yalnızlığı arasındaki ilişkide kişilerarası güven inancı ve bağlanmanın rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*, 28(71), 105-116.

Montemayor R. (1983). Parents and Adolescents in Conflict: All Families Some of the Time and Some Families Most of the Time. *Journal of Early Adolescence* 3(1-2): 83-103.

Moore D, Schultz NR. Loneliness at adolescence: Correlates, attributions and coping. *Journal of Youth and Adolescence* 1983. 12(2), 95-100.

Özer AK. Sürekli öfke (SL-ÖFKE) ve öfke ifade tarzı (ÖFKE-TARZ) ölçekleri ön çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi* 1994; 9:26-35.

Parlaz, E. A., Tekgül, N., Karademirci, E. ve Öngel, K. (2012). Ergenlik dönemi: fiziksel büyüme, psikolojik ve sosyal gelişim süreci. *Turkish Family Physician*, 3 (2), 10-16.

Pulat, N. (2011). Ebeveynlerin Uyguladığı Psikolojik Kontrolün Ergenlerin Depresyon, Kaygı ve Öfke Belirtileri Üzerindeki Etkisi: Mükemmeliyetçiliğin Aracı Rolü. HÜ, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, (Prof. Dr. Ferhunde ÖKTEM).

Russell, D., Peplau, L. A., & Cutrona, C. E. (1980). The revised UCLA Loneliness Scale: concurrent and discriminant validity evidence. *Journal of Personality and Social Psychology*, 39(3), 472-480. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.39.3.472>

Savaşır I, Şahin NH. Bilişsel-Davranışçı Terapilerde Değerlendirme: Sık Kullanılan Ölçekler. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları, 1997.

Yıldız, M. A., & Duy, B. (2014). Adaptation of the short-form of the UCLA loneliness scale (ULS8) to Turkish for the adolescents. *Düşünen Adam*, 27(3), 194-203. <https://doi.org/10.5350/DAJPN2014270302>

ANNELERDE ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI, SOSYALİZASYON, DUYGU DÜZENLEME ve EBEVEYN ÖZ YETERLİLİĞİ

Bahar AKOĞLU*, Gökben TAŞKALDIRAN**

Öz

Çocukluk çağı travmaları bireyin yaşamında; duygusal işlevsellik, kişiler arası ilişkiler, ebeveynlik uygulamaları ve ebeveynlik yeterliliği gibi pek çok alanda olumsuz etkilere sahip yaşam deneyimleridir. Çocuk bakımında annenin rolü düşünüldüğünde, annenin çocukluk travmalarının ebeveynliğiyle ilişkisini anlamak önemli hale gelmektedir. Bu araştırmanın amacı anne çocukluk çağı travmaları ile annenin duygu sosyalizasyonu, duygu düzenleme gücü ve ebeveynlik öz yeterliliği arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda, 20-45 yaş aralığındaki 375 anneye, Çocukluk Çağı Travma Ölçeği, Çocukların Olumsuz Duygusuyla Baş Etme Ölçeği, Duygu Düzenleme Gücü Ölçeği, Berkeley Ebeveyn Öz Yeterliliği Ölçeği ve bazı demografik bilgileri elde etmek amacıyla Kişisel Bilgi Formu uygulanmıştır. Yapılan analiz sonuçlarına göre, annelerde çocukluk çağı travmalarının varlığı durumunda; duygu düzenleme gücü görülmekte, öz yeterlilik inancında azalma olmakta ve olumsuz sosyalizasyon uygulamalarının alt boyutu olan sıkıntı-endişe tepkilerinde artma olmaktadır. Bununla birlikte çocukluk dönemi travma türleri arasında yalnızca fiziksel ihmal alt boyutu, annenin olumsuz sosyalizasyon uygulamalarını arttırmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Çocukluk Travmaları, Sosyalizasyon, Duygu Düzenleme, Öz Yeterlilik

Abstract

Childhood traumas are life experiences that have negative effects on many aspects of an individual's life, such as emotional functioning, interpersonal relationships, parenting practices, and parenting competence. Considering the role of the mother in child care, it becomes important to understand the relationship between the mother's childhood traumas and parenting. The aim of this study is to examine the relationship between maternal childhood traumas and mother's emotional socialization, difficulty in emotion regulation and parenting self-efficacy. The sample of the study consists of 375 participants between the ages of 20-45. Personal Information Form, Childhood Trauma Questionnaire, Coping with Children's Negative Emotions Scale, The Difficulties in Emotion Regulation and Berkeley Parenting Self-Efficacy Scale Revised Version BPSE-R have been applied to the participants. According to the results of the analysis, in the presence of childhood traumas in mothers, emotion regulation difficulties are observed, there is a decrease in self-efficacy beliefs and an increase in distress-anxiety reactions which are the sub-dimensions of negative socialization practices. In addition, only the physical neglect sub-dimension, which is one of the childhood trauma types, increases the negative socialization practices of the mother.

* Dr. Öğr. Üyesi, Nişantaşı Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul, Türkiye.

E-posta: bahar.akoglu@nisantasi.edu.tr ORCID: 0000-00022-1457-2531

** Psikolog, Nişantaşı Üniversitesi, İstanbul, Türkiye. E-posta: taskaldirangokben@mail.com ORCID: 0000-0002-1323-0265

Keywords: Childhood Trauma, Socialization, Emotion Regulation, Parenting Efficacy

GİRİŞ

Çocukluk çağı travmaları, çocuğun gelişimini destekleyici ve güvenli bir ortamın yokluğu ve bireyin anne babası gibi bakım verenleri ile ilişkisinde zarar verici deneyimler yaşaması ile karakterize bir olgudur. Çocukluk çağı travmalarının alan yazında sıklıkla ihmal ve istismar kavramları ile ifade edildiği görülmektedir. Buna göre 18 yaşın altındaki bireylere karşı aktif şekilde gerçekleştirilen fiziksel, zihinsel, duygusal ve toplumsal gelişimlerine zarar veren her tür davranış istismar; çocukların bakım, beslenme, eğitim, koruma gibi gereksinimlerinin karşılanmaması ise ihmal olarak tanımlanmaktadır (Demirkapı, 2013).

Çocuklukta kişilerarası travmaya maruz kalmanın yetişkinlikte yürütücü işlev, duygu düzenleme becerileriyle ilgili beyin yapılarında fonksiyonel değişikliklere yol açtığı (Cross, Fani, Powers ve Bradley, 2017) ve bunun sonucunda bireylerde depresyon, disosiyasyon, CPTSD (Complex Post-Traumatic Stress Disorder) ve duygu düzenleme güçlükleri yaşandığı (Powers ve diğerleri, 2017; Hu ve diğerleri, 2021, Shevlin ve diğerleri, 2018) yapılan araştırmalarca ortaya konmuştur. Ayrıca çocukluk travmaları ile obsesif kompulsif bozukluk (Franklin ve Raines, 2019), akademik başarısızlık, şiddete uğrama, erken hamilelik (Kıvrak ve ark., 2015) arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur.

Çocukluk çağındaki örseleyici yaşantılar kişilerarası işleyişin çeşitli alanlarında artan zorluklarla ilişkili görülmektedir. Ebeveynlik uygulamaları ve ebeveyn-çocuk ilişkisi bu alanlar arasındadır. Ebeveynlik; önemli entelektüel, duygusal ve fiziksel talepleri gerektiren bir fenomendir (Bögels ve diğerleri 2014). Ebeveynler, çocuğun duygusal ve fizyolojik ihtiyaçlarının yanı sıra sağlık ve güvenliğini de sağlayarak çocuğunu yetişkin olarak hayata hazırlar. Bununla birlikte çocuklukta annenin kötü muamele geçmişinin olumsuz ebeveynlik uygulamalarını arttırdığı ve bağlanma kalitesini olumsuz etkileyebileceği gösterilmiştir (Savage ve diğerleri, 2019). Yakın zamanda yapılan araştırmalar, annenin çocukluk travmalarının olumsuz ebeveynlik davranışını öngördüğü, annelikte daha fazla zorlanma, ebeveyn-çocuk bağlanma kalitesinde azalma gibi bir dizi sonucu olabileceğini göstermiştir (Juul ve diğ., 2016, Talmon, 2019).

Çocukluk çağı travmaları ve ebeveynlik ile yakından ilişkili olan bir alan duygu sosyalizasyonudur. Duygu sosyalizasyonu, ebeveynin kendi duygusal ifadesi ve duygu düzenleme stratejileri, çocuğuyla duyguları tartışması ve çocuğunun duygusal göstergelerine verdiği yanıtları dâhil olmak üzere bir dizi ebeveynlik davranışı ile ilgili bir kavramdır (Morris ve diğerleri, 2017). Duygu sosyalizasyon uygulamaları çocukların daha iyi hissetmelerine, sorunlarla başa çıkmalarına yardımcı olmayı içeren destekleyici müdahaleler ile çocukların duygularına kayıtsız, mesafeli, cezalandırıcı tepkileri içeren destekleyici olmayan müdahaleler şeklinde iki kategoriye kapsamaktadır. Bu unsurlar, çocuğun duygu düzenleme becerisi için de önemlidir.

Çocukluk çağı travmaları ile ilişkili olduğu düşünülen başka bir önemli bileşen duygu düzenleme güçlüğüdür. Duygu düzenleme güçlüğü, duyguların fark edilememesi ve buna bağlı olarak duyguları anlama, tanıma, benimseme, yüzleşme, kabul etme ve strateji belirlenerek yönetilmesi konusunda işlevselliğin olmaması şeklinde ifade edilmiştir (Kılıç, 2020). Travmatik deneyimlerin beyin yapısı ve işlevindeki değişiklikler nedeniyle, strese duyarlı nörobiyolojik sistemlerdeki farklılıklar ve tehlikeye giren duygusal iyilik haline zarar verdiği belirtilmektedir (Anda ve

diğerleri, 2006). Bu bakımdan çocukluk dönemindeki olumsuz yaşantıların da duygu düzenleme güçlükleri ile ilişkili olduğu görülmektedir (Shipman ve diğerleri, 2007). Mevcut çalışmalar çocukluk çağı travmaları olan annelerin duygu düzenleme güçlükleri yaşadığını ve çocuklarının özellikle olumsuz duygu ifadelerine yönelik mesafeli ve cezalandırma gibi uygulamalara daha sık başvurduğunu göstermektedir.

Çocukluk travmalarının bir diğer olumsuz etkisi ebeveynin öz yeterlilik algısı üzerine olabilir. Ebeveynlik öz yeterliliği ebeveynin, ebeveynlik rolünü başarılı bir şekilde yerine getirme yeteneklerine olan inancını ifade eder (Coleman ve Karraker, 2003: 128). Araştırmalar, annelerin ebeveyn öz yeterliliği inancının, çocuklarının ihtiyaçlarına uygun tepkiler verebilmeleri açısından önemli olduğunu göstermektedir. Literatürde annenin çocukluk çağı olumsuz yaşantılarının ebeveynlik öz yeterliliği ile ilişkili olabileceği bildirilmekle beraber bu alandaki çalışmalar sınırlıdır.

Bu çalışmada, annelerin çocukluk çağında yaşadığı travma boyutunun, çocuklarına yönelik duygu sosyalizasyon davranışlarını, annenin duygu düzenleme güçlüklerini ve annenin ebeveynlik öz yeterlilik düzeyini nasıl ve ne yönde etkilediğinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

YÖNTEM ve BULGULAR

Araştırma örneklemini 2021-2022 yıllarında İstanbul ilinde yaşayan 3-6 yaş aralığında çocuğu olan 20-45 yaş aralığında anneler oluşturmaktadır. Örneklem İstanbul ilinde tesadüfi örnekleme yöntemi ile 391 anne oluşturmaktadır. Formlar, çevrimiçi ortamlarda (Whatsapp, Facebook, Instagram v.b.) annelere gönderilmiştir. Her bir katılımcı için yaklaşık 35 dakika sürmesi beklenen ölçekleri 391 anne yanıtlamıştır. Katılımcıların yaş ortalaması ($\bar{X}=34$, $SS=5$), en küçük yaş 20, en büyük 45'dir, %100.0'ü kadın, %3.8'i ilkokul, %7.2'si ortaokul, %18.9'u lise, %54.5'i lisans, %15.6'sı yüksek lisans mezunu, %28.9'unun aile aylık geliri 4.253 TL altı, %25.6'sının aile aylık geliri 4.253- 8.000 TL arası, %45.5'inin aile aylık geliri 8.000 TL üzeridir.

Çalışmaya katılım sağlayan bireylere yönelik yaş, çocuğun cinsiyeti, eğitim ve gelir düzeyi gibi bilgilerin yer aldığı Kişisel Bilgi Formu, Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği, Çocuğun Olumsuz Duygusuyla Başa Çıkma Ölçeği, Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği ve Berkeley Ebeveyn Öz Yeterliliği Ölçeği uygulanmıştır.

Anketler uygulandıktan sonra incelenmiş, yanlış ve eksik anketler kontrol edilmiştir. Anketlerden elde edilen veriler IBM SPSS (Statistical Package for Social Sciences) Statistics 25 programında Bağımsız Örneklem T-Testi, ölçekler arasındaki ilişkiye bakmak için Pearson Korelasyon Analizi, Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılarak çözümlenmiştir.

Tablo 1. Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği ile Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği Arasındaki İlişki

	Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği	Duygusal Taciz	Fiziksel Taciz	Fiziksel İhmal	Duygusal İhmal	Cinsel Taciz	Aşırı Koruma Kontrol
Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği Farkındalık	.404**	.384**	.206**	.300**	.408**	.205**	.454**
Açıklık	.352**	.284**	.153**	.283**	.372**	.222**	.427**
Kabul Etmeme	.281**	.268**	.151**	.215**	.271**	.148**	.337**
Stratejiler	.340**	.356**	.160**	.230**	.341**	.168**	.360**
Dürtü	.363**	.372**	.210**	.266**	.343**	.167**	.391**
Amaçlar	.231**	.243**	.130**	.120*	.252**	.106*	.287**

** $p < 0.01$, * $p < 0.05$ Kullanılan Test: Pearson Korelasyon Analizi

Görüldüğü gibi duygu düzenleme güçlüğü ile çocukluk çağı travmaları ($r=0.404$, $p < 0.01$) arasında pozitif yönde ve orta seviye anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 2. Çocukların Olumsuz Duygularıyla Baş Etme Ölçeği ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Arasındaki İlişki

	Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği	Duygusal Taciz	Fiziksel Taciz	Fiziksel İhmal	Duygusal İhmal	Cinsel Taciz	Aşırı Koruma Kontrol
Sıkıntı Endişe Tepkileri	.158**	.186**	0,041	.130**	.154**	0,056	.188**
Cezalandırıcı Tepkiler	0,031	-0,040	-0,009	.169**	0,030	-0,066	0,021
Küçümseyici Tepkiler	0,008	-0,056	-0,005	.157**	-0,024	-0,050	0,075
Duygu İfadesini Teşvik Etme	-0,059	-0,067	0,061	-,127*	-0,074	0,042	-0,045
Duygu Odaklı Tepkiler	-0,090	-0,072	0,030	-,131**	-,104*	-0,029	-0,006
Problem Odaklı Tepkiler	-0,039	-0,036	0,093	-,123*	-0,065	0,049	-0,034

** $p < 0.01$, * $p < 0.05$ Kullanılan Test: Pearson Korelasyon Analizi

Söz konusu değişkenler arası ilişkiler incelenirken sıkıntı endişe tepkileri, cezalandırıcı tepkiler ve küçümseyici tepkileri çocuğun duygularına yönelik olumsuz sosyalizasyon tepkileri olarak değerlendirilmektedir. Duygu ifadesini teşvik etme, duygu odaklı tepkiler ve problem odaklı tepkiler ise olumlu duygu sosyalizasyon tepkileri olarak değerlendirilmektedir.

Sıkıntı endişe tepkileri alt boyutu ile çocukluk çağı travmaları ($r=0.158$, $p < 0.01$) arasında pozitif yönlü, zayıf seviye ve anlamlı bir ilişki vardır. Yani çocukluk travma deneyimleri arttıkça çocuğun duygularına yönelik sıkıntı-endişe tepkileri de artmaktadır.

Sıkıntı-endişe tepkileri ile fiziksel ihmal ($r=0.130$, $p < 0.01$) arasında pozitif ve zayıf seviye ilişki vardır. Cezalandırıcı tepkiler ile fiziksel ihmal ($r=0.169$, $p < 0.01$) arasında pozitif ve zayıf ilişki vardır. Küçümseyici tepkiler ile fiziksel ihmal ($r=0.157$, $p < 0.01$) arasında pozitif ve zayıf ilişki vardır. Bu üç alt boyut birlikte ele alındığında görülmektedir ki annenin fiziksel ihmal deneyimi arttıkça olumsuz sosyalizasyon tepkileri de artmaktadır.

Duygu ifadesini teşvik etme ile fiziksel ihmal ($r=-0.127$, $p < 0.01$) arasında negatif ve zayıf ilişki vardır. Duygu odaklı tepkiler ile fiziksel ihmal ($r=-0.131$, $p < 0.01$) arasında negatif ve zayıf ilişki vardır.

Problem odaklı tepkiler ile fiziksel ihmal ($r=-.123$, $p<0.01$) arasında negatif ve zayıf ilişki vardır. Destekleyici sosyalizasyon tepkilerini içeren bu üç alt boyut birlikte ele alındığında annenin fiziksel ihmal yaşantıları arttıkça olumlu sosyalizasyon tepkilerinin azaldığı görülmektedir.

Tablo 3. Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Arasındaki İlişki

	Sıkıntı Endişe Tepkileri	Cezalandırıcı Tepkiler	Küçümseyici Tepkiler	Duygu İfadesini Teşvik Etme	Duygu Odaklı Tepkiler	Problem Odaklı Tepkiler
Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği	-.313**	-.265**	-0.041	.457**	.457**	.504**
Ebeveynliğe Özgü Strateji	-.343**	-.223**	0.011	.420**	.404**	.432**
Çocuğa Kazandırılacaklar	-.256**	-.258**	-0.067	.424**	.433**	.486**

** $p<0.01$, * $p<0.05$ Kullanılan Test: Pearson Korelasyon Analizi

Berkeley ebeveyn öz yeterlik ölçeği ile çocukluk travmaları ölçeği ($r=-.249$, $p<0.01$) arasında negatif yönde, zayıf seviye ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Yani çocukluk döneminde artan ihmal ve istismar deneyimleri bireyin ebeveynlik öz yeterliliğini azaltmaktadır.

TARTIŞMA

Bu çalışmada amaç; anne çocukluk çağı travmaları ile annenin duygu sosyalizasyonu, duygu düzenleme gücü ve ebeveynlik öz yeterliliği arasındaki ilişkinin incelenmesidir.

Literatürde yer alan çalışmalar genel olarak çocukluk çağı travmalarının tüm alt tiplerinin destekleyici olmayan (olumsuz) sosyalizasyon uygulamalarına neden olduğunu belirtmektedir (Cabecinha-Alati, Langevin, Kern ve Montreuil, 2020, Yağmur ve Altan, 2010). Çalışmamızda ise çocukluk çağı travmaları ölçeğinin yalnızca Fiziksel ihmal boyutu ile destekleyici olmayan duygu sosyalizasyon uygulamaları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Çalışmamız fiziksel ihmalin olumsuz sosyalizasyon uygulamalarına neden olduğunu gösteren literatürdeki diğer çalışmalarla uyumludur (Chung ve ark., 2009, Jacobvitz, Leon ve Hazen, 2006). Çocukluğunda fiziksel ve duygusal olarak ihmal ve istismar edilen annelerin, çocuklarıyla etkileşimlerinde duygusal düzenlemede zorluklar yaşadıkları, bebeklerini ihmal ettikleri, duygusal olarak geri çekildikleri ve düşmanca tutumlar içinde oldukları belirtilmektedir (Lyons-Ruths ve ark., 2006). Bir çocuğun ihtiyaçlarını giderme konusunda çaresizliği ve anneye olan bağımlılığı karşısında annelerin, acı veren anılarının harekete geçmesi nedeniyle çocuklarıyla iletişimde duygusal olarak geri çekilme yaşadıkları ifade edilmektedir. Ayrıca çocukluk travmaları olan annelerin çocuğunun olumsuz duygularına verdiği cezalandırma, küçümseme gibi yanıtların aslında, annelerin çocuğunun olumsuz duygularının yarattığı yüksek stres düzeyinden kendini koruma eğilimini gösterdiği belirtilmektedir (Schechter ve Williams, 2009). Slade'e (2005) göre böylelikle ebeveynler yaşadıkları kötü muamele ile baş edebilmek için kendi çocukluklarında kullandıkları baş etme yöntemlerini (duyguları bastırmak ve itaat etmek gibi) tekrar etme eğiliminde olmaktadır. Eğitim, sağlık, beslenme gibi en temel ihtiyaçlarına bile ulaşmada zorluk yaşayan bir çocuğun bu zorluklara uyum sağlamaya çalışırken kullandığı geri çekilme, duyguları bastırma, görmezden gelme gibi başa çıkma yöntemleri ebeveynlik döneminde yeniden deneyimleniyor olabilir. Ayrıca, fiziksel ihmal ile karakterize bir ortamda yetişmek, bireyin yaşamında koruyucu faktörlerin azlığı ve/veya noksanlığına da sebep olabilmektedir. Öyle ki ekonomik zorluklar aile içi şiddet, ihmal ve istismar sıklığı açısından bir risk faktörü olarak değerlendirilmektedir (Kerman ve Betrus, 2018). Dolayısıyla koruyucu faktörlerin azlığı neticesinde çocukluk

döneminde yaşanan fiziksel ihmalin olumsuz etkilerinin şiddetinin de arttığı söylenebilir. Çalışma sonuçları, fiziksel ihmali olan annelerin, çocuklarının olumsuz duygusal deneyimlerini tepki olarak daha az kabul, daha az anlayış ve daha az rehberlik gösterebileceklerini düşündürmektedir. Fiziksel ihmal dışında diğer travma türleri ile olumsuz sosyalizasyon tepkileri arasında bir ilişki olmamasının nedeni çocukluk travmaları sebebiyle gelişen travma sonrası büyüme, eş ve çevreden alınan sosyal destek, psikolojik sağlamlık, organize bir ev ortamı gibi faktörlerin koruyucu etkisiyle açıklanabilir. Çalışmada çocukluk travmaları ve duygu sosyalizasyonu ile ilgili bir diğer sonuç; çocukluk travmalarının her bir türü (duygusal ve fiziksel ihmal, fiziksel, duygusal ve cinsel istismar) ile olumsuz sosyalizasyon tepkilerinden sıkıntı-endişe alt boyutu arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki olduğudur. Bu sonuç çocukluk travmalarının uzun vadeli olumsuz etkileri olduğunu göstermektedir. Özellikle çocukluk çağı travmalarının beyin (HPA eksenini ve Nöropeptid Y) üzerinde yaptığı değişiklikler olumsuz etkilerin uzun vadeli olmasına neden olabilir (Sah ve diğ., 2014; Womersley ve diğ. 2021). Çalışmamızda, çocukluk çağı travmalarının her bir türünün ve çocuğun duyguna yönelik olumsuz sosyalizasyon tepkilerinden sıkıntı-endişe yanıtlarını arttırıyor olması beyin üzerinde kaygı bölgeleri ile ilgili değişim ile açıklanabilir.

Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği toplam puanları ile Duygu Düzenleme Güçlükleri Ölçeği puanlarının pozitif yönlü ve orta seviye ilişki içinde olduğu görülmektedir. Bu sonuç, çocukluk çağı travmaları arttıkça duygu düzenleme güçlüğünde artma olduğunu gösteren alanyazınla uyumludur (Hopfinger ve Ebert 2016, Dereboy ve ark. 2018) Küçük çocuklar, duygu düzenlemeyle ilgili kısıtlı mekanizmaya sahip olduğu için stres ve zorlu duygularla başa çıkarken dış düzenleme için bakım verenlerine ihtiyaç duyarlar ve onların tepkilerini kendi duygu düzenlemelerinde model alırlar. Çocukluk travmalarının, beyinde duygu ile ilgili bölgeleri (HPA-kortikal ve limbik beyin bölgeleri) olumsuz etkilemesi sonucu duygunun ifade edilmesi gibi alanlarda zorluk yaşanmasına bunun da duygu düzenleme güçlüğüne yol açtığı düşünülebilir (Dvir, Ford, Hill ve Frazier, 2014; Juul ve ark., 2016).

Çalışmamızın sonuçları literatürde bulunan teorik bilgiler ve yurtdışında çocukluk çağı travmaları ve ebeveyn öz yeterliliği arasındaki ilişkiyi araştıran çalışmaların bulguları ile örtüşmektedir (Talmon, 2019, Cunningham ve Renk, 2018). Değişkenler arasındaki bu ilişkiler, çocuklukta istismar deneyiminin olumsuz bir benlik görüşü geliştirerek daha düşük anne öz yeterlilik seviyelerine yol açtığı varsayımıyla açıklanmıştır. Bir çocuğun ihtiyaçlarının karşılanmadığı, kişisel deneyimlerinin onaylanmadığı bir ihmal ortamında büyümenin, çocuktobenlik duygusunda bozulma ve olumsuz bir benlik algısına sahip olmasıyla sonuçlandığını ifade edilmiştir (Linehan 1993, Hildyard ve Wolfe, 2002). Çalışma sonuçları alanyazındaki bilgilerle tutarlı olarak çocuklukta daha yüksek düzeyde kötü muameleye maruz kalan annelerin yetişkinliğinde kendilerini eleştirme ve yargılama düzeylerinin yüksek ve özellikle annelik rollerinde kendilerini daha az yetkin olarak algıladıklarını göstermektedir (Michl ve ark., 2015).

Çalışma sonuçları doğrultusunda çocukluk travmalarının etkilerinin azaltılmasına yönelik müdahalelerin olumlu ebeveynlik uygulamaları ve bireylerin duygusal işlevselliğinin arttırılması açısından önemli olduğu ifade edilebilir. Böyle bir yaklaşım ile olumlu ebeveynlik müdahalesine en çok ihtiyaç duyan anneler, çocuklarının üzüntü, öfke gibi olumsuz duygularına daha iyi yanıt verebilir ayrıca çocukları ve ebeveynliklerine ilişkin algılarında gerçekçi beklentiler dahilinde yeterince iyi anne olmaya çalışabilirler.

KAYNAKÇA

- Anda, R.F., Felitti, V.J., Bremner, J.D., Walker, J., D., Whitfield, C., Perry, B., D., Dube, S., R., Giles, W., H. (2006). The enduring effects of abuse and related adverse experiences in childhood. *Child: Care, Health and Development*, 256(3),174-186.doi: 10.1007/s00406-005-0624-4.
- Bögels, S. M., Hellemans, J., Van Deursen, S., Römer, M. & Vandermeulen, R. (2014). Mindfull parenting in mental health care: Effects on parental and child psychopathology, parental stress, parenting, coparenting and marital functioning. *Mindfulness*, 5(5), 536–551.
- Cabecinha-alati, S., O'hara, G., Jeather, K., Montreuil, (2020). Parental emotion socialization and adult outcomes: The relationships between parental supportiveness, emotion regulation and trait anxiety”, *Journal of Adult Development*, 27(4), s. 268-280.
- Chung, E.K., Mathew, L., Rothkopf, A.C., Elo, I.T., Coyne, J.C.,& Culhane, J.F. (2009). Parenting attitudes and infant spanking: The influence of childhood experiences. *Pediatrics*, 124, 278-286.
- Cunningham, A. and Renk, K. (2018). Parenting in the context of childhood trauma: Self- efficacy as a mediator between attributions and parenting competence. *Journal of Child Family Studies*, 27(3), 895-906.
- Coleman, Priscilla. K., & Karraker, Katherine, H. (2003). Maternal self-efficacy beliefs, competence in parenting and toddlers' behavior and developmental status. *Infant Mental Health Journal*, 2(4), 26–148. <https://doi.org/10.1002/imhj.10048>
- Cross, D., Fani, N., Powers, A., & Bradley, B. (2017). Neurobiological development in the context of child trauma. *Clinical Psychology: Science and Practise*, 24(2), 111-124. <https://doi.org/10.1111/cpsp.12198>
- Demirkapı, E. Ş. (2013). Çocukluk çağı travmalarının duygu düzenleme ve kimlik gelişimine etkisi ve bunların psikopatolojiler ile ilişkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.
- Dvir, Y., Ford, J., D., Hill, M., Frazier, J., A. (2014). Childhood maltreatment, emotional dysregulation, and psychiatric comorbidities. *Harv. Rev.*, 22, 149-161
- Dereboy, Ç., Demirkapı, Ş., E., Şakiroğlu, M., Öztürk, Ş., C., (2018). Çocukluk çağı travmalarının, kimlik gelişimi, duygu düzenleme gücü ve psikopatoloji ile ilişkisi, 29(4), 269-278.
- Franklin, C. L., & Raines, A. M. (2019). The overlap between ocd and ptsd: examining self-reported symptom differentiation. *Psychiatry Research*, 280, 112508. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2019.112508>
- Hopfinger, L. & Ebert, D., D. (2016). Emotion regulation mediate the effect of childhoodtrauma on depression. *Journal of Affective Disorders*, 198, 189-197.
- Hildyard, K. L., & Wolfe, D. A. (2002). Child neglect: Developmental issues and outcomes. *Child Abuse & Neglect*, 26(6-7), 679–695. [https://doi.org/10.1016/S0145-2134\(02\)00341-1](https://doi.org/10.1016/S0145-2134(02)00341-1)

- Jacobvitz, D., León, K., Hazen, N. (2006). Does expectant mothers' unresolved trauma predict frightened/frighting maternal behavior? Risk and protective factors. *Development and Psychopathology*, 18(2)363-379. DOI:[10.1017/S0954579406060196](https://doi.org/10.1017/S0954579406060196)
- Juul, S. H, Hendrix, C., Robinson, B., Stowe, ZN, Newport, D. J, Brennan, Pa& Johnson, Kc (2016). Maternal early-life trauma and affective parenting style: The mediating role of HPA-axisfunction. *Archives of Women's Mental Health* 19, 17-23.
- Kankaanpää, S. L., Isosävi, S., Diab, S. Y., Qouta, Samir, R., Punamäki, R. (2020). Trauma and parenting beliefs: exploring the ethnotheories and socialization goals of palestinian mothers. *Journal of Child and Family Studies*, 29, 2130–2145. <https://doi.org/10.1007/s10826-020-01746-w>
- Kıvrak, Y., Gey, N., Kıvrak, H. A., Kokaçya, M. H., Çöpoğlu, Ü. S., Arı, M. (2015). Kadına yönelik eş şiddeti, çocukluk travmaları, depresyon ve yaşam kalitesi: Toplum temelli çalışma, *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 16 (5), 314- 322.
- Lyons-Ruth, K., Dutra, L., Schuder, M. R., & Bianchi, I. (2006). From infant attachment disorganization to adult dissociation: Relational adaptation sortraumatic experiences? *Psychiatric Clinics*, 29(1), 63–86. <https://doi.org/10.1016/j.jpsc.2005.10.011>.
- Martin, C. G., Kim, H. K., & Freyd, J. J. (2018). Overwhelmed by emotion: Pathways from revictimization to mothers' negative emotional responsivity. *Family Process*, 57(4),947–959. <https://doi.org/10.1111/famp.123>
- Michl, L., C., Handley, E., D., Rogosch, F., Chicchetti, D. and Toth, S. L., (2015). Self- criticism as a mechanism linking childhood maltreatment and maternal efficacy beliefsin low income mothers with and without depression. *Child Maltreatment*, 20(4), 291- 300. Doi: 10.1177/107755951560209
- Morris, A., S., CRİSS, M., SİLK, M, Jennifer, S., Houltberg, B., J. (2017). The impact of parenting on emotion regulation during childhood and adolescence. 11(4), 233-238. <https://doi.org/10.1111/cdep.12238>
- Powers, A., Fani, N., Carter, S., Cross, D., Cloitre, M., Bradley, B. (2017). Differential predictors of DSM-5 PTSD and ICD-11 Complex PTSD among african american women. *European Journal of Psychotraumatology*, 8(1), 1-12.
- Sah and et. all (2014). Bidirectional rescue of extreme genetic predispositions to anxiety: Impact of CRH receptor 1 as epigenetic plasticity gene in the amygdala. [Translational Psychiatry](https://doi.org/10.1111/cdep.12238), 4(2), 359.
- Savage, H., I., Haraibeh, A., Scherer, R., W., Goldberg, M., F., (2019). Medical interventionsfor traumatic hypHEMA. *The Cochrane Database of Systematic Reviews*. <https://doi.org/10.1002/14651858.cd005431.pub4>
- Slade, A. (2005). Parental reflective function: An introduction. *Attachment & Human Development*, 7(3), 269–281. <https://doi.org/10.1080/14616730500245906>.

Schechter, D. S., & Willheim, E. (2009). When parenting becomes unthinkable: Intervening with traumatized parents and their toddlers. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 48(3), 249–253.

Tekkas K., and Betrus, P. (2018). Violence against women in Turkey: A social ecological framework of determinants and prevention strategies. *Trauma, Violence, & Abuse*, 1524838018781104.

Shevlin, M., Hyland, P., Vallières, F., J. Bisson, Makhshvili, N. Javakhishvili, J., Shpiker, M., Roberts, B., (2018). A comparison of DSM-5 and ICD-11 PTSD prevalence, comorbidity and disability: An analysis of the ukrainian internally displaced person's mental health survey. *Acta Psychiatr Scand*, 138, 138- 147. doi:10.1111/acps.12840.

Shipman, K, L., Schneider, R., Fitzgerald, Monica M., Chandler, S., Swisher, L., Edwards, A. (2007). Maternal emotion socialization in maltreating and non-maltreating families: implications for children's emotion regulation. *Social Development*, 16(2), 268-
<https://doi.org/10.1111/j.1467-9507.2007.00384.x>

Talmon, A., Ginzburg, K., Horovitz, M., Sabat, N., Haramati, O. S. (2019). Neglected moms- the implications of emotional neglect in childhood for the transition to motherhood. *Child Abuse and Neglect*, 88, 445-454.

Yağmurlu, B. ve Altan, Ö. (2010). Maternal Socialization and child temperament as predictors of emotion regulation in turkish preschoolers. *Infant and Child Development*, 19, 257-296.

DİJİTAL EBEVEYNLİK FARKINDALIĞININ YORDAYICILARI OLARAK; PSİKOLOJİK ESNEKLİK, AKILLI TELEFON BAĞIMLILIĞI, KİŞİLERARASI İLİŞKİ TARZI ve EBEVEYN ÖZ YETERLİĞİ

Beyzanur AKDERE*

Öz

Bu çalışmada, ebeveynlerin psikolojik esneklikleri, akıllı telefon bağımlılıkları, kişilerarası iletişim tarzları ve öz yeterliklerinin dijital ebeveynlik farkındalıklarını ne kadar yordadığının araştırılması amaçlanmaktadır. Günümüzde gelişen teknoloji ile birlikte, akıllı telefonların birçok ihtiyaç için gerekli hale gelmesi, hem yetişkinler hem de çocuklar için “bağımlılık” boyutuna gelebilecek düzeyde tehdit oluşturmaya başlamıştır. Ebeveynlerin bu noktada, çocuklarının karşılaşılabilecekleri risk faktörlerini analiz edip kullanımlarını yönlendirme konusunda sorumluluk sahibi olmaları, dijital ebeveynlik kavramını gündeme getirmiştir. Dijital ebeveynlik, ebeveynlerin dijital çağın gerekliliklerine göre hareket ederek teknolojik gelişmeleri ve yenilikleri takip ettikleri, teknolojinin sağladığı kolaylıklardan yararlanarak ve çocuklarının kullanımlarına ilişkin risk ve tehditleri tespit ederek doğru kullanımı çocuklarına öğrettikleri ebeveynlik biçimi olarak açıklanmaktadır. Ebeveyn öz yeterliği kapsamında, ebeveynlerin dijital anlamda çocuklarına yol gösterme ve onları risklerden korumaya ilişkin kendilerini ne kadar yeterli gördükleri dijital ebeveynlik farkındalıkları açısından önem arz etmektedir. Benzer şekilde, bireylerin hem kendilik algılarını etkileyen hem de çevreleri ile ilişkilerini açıklayan kişilerarası ilişki tarzı ve bireylerin içinde buldukları ortamın kendilerinden beklentilerini fark edip düşünce ve davranışlarını buna göre ayarlayabilme becerileri olarak adlandırılan psikolojik esneklik kavramları da dijital ebeveynlik farkındalığı açısından önemli diğer kavramlardır. Çalışmanın örneklemini; ilkökula giden çocuğa sahip olan, 20-61 yaş aralığında 323’ü (%75,6) kadın, 104’ü (%24,4) erkek olan 427 ebeveyn oluşturmaktadır. Katılımcılara doldurmaları için Demografik Bilgi Formu, ‘Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeği’, ‘Kabul ve Eylem Formu’, ‘Akıllı Telefon Uygulamasına Dayalı Bağımlılık Ölçeği’, ‘Kişilerarası İlişki Tarzı Ölçeği’ ve ‘Anne-Baba Yeterlik Ölçeği’ verilmiştir. Dijital ebeveynlik farkındalığının; olumsuz model olma, dijital ihmal, verimli kullanım ve risklerden koruma alt boyutları için dört farklı çoklu regresyon analizi yapılmıştır. Regresyon analizlerine göre, psikolojik esneklik, akıllı telefon bağımlılığı, kişilerarası ilişki tarzı ve ebeveyn öz yeterliği puanlarının birlikte dijital ebeveynlik farkındalığının tüm alt boyutlarını istatistiksel açıdan anlamlı olarak yordadığı ve olumsuz model olmaya ait varyansın %45’ini, dijital ihmale ait varyansın %17’sini, verimli kullanıma ait varyansın %24’ünü ve risklerden korumaya ait varyansın %16’sını açıkladığı görülmektedir. En önemli yordayıcıların; olumsuz model olma ve dijital ihmal için akıllı telefon bağımlılığı, verimli kullanım ve risklerden koruma için ise ebeveyn öz yeterliği olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Dijital ebeveynlik, Psikolojik esneklik, Akıllı telefon bağımlılığı, Ebeveyn Öz Yeterliği, Kişilerarası ilişki tarzı.

* Yüksek Lisans Öğrencisi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Klinik Psikoloji, İstanbul, Türkiye.
E-posta: beyzausan@gmail.com ORCID: 0000-0003-0880-767X

PSYCHOLOGICAL FLEXIBILITY, SMART PHONE ADDICTION, INTERPERSONAL RELATIONSHIP STYLE, and PARENTAL SELF EFFICACY AS PREDICTORS of DIGITAL PARENTING AWARENESS

Abstract

In this study, it was aimed to investigate the predictive effects of parents psychological flexibility, smartphone addiction, interpersonal relationship styles and self- efficacy on digital parenting awareness level. Today, with the developing technology, the fact that smart phones have become necessary for many needs has started to pose a threat to both adults and children at the level of addiction. At this point, the fact that parents are responsible for analyzing the risk factors that their children may encounter and directing their use has brought the concept of digital parenting to the agenda. Digital parenting is explained as a form of parenting in which parents follow the technological developments and innovations by acting according to the requirements of the digital age, taking advantage of the conveniences provided by technology, identifying the risks and threats to their children's use and teaching them to use it correctly. Within the scope of parental self-efficacy, it is important that how competent parents see themselves in guiding their children in the digital environment and protecting them from digital risks in terms of their digital parenting awareness. Similarly, interpersonal relationship style, which both affects the self perceptions of individuals and explains their relations with their social environment, and the psychological flexibility, which is called the ability of individuals to realize the expectations of the environment they live in and adjust their thoughts and behaviors accordingly, are other important concepts in terms of digital parenting awareness. The research sample was composed of 427 parents, 323 (75.6%) women and 104 (24.4%) men, who are between the ages of 20-61 and have children who go to primary school. Demographic Information Form, Digital Parenting Awareness Scale, Acceptance and Action Questionnaire, Smart Phone Application Based Addiction Scale, Interpersonal Relationship Style Scale and Child Adjustment and Parent Efficacy Scale were given to the participants to fill out. Four different multiple regression analyses were conducted for each sub-dimensions of digital parenting awareness, which are negative modeling, digital neglect, efficient use and protection from risks. According to the regression analyses, psychological flexibility, smartphone addiction, interpersonal relationship style, and parental self-efficacy scores together significantly predicted all sub-dimensions of digital parenting awareness. It is seen that it explains 45% of the variance of being a negative model, 17% of the variance of digital neglect, 24% of the variance of productive use and 16% of the variance of protection from risks. Smartphone addiction was found to be the most important predictor of negative modeling and digital neglect sub-dimensions, while parental self-efficacy was found to be the most important predictor of efficient use and protection from risks sub-dimensions.

Keywords: Digital parenting, psychological flexibility, smartphone addiction, parental self-efficacy, interpersonal relationship style.

GİRİŞ

Günümüzde gelişen teknolojik imkanlar sayesinde gerek çocukların gerekse ebeveynlerin akıllı telefon/tablet/ bilgisayar aracılığı ile dijital araçlara ve sosyal mecralara olan yönelimleri artmış, artan bu yönelim de araştırmalara konu olmaya başlamıştır. Artan teknolojik cihaz kullanımının, toplumun her kesiminden bireylerin yaşantılarını etkilediği ve bu cihazların, günlük hayatın

büyük bir parçası haline geldiği söylenebilir (Ekşi ve Ümmet, 2013). Toplumsal yaşamdaki bu değişiklik, en çok da risk grubunun başında olan ve manipülasyona açık olarak nitelendirilebileceğimiz çocukları etkilerken, risk unsurlarını ortadan kaldırması beklenen ebeveynlerin de söz konusu risk ile karşı karşıya olmaları, tehdidin ne kadar büyük olduğunu gözler önüne sermektedir. Günümüzde özellikle akıllı telefonların birçok ihtiyaç için gerekli hale gelmesi hem yetişkinler hem de çocuklar için “bağımlılık” boyutuna gelebilecek düzeyde tehdit oluşturmaya başlamıştır. Bu bağlamda, soruna ilişkin önlemler alması beklenen ebeveynlerin, dijital eylemlerinin çocukları için olumsuz örnek teşkil edebileceğinin bilincinde olmaları da önem arz etmektedir. Çocukların dijital araçları kullanımları ve onların bu platformlarda karşılaşabilecekleri risk faktörlerinin analiz edilip kullanımlarının yönlendirilmesi noktasında, sorumluluğun ebeveynlere ait olmasından ötürü dijital ebeveynlik kavramı literatürde önem kazanmıştır.

Dijital Ebeveynlik

Dijital ebeveynlik; ebeveynlerin dijital çağın gerekliliklerine göre hareket ederek teknolojik gelişmeleri ve yenilikleri takip ettikleri, teknolojinin sağladığı kolaylıklardan yararlanarak ve çocuklarının kullanımlarına ilişkin risk ve tehditleri tespit ederek doğru kullanımı çocuklarına öğrettikleri ebeveynlik biçimi olarak açıklanmaktadır (Yurdakul ve ark.,2013). Dijital ebeveynlik farkındalığı; ebeveynlerin dijital araçları kullanma biçimleri ile bu kullanımlarının çocukları tarafından olumlu ya da olumsuz anlamda örnek alınabileceği bilincine sahip olunması, teknolojinin ve dijital araçların verimli kullanımının teşvik edilmesi ve çocuklarını dijital ortamda karşılaşabilecekleri risklere karşı onları koruyabilme becerileri gibi çeşitli boyutları da kapsayan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Giderek dijitalleşendünyada ebeveynlerin çocuklarına öncülük etmesi, çocuklar açısından önem arz etmektedir. Ebeveynlerin bu noktada, çocuklarını dijital dünyanın risklerinden korumakla mükellef oldukları kadar dijital fırsatların da farkında olmaları (Ruut, 2006; Yay, 2019) ve verimli kullanıma teşvik edici davranışlarda bulunup bu anlamda çocukları için dijital rol model olmaları gerektiği unutulmamalıdır (Manap, 2020).

Literatürde “dijital ebeveynlik” kavramından bahseden ilk isim olan Rode (2009), çocuklarını güncel hayatta, dışarıdaki insanlara karşı koruyan ve sakınan anne babaların, aynı hassasiyeti çevrimiçi ortamlarda dolaşan ve çeşitli tehditlere açık olan çocuklarına karşı da göstermeleri gerektiğini savunarak bu durumun; ebeveynlerin dijital ebeveynlik sorumluluklarından olduğunu belirtmiştir.

Yurdakul ve arkadaşları (2013), dijital ebeveynlere ait rolleri; dijital okuryazarlık, farkında olma, kontrol, etik ve yenilikçilik şeklinde sıralamışlardır. Bu rollere dijital arabuluculuk da eklenebilir (Haddon, 2006; Türkel, 2021). Dijital okuryazar olan, dijital risk ve fırsatların farkında olan, çocuğunun dijital mecralardaki eylemlerini takip ve kontrol eden, etik değerlere sahip ve yeniliklere açık olan bireylerin, dijital ebeveynlik rollerini yerine getirdikleri ve bu anlamda farkındalıklarının yüksek olduğu söylenebilir.

Akıllı Telefon Bağımlılığı

Günümüzde; sağlıktan eğitime, bankacılıktan iletişime, habercilikten turizme kadar heralandan bilgiye dijital dünyada çok hızlı erişim imkanının bulunması ve bu alanlardaki faaliyetlerin internet üzerinden halledilebiliyor olmasının, bireylerin internet ve diğer teknolojik araç kullanımlarını her geçen gün artırdığı söylenebilir. Kolay taşınması, internet erişimine olanak sağlaması ve günümüzde bilgisayar ile yapılabilecek neredeyse tüm işlemlerin bireylerin ceplerine

sığabilecek kadar küçük bir cihaz ile yapabilmelerini sağlaması sebebiyle akıllı telefonların çok tercih edilir olduğunu söylemek mümkündür (Aggöl, 2019). 2020 yılı istatistiklerine göre, Türkiye’de bireylerin %92,2’sinin akıllı telefon kullandığı tespit edilmiştir (We Are Social, 2020). Sağladığı kullanım kolaylığı ve birçok amaç için kullanılabilirliği sayesinde günümüzde bireylerin akıllı telefona bağımlı hale gelmeye başladığı da bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır.

Literatür incelendiğinde, akıllı telefon bağımlılığını esas alan çalışmalarda akıllı telefon kullanım hususunda kendini kontrol edememe ve kullanım süresini azaltmaya yönelik girişimlerde başarısız olma gibi ifadelerin yer aldığı görülmüştür. Bağımlılığın beraberinde getirdiği kontrol kaybı; akıllı telefon kullanma isteğine karşı koyulamaması (Lin ve ark., 2014) ve akıllı telefon kullanım süresinin planlanan süreden daha uzun olması (Bianchi ve Phillips, 2005) şeklindeki ifadelerle dile getirilmiştir. Akıllı telefon bağımlılığının literatürde Nomofobi (No Mobile Phobia) şeklinde de ele alındığı görülmektedir (Billieux ve ark., 2008; King ve ark., 2013). Nomofobi, bireylerin telefonlarını kullanamayacakları (şarj bitmesi, bozulması, kaybolması veyahut bir sebepten telefona erişimin mümkün olmaması vb.) durumlarda hissettikleri yoğun kaygı durumunu temsil etmek için ilk kez İngiltere’de ortaya atılmıştır (Daily Mail, 2008) ve akıllı telefonlara bağımlı olma durumunu tanımlamaktadır. Farklı çalışmalarda, nomofobiye sahip bireylerin ekran ve bildirim kontrol etme sıklığının, normal bireylere oranla çok daha fazla olduğu tespit edilmiştir (Bragazzi ve Delpuente, 2014). Buna paralel olarak, akıllı telefon bağımlılığı alanında yapılan birçok çalışmada da akıllı telefon ekranının kontrol edilme sıklığı bağımlılık kriteri olarak kabul edilmektedir (Kalaskar, 2015; Gezgin ve Akıllı, 2016). Akıllı telefon bağımlılığına sahip bireylerin, sürekli yanlarında taşıdıkları akıllı telefonlarını sık sık kontrol etme eğiliminde oldukları söylenebilir (Park ve ark., 2013). Nomofobik olan bu bireyler, bir şekilde telefonları yanlarında olmaz ise veyahut kullanımları bir ölçüde kısıtlanırsa, yoğun bir sıkıntı yaşadıklarını belirtmişlerdir (Chóliz, 2010, Park, 2005).

Akıllı telefon bağımlılığının bireylerin psikolojik ve fiziksel sağlıklarına birçok yönden olumsuz etkide bulunduğunu söylemek mümkündür. Uzun süreli kullanımlara bağlı olarak baş, boyun, omuz, eklemler ve bileklerde ağrı (Baabdullah ve ark., 2020; Montagni ve ark., 2016), uzun süreli ters duruşlardan kaynaklanan postür bozuklukları (Sinsomsack ve ark., 2018), gözlerde ağrı, göz bozuklukları, kuruluk ve sulanma gibi problemler (Jaiswal ve ark., 2019), kulak çınlaması (Tekin ve ark., 2014) sürekli olarak akıllı telefonları kontrol etme isteğinden kaynaklanan dikkat bozuklukları, farklı bir işe odaklanmakta güçlük (Minaz ve Bozkurt, 2017), hafıza problemleri (Augner ve Hacker, 2012) ve iş veriminde azalma (Tekin ve ark., 2014), yetersiz fiziksel aktiviteden kaynaklanan hareketsiz yaşam, dengesiz beslenme (Tekin ve ark., 2014) ve obezite (Haug ve ark., 2015) akıllı telefona bağımlı bireylerde sıkça karşılaşılan fiziksel belirtilerdir. Akıllı telefon bağımlılığı sebebiyle uyku problemi yaşayan, sedanter bir yaşama sahip olan ve odaklanma gücünü çeken bir bireyin, düşük öznel mutluluk seviyesine sahip olma (Yusufoğlu, 2017), depresyon geliştirme (Alhassan ve ark., 2018; Kumcagiz ve Gunduz, 2016), dikkat eksikliği ve hiperaktivite belirtileri (Alikasıfoğlu, 2012; Şata ve ark., 2016) ile patolojik semptom gösterme (Lian ve You, 2017; Soni ve ark., 2017) olasılığı, normal bireylere oranla daha yüksektir. Bağımlılık düzeyinde akıllı telefon kullanımının kronik stres, depresif belirtiler, konsantrasyon problemleri ve duygusal dengesizlik ile de ilişkili olduğu saptanmıştır (Augner ve Hacker, 2012; Gao ve ark., 2016). Öte yandan, akıllı telefon bağımlılığının dürtü kontrol problemleri (Bianchi ve Phillips, 2015), kaygı bozuklukları (Haverlag, 2013; akt., Sarıgül, 2019; Park, 2005), yalnızlık ve olumsuz benlik algısı (Daysal ve Yılmazel, 2020; Gao ve ark., 2016) ile ilişkili olduğu çeşitli çalışmalarda gösterilmiştir. Problemler akıllı telefon bağımlılığı, agresif tutumlara (Daysal ve Yılmazel, 2020) ve şiddete eğilim gösterme durumlarını tetiklediği için saldırganlık davranışları ile de ilişkili

bulunmuştur (Shin ve Beak, 2013). Bireylerin iletişimlerini dijital mecralar üzerinden gerçekleştirme eğilimleri ve iletişimin sanal olarak yürütülmesi, yüz yüze iletişimin azalmasını tetikleyerek bireylerde asosyalite (Sinsomsack ve Kulachai, 2018; Alıkaşifoğlu, 2012) ve ilişkisel sorunlar (Choi ve ark., 2015; Griffiths ve Kuss, 2017) vb. gibi sosyal hayatı etkileyen problemlere de sebebiyet verebilmektedir.

Bireylerin problemleri akıllı telefon kullanımlarının eşler arası çatışmalara sebebiyet vermesinin yanı sıra, ebeveynlerden birinin akıllı telefon bağımlısı olması durumunda çocukların da bu durumdan fazlasıyla etkileneceği aşıkardır. Çocuklarının dijital araçları ve teknolojik cihazları kullanımını kontrol etme ve onları doğru kullanım konusunda teşvik etme sorumluluğuna sahip olan ebeveynlerin, aynı zamanda kendi kullanımlarına da özen göstermeleri gerekmektedir. Mobil teknolojiyi sık kullanan ebeveynlerin çocukları ile geçirdikleri vaktin azalması ve dikkat ve ilgilerini çocuklarına yeterli ölçüde vermemeleri, çocukları ile aralarında birtakım sorunlara yol açabilmektedir (Erişti ve Avcı, 2018; Kidare ve Middlemiss, 2017). Aile bireylerinin akıllı telefonlar ile fazlaca vakit geçirmesi, aile içi iletişimi de olumsuz etkileyeceğinden (Kuzu, 2008), çocukların iletişim kurma ve sosyal becerilerini geliştirme noktasında ileriye dönük sorunlara sebebiyet verebilir (Jafari, 2021). Aynı zamanda, çocukların özellikle küçük yaşlarda ebeveynlerini taklit etmeye ve model olarak benimsemeye eğilimli oldukları göz önünde bulundurulduğunda, ebeveynlerin dijital mecralardaki aktifliklerini ve akıllı telefon kullanımlarını, çocuklarına olumsuz model olmaları hususunda sınırlandırmaları gerekmektedir (Arslan, 2004). Okul öncesi dönemde olan çocuklarla yapılan bir araştırmada çocukların, ebeveynlerinin fazla internet kullanmalarından rahatsız oldukları ve bu şekilde mutsuz ve yalnız hissettikleri ortaya konmuş ve bu çocukların büyük çoğunluğunun, ebeveynleri internet kullanırken akıllı telefon/tablet/bilgisayar gibi dijital araçları kullanarak vakit geçirdikleri gözlenmiştir (Erişti ve Avcı, 2018). Bu bağlamda, ebeveynlerin problemleri akıllı telefon ve internet kullanımları ile çocuklarının teknolojik araç kullanımı arasında ilişki olduğu söylenebilir ve bağımlı olan bireylerin çocuklarının bağımlılık geliştirme ihtimalinin yüksek olduğundan bahsedilebilir.

Psikolojik Esneklik

Psikolojik esneklik, Kabul ve Kararlılık Terapisi'nin (KKT) temelini oluşturan duygusal, bilişsel ve davranışsal yönleri sahip önemli bir kavramdır. Psikolojik esneklik, bireylerin içinde buldukları an ile temas halinde olma, bireysel olarak sahip oldukları değerlere yönelik davranışsal tepkiler verme ve sahip oldukları bu değerlere hizmet edecek şekilde davranış değiştirme yeteneği olarak açıklanabilir (Flaxman ve ark., 2010). Bireyin içinde bulunduğu andaki duygu ve düşüncelere ulaşabilmesi için bilinçli olarak anda kalabilmesi psikolojik esneklikle mümkündür. Psikolojik anlamda esnek olan bir bireyin, bilinçli bir vaziyette içinde bulunduğu an ile temas kurması ve aynı zamanda anda kalma olayını destekleyecek şekilde davranışını belirlemesi beklenmektedir (Hayes ve ark., 2006).

Psikolojik esnekliğin temelini, birbiri ile ilişkili olan altı temel kavramın oluşturduğunu söylemek mümkündür. Bu kavramlar; bilişsel ayrışma, kabullenme, an ile temas etme, bağlamsal benlik, değerlerle temas ve değer odaklı davranışlarda kararlılık olarak ifade edilebilir (Hayes ve ark., 2006). Bireyin hayatta karşılaştığı problemlerde, kendi kontrolü dışında gerçekleşen olayları kabullenerek işlevsel anlamda kendisine katkı sağlayacak davranışları pekiştirmesi, değiştirmesi gereken davranışlar söz konusu olduğunda ise sahip olduğu değerlere yönelik yeni tepkiler vermesi, psikolojik açıdan esnek olduğunu ifade etmektedir (Harris, 2016; Whittingham ve ark., 2012). Anlaşılacağı üzere, psikolojik esneklik ne kadar yüksek ise, sorunlarla başa çıkma

davranışları o kadar artmakta ve buna bağlı olarak yaşam kalitesi yükselmektedir (Harris, 2016; Strosahl, 2004). Bireylerin karşılaştıkları olaylarda, sahip oldukları değerlere yönelik davranışlar sergilemeyip duygu ve düşünceleri kontrol altına almaya çalışmaları, psikolojik olarak esnek olmadıklarını göstermektedir (Baltacı, 2019). Psikolojik katılık, psikolojik esnekliğin söz konusu olmadığı durumları ifade etmek için kullanılmaktadır (Karakuş ve Akbay, 2020) ve karşılaşılan istenmeyen uyaranlar karşısında esnek davranamama durumu ve bu uyaranlardan kaçınma davranışları olarak tanımlanabilir (Baltacı, 2019). Psikolojik katılığın birçok psikopatolojinin etiolojisinde ve sürdürülmesinde etkili olduğu bilinmektedir (Hayes ve ark., 2006). Çeşitli çalışmalarda psikolojik katılığın; depresyon (Curtiss ve Klemanski, 2014; Levin ve ark., 2014; Leahy ve ark., 2012), kaygı bozuklukları (Levin ve ark., 2014; Panayiotou ve ark., 2014; Curtiss ve Klemanski, 2014) ve yeme bozuklukları (Tucknott, 2014; Levin ve ark., 2014) gibi birçok psikolojik bozukluk ile ilişkili olduğu saptanmıştır. Öte yandan, psikolojik anlamda katı olan bireylerin madde bağımlılığı (Levin ve ark., 2014) ve internet bağımlılığı (Chou ve ark., 2017) geliştirme riskinin yüksek olduğu da tespit edilmiştir. Psikolojik esnekliğin temelini oluşturan altı temel kavramın anlamsal açıdan tam zıttı olan kavramların, psikolojik katılığı açıklamakta kullanıldığı bilinmektedir. Bu kavramlar; bilişsel birleşme, yaşantısal kaçınma, an ile temasın kaybolması, kavramsal benliğe bağlanma, değerlerle kurulan bağlantının azalması ve kaçma, kaçınma ve dürtüsellik olarak ifade edilmektedir (Hayes ve ark., 2006).

Kişilerarası İlişki Tarzı

İnsanın doğası gereği sosyal bir varlık olması, hayatının her döneminde iletişim kurma gereksinimini doğurmaktadır. Diğerleri ve sosyal çevre ile ilişkiler, yaşamın büyük bir kısmını kapmasından dolayı, bireyler için önem arz etmektedir. Bir bireyin bir diğer kişi veya kişilere yönelik sergilediği davranışlar bütünü 'ilişki' olarak adlandırılmaktadır (Tunç ve Kaygas, 2016). Horowitz (1996), kişilerarası ilişkiyi, bireyler arasında iletişim kurma amacıyla geliştirilmiş olan her türlü ilişki olarak ifade etmiştir. Bir kimsenin, bir diğeri hakkındaki düşünceleri, hisleri, onu ve aralarındaki ilişkiyi algılama biçimi, aralarındaki ilişkiye yönelik beklentileri ve bu ilişki kapsamında verdiği tepkiler kişilerarası ilişkilerin parametreleri olarak sıralanabilir (Heider, 1958). Kişilerarası ilişki tarzı, en basit haliyle, bireylerin iletişimleri sonucunda oluşan etkileşimin tarzı olarak açıklanabilir. Kişilerarası iletişim tarzları, bireylere özgü olmasından dolayı kişiden kişiye değişebilmektedir (Küçükmetin, 2018).

Kişilerarası ilişki tarzları literatürde çeşitli sınıflandırmalarla ele alınmıştır. Şahin ve arkadaşları (1994) kişilerarası ilişki tarzlarını; besleyici ve ketleyici olmak üzere iki ana başlıkta; açık, saygılı, benmerkezci ve küçümseyici olmak üzere de 4 alt başlıkta ele almışlardır.

İlişki tarzının açık ve saygılı olması durumunda besleyici; benmerkezci ve küçümseyici olması durumunda ise ketleyici ilişki tarzına sahip olduğu ifade edilebilir.

Bireylere memnuniyet verici ve yaşantılarını iyileştirici niteliklere sahip olan ilişki tarzı, besleyici ilişki tarzı olarak nitelendirilirken (Hasta ve Güler, 2013), bireylerin yaşantılarına olumsuz etkilerde bulunan ve yıkıcı niteliklerde olabilen ilişki tarzı ise ketleyici ilişki tarzı olarak açıklanmaktadır (Greenwald, 1999). Besleyici ilişki tarzının, bireylerin ilişkilerinde onarıcı ve tatmin edici işlevleri üstlendiği ve kişinin yaşantısını daha iyi bir hale getirmesi noktasında katkı sağladığı söylenebilir (Hasta ve Güler, 2013). Bununla beraber, besleyici ilişkilerde bireylerin, iletişim kurdukları kişileri de geliştirme çabası içerisinde oldukları ifade edilebilir (Greenwald, 1978). Ketleyici ilişki tarzına sahip bireylerin, ilişkilerinde yıkıcı, uzlaşmaktan uzak ve benmerkezci bir yaklaşımı benimsedikleri söylenebilir (Küçükmetin, 2018). Bu bireyler, iletişim

kurdukları bireylere karşı saygısız ve küçümseyici bir tavır takındıklarından (Hasta ve Güler, 2013), ilişkilerinde genellikle gerilimli ve kötü bir atmosfer vardır. Ve bu atmosfere ek olarak, tahammül sınırlarının düşük olması ve çabuk öfkelenmeleri ile de karşılarındaki bireyler ile iletişimleri olumsuz bir seyir izlemektedir (Tunç ve Kaygas, 2016).

Bireylerin sahip olduğu ilişki tarzlarının, iletişim kalitelerini ve gündelik yaşantılarını doğrudan etkilediği söylenebilir. Böylelikle, ebeveynlerin sahip oldukları kişilerarası ilişki tarzlarının, çevreleriyle ve çocuklarıyla olan iletişimlerini nasıl etkilediği ve bu durumun dijital ebeveynlik farkındalıkları ile ilişkili olup olmadığı araştırmaya değer bir husustur.

Ebeveyn Öz Yeterliği

Öz yeterlik kavramı, bireylerin karşılaştıkları durumlarda, yerine getirilmesi gereken davranışları gerçekleştireceklerine ilişkin sahip oldukları inançları temsil etmektedir (Kuzu, 2019). Bandura (1977), öz yeterliği; bireylerin bir edimi gerçekleştirmeleri hususunda gerekli görülen eylem ve süreçlerin olması gerektiği gibi düzenlenmesi ve yürütülmesine ilişkin sahip oldukları yargılar olarak açıklamıştır. Bir diğer ifade ile kişinin karşılaştığı durumların üstesinden gelme konusunda kendisini ne kadar yetkin gördüğü ve başarabileceğine olan inancı olarak ifade edilebilir (Senemoğlu, 2002).

Öz yeterlik kavramının bir işi başarmadaki gerçek bir yeterlik ve beceri düzeyinden ziyade, bireylerin bu düzeylere ilişkin sahip oldukları algılardan oluştuğu ifade edilebilir (Pajares ve Schunk, 2001). Örneğin, düşük öz yeterliğe sahip olan fakat bir işi başarabilme konusunda yeterli becerisi olan bir kişinin, düşük öz yeterliğinden ötürü becerilerini kullanmaya cesaret edemeyeceği ve nihayetinde o işi başaramayacağı söylenebilir (Yıldırım ve İlhan, 2010). Bu hususta Bandura (1982), bireylerin sahip olduğu öz yeterlik seviyesi yüksek olduğu durumlarda, bir işi başarma noktasında daha iyi performans göstereceklerini ifade etmektedir. Dolayısıyla, öz yeterlik kavramında önem arz eden husus; beceriler değil, becerebilmeye yönelik algılardır.

Ebeveyn öz yeterlik algısının, erken çocukluk döneminden başlamak üzere bireylerin gelişimleri üzerindeki etkisi büyüktür. Ebeveynlerin çocuklarına yönelik tutumları, sorumluluk bilinçleri, iletişim tarzları ve tüm bu durumlara ilişkin kendilerine güvenleri, bu anlamda önem arz eden hususlardır. Dünyayı ve tüm ilişki biçimlerini ilk olarak ebeveynlerinden öğrenecek olan çocukların, ebeveynlerinden gördükleri tutumlar ve davranış biçimlerini benimsemeleri kaçınılmaz olmaktadır. Ebeveynlerin sorunlarla mücadele ediş biçimleri, kendilerine güvenleri ve problem çözme becerilerine şahit olan çocukların, bu anlamda da ebeveynlerini rol model alabilecekleri ifade edilebilir ve bu durumların herhangi birinde yanlış tutumlarda bulunan ebeveynlerin çocukları üzerinde düzeltilmesi zor etkiler bırakabilecekleri söylenebilir (Aydın ve ark., 2005). Bu hususta, düşük öz yeterlik inancına sahip ebeveynlerin özgüven problemi yaşayan çocuklara sahip olması veya çözemediği sorunları görmezden gelen bir ebeveynin içekapanık, sorumsuz ve çekingen bir çocuğa sahip olması beklenebilir. Bununla birlikte, öz yeterlik inancı düşük olan ebeveynlerin, çocukların davranış problemleri ile baş etme konusunda güçlük çektiği ve bu durumun davranışsal problemleri kalıcı hale getirdiği bilinmektedir (Coleman ve Karraker, 2003). Benzer şekilde, çocuğun psiko-sosyal, zihinsel ve bedensel gelişimlerinin direkt olarak ebeveyn öz yeterliği ile ilişkili olduğu da ifade edilmiştir (Senemoğlu, 2002).

Öte yandan, çocuk yetiştirme hususunda kendilerini yeterli gören ebeveynlerin daha az cezalandırıcı bir yaklaşım benimseyerek çocuklarının gelişimi için daha uygun bir sosyal çevre oluşturdukları belirtilmektedir. Öz yeterliği yüksek olan bu ebeveynlerin, çocukları ile iletişimlerinin daha sağlıklı olduğu ve ebeveynlik sorumluluklarını yerine getirme noktasında

daha bilinçli oldukları söylenebilir (Cavkaytar ve ark., 2014). Çocukların, öz yeterliği yüksek ebeveynler tarafından yetiştirilmesi, psikolojik ve fiziksel sağlıklarını olumlu yönde etkileyen bir durumdur (Giren ve Öztürk, 2015). Görüldüğü üzere, ebeveynlerin öz yeterlik inançlarının çocukları doğrudan etkileyebileceği ve bu hususta ebeveynlere büyük sorumluluk düştüğü ifade edilebilir.

Ebeveyn öz yeterliğinin literatürde “ebeveynlik öz etkinliği”, “ebeveynliğe yönelik tutum”, “anne babalık becerilerinde öz yeterlik” gibi farklı ifadelerle ele alındığı görülmektedir. Benzer şekilde, bu kavramın farklı tanımlarla açıklandığı söylenebilir (Kunt, 2019). Coleman ve Karraker (2000), ebeveyn öz yeterliğini; anne babaların çocuklarının gelişimini olumlu yönde etkileyebileceklerine yönelik inançları olarak açıklamışlardır. Daha sonra ise bu tanımları, ebeveynlerin çocuklarını yetiştirme ve onların ihtiyaçlarını karşılama noktasında kendi potansiyellerine yönelik inanç ve yargıları olarak genişletmişlerdir (2003). Teti ve Gelfand (1991)’e göre ebeveyn öz yeterliği; ebeveynlerin anne babalık rollerine ilişkin bilgili olmaları ve bu rolleri olması gerektiği şekilde yerine getirebilme becerilerine yönelik beklentilerinin düzeyidir. Grusec ve arkadaşları (1994) bu kavramı; ebeveynlerin olması gerektiği ölçüde çocuklarının davranışlarına yön verebilme becerilerine ilişkin öngörülerini olarak açıklamışlardır Feliciano (2005) ve Sanders ve Wolley’e (2005) göre ise, ebeveyn öz yeterliği; anne babaların ebeveynlik rollerini yerine getirirken karşılaştıkları zorlukların üstesinden gelebileceklerine olan inançlarıdır. Hassal ve arkadaşları’na (2005) göre, ebeveynlerin anne- baba olmaya yönelik sorumluluklarında kendilerini yeterli görme düzeyleridir. Bağatarhan (2012) ise, ebeveyn öz yeterliğini; ebeveynlerin anne-baba olmaya ilişkin bilgi ve becerilerini, çocuklarını büyütürken doğru yer ve zamanda ve olması gerektiği şekilde kullanabileceklerine yönelik inançları olarak açıklamıştır.

Ebeveyn öz yeterliğinin oluşmasında çeşitli etmenlerden bahsedilebilir. Grusec ve arkadaşları (1994), ebeveyn öz yeterlik inançlarını etkileyen üç temel kaynaktan bahsetmiştir. Bu kaynaklar; kültürel yapı, çocukları ile deneyimledikleri yaşantılar ve kendi ebeveynleri ile geçmişte yaşadıkları etkileşimler şeklinde sıralanabilir. de Montigny ve Lacharite (2005) ise ebeveyn öz yeterliğine etki eden temel etkenleri; annenin fiziksel ve psikolojik durumu, sözel ikna, model alınan kişi ve deneyimler şeklinde açıklamıştır. Bunlara ek olarak algılanan sosyal desteğin, ebeveyn öz yeterlik düzeyini etkilediği ifade edilmiştir (Belsky, 1984; Coleman ve Karraker, 1997).

Sonuç olarak, literatür çalışmaları da göz önünde bulundurulduğunda; psikolojik esneklik, akıllı telefon bağımlılığı, kişilerarası ilişki tarzı ve ebeveyn öz yeterliğinin dijital ebeveynlik farkındalığı açısından önem arz edeceği ve bu değişkenlerin birlikte dijital ebeveynlik farkındalığını yordayacağı düşünülmektedir.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Mevcut çalışmada ilişkisel tarama modeli kullanılarak nicel bir araştırma yöntemi takip edilmiştir.

Katılımcılar

Çalışmaya ilkökula giden çocuğa sahip olan ve telefon/tablet/bilgisayar kullanabilen 20-61 yaş aralığında 323 (%75,6) kadın, 104 (%24,4) erkek olmak üzere toplam 427 ebeveyn katılmıştır. Ebeveynlerin yaş ortalamaları 38,06’dır ($S=5.706$).

Veri Toplama Araçları

Demografik Bilgi Formu. Anketin ilk kısmında katılımcıların yaş, cinsiyet, eğitim durumu, ekonomik durum, sahip olunan çocuk sayısı ve çocukların yaş ve cinsiyetlerine yönelik sorular sorulmuştur.

Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeği (DEFÖ). Manap ve Durmuş (2020) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek, 16 madde ve 4 alt boyuttan oluşmaktadır. Bu boyutlar; (a) Olumsuz Model Olma (4 madde), (b) Dijital İhmal (4 madde), (c) Verimli Kullanım (4 madde) ve (d) Risklerden Koruma (4 madde) şeklinde ifade edilmiştir. Ebeveynlerden, her bir madde ile hangi sıklıkla karşılaştıklarını Likert tipi ölçek üzerinde derecelendirmeleri istenmektedir. Maddelere verilen dereceler, 1= "Hiçbir Zaman", 5= "Her Zaman" şeklindedir. Her bir alt boyut birbirlerinden bağımsız şekilde değerlendirilmektedir. Dolayısıyla, DEFÖ için toplam puan alınmamaktadır. Alt boyutlardan en düşük 4, en yüksek 20 puan alınabilmektedir. Olumsuz Model Olma ve Dijital İhmal alt boyutlarından alınan puanların yüksek olması dijital ebeveynlik farkındalığının düşük olduğunu gösterirken, Verimli Kullanım ve Risklerden Koruma alt boyutlarından alınan puanların yüksek olması dijital ebeveynlik farkındalığının yüksek olduğunu göstermektedir (Manap ve Durmuş, 2020).

DEFÖ'nün güvenilirlik bulguları hakkında; cronbach alpha iç tutarlık katsayıları sırasıyla Olumsuz Model Olma alt boyutu için .799; Dijital İhmal alt boyutu için .785; Verimli Kullanım alt boyutu için .717 ve Risklerden Koruma alt boyutu için .634 olarak tespit edilmiştir.

Kabul ve Eylem Formu- 2 (KEF-2)

KEF-2, bireylerin psikolojik esneklik düzeylerini ölçmek amacıyla ilk olarak Bond ve arkadaşları tarafından (2011) geliştirilmiş ve daha sonra Yavuz ve arkadaşları tarafından (2016) Türkçe'ye uyarlanmıştır. Ölçek, 7 maddeden ve tek boyuttan oluşan Likert tipi bir ölçektir. Ölçek maddeleri, 1= "Hiçbir zaman doğru değil" ile 7= "Daima doğru" şeklinde yanıtlandırılmaktadır. Ölçekten en düşük 7, en yüksek 49 puan alınabilmektedir. Ölçek maddeleri bireylerin davranışsal kaçınma davranışlarını ölçerek psikolojik katılımları hakkında bilgi vermektedir. Dolayısıyla, ölçekten alınan yüksek puanlar, psikolojik anlamda katılımların ve deneysel kaçınma davranışlarının yüksek olmasına işaret etmektedir (Yavuz, 2016).

Ölçeğin Türkçe uyarlama çalışmasında, güvenilirliği test etmek amacıyla; iç-tutarlık ve zamana bağlı tutarlık analizleri ile yapı geçerliğini test etmek amacıyla açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri yapılmıştır (Yavuz, 2016). Yapılan incelemelerde; ölçeğin tek faktörlü yapısının varyansın %51,76'sını açıkladığı, cronbach alpha iç tutarlık katsayısının ise .84 olduğu tespit edilmiştir.

Akıllı Telefon Uygulamasına Dayalı Bağımlılık Ölçeği.

Ölçek, akıllı telefon bağımlılığını ölçmek amacıyla Csibi ve arkadaşları tarafından (2016) geliştirilmiş, Gökler ve Bulut (2019) tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Ölçek, tek boyuttan ve 6 sorudan oluşan Likert tipi kısa bir ölçektir. "Kesinlikle katılmıyorum" ile "Kesinlikle katılıyorum" şeklinde sıralanan yanıtlar içermektedir. Ölçekten en düşük 6, en yüksek 36 puan alınabilmektedir. Ölçekten alınacak puanlar arttıkça kişilerin bağımlılık düzeyleri artmaktadır. Ölçeğin güvenilirlik bulguları incelendiğinde, cronbach alpha iç tutarlık katsayısı .855 olarak bulunmuştur.

Kişilerarası İlişki Tarzı Ölçeği.

Şahin ve arkadaşları tarafından (1994a) "Stress Management: Positive Strategy" isimli video paket programının el kitabında bulunan davranışlar listesinden esinlenerek oluşturulmuştur. Ölçek, "Besleyici" ve "Ketleyici" olmak üzere 2 boyuttan ve 31 sorudan oluşan Likert tipi bir ölçektir. Bireylerden, her bir madde ile hangi sıklıkla karşılaştıklarını 0= "Hiç" ile 3= "Sürekli" şeklinde yanıtlamaları istenmektedir. Ölçeğin güvenirlik bulguları incelendiğinde, cronbach alpha iç tutarlık katsayısı .79, iki yarım test güvenirliği ise .63 ($p < .001$) olarak bulunmuştur (Şahin ve ark., 1994b).

Çocuk Uyumu-Anne Baba Yeterlik Ölçeği (ÇU-ABYÖ)

Ölçek, Morawska ve arkadaşları (2010) tarafından geliştirilmiş, Buran (2015) tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Çocuk uyumu ve anne baba yeterliğini birlikte ölçmek adına 27 sorudan ve iki alt ölçekten oluşan Likert tipi bir ölçektir. Çocuk uyumu alt ölçeğinin "Davranışsal sorunlar" ve "Duygusal Sorunlar" olmak üzere iki faktörü bulunmaktadır. Ebeveynlerin, belirtilen maddelerin çocukları için son 4 haftadır ne kadar doğru olduğunu; [0] = "Hiçbir zaman doğru değildir" ile [3] = "Çok fazla veya her zaman doğrudur" şeklinde belirtmeleri istenmektedir. Ölçekteki 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26 ve 27. maddeler ters yönde puanlandırılır. Davranışsal ve duygusal sorunlar faktörlerinin toplam puanları Toplam Şiddet Puanını oluşturur. Alınabilecek en düşük ve en yüksek puanlar; 24 maddeden oluşan Davranışsal Sorunlar alt ölçeği için 0 ile 72 iken; 3 maddeden oluşan Duygusal Sorunlar alt ölçeği için ise 0 ile 9'dur. Çocuk Uyumu alt ölçeğinden alınabilecek en yüksek Toplam Şiddet Puanı 81, en düşük puan ise 0'dır. Davranışsal ve duygusal sorunlar puanlarının ve dolayısıyla toplam şiddet puanının yüksek çıkması, çocuk uyumuna ilişkin sorunlu davranışların arttığını göstermektedir (Buran, 2015).

Anne-baba yeterlik alt ölçeği, ölçeğin ilk 19 maddesinden oluşmaktadır. Ebeveynlerin, çocuklarının davranışsal ve duygusal sorunlarını baş etmelerine ilişkin öz yeterliklerini ölçmektedir. [1] = "Kesinlikle başa çıkamam" ile [10] = "Kesinlikle başa çıkabilirim" şeklinde yanıtlanmaktadır. 19 sorudan elde edilen puanlar toplanarak toplam öz yeterlik puanı elde edilir. Ebeveynlerin bu alt ölçekten yüksek puan almaları, yüksek öz yeterliğe sahip olmaları anlamına gelmektedir.

Morawska ve arkadaşları tarafından geliştirilen orijinal ölçeğin, Cronbach alpha iç tutarlık katsayıları; Çocuk Uyumu Toplam Şiddet puanı için .90, Davranışsal Sorunlar faktörü için .90, Duygusal Sorunlar faktörü için .74 ve Anne-baba Yeterlik alt ölçeği için .96 olarak bulunmuştur (Morawska, 2014).

BULGULAR

Araştırmanın Temel Değişkenleri Arasında Pearson Korelasyon Analizi

Araştırma kapsamında KEF-2, ATUDBÖ, ÇU-ABYÖ toplam puanları ile DEFÖ ve KİTÖ alt ölçeklerinin toplam puanları arasındaki ilişkiler Pearson Momentle Çarpımı Korelasyon tekniği ile hesaplanmıştır.

DEFÖ'nün "Olumsuz model olma" alt boyutu toplam puanı ile KİTÖ'nün "Ketleyici ilişki tarzı" alt boyutu toplam puanı ($r = .427, p = .000$), KEF-2 toplam puanı ($r = .381, p = .000$), ATUDBÖ toplam puanı ($r = .617, p = .000$) arasında istatistiksel açıdan anlamlı pozitif yönlü ilişki gözlenmiştir. DEFÖ'nün "Olumsuz model olma" alt boyutu toplam puanı ile KİTÖ'nün "besleyici ilişki tarzı" alt boyutu toplam puanı ($r = -.355, p = .000$) ve ÇU-ABYÖ toplam puanı ($r = -.191, p = .000$) arasında

istatistiksel açıdan anlamlı negatif yönlü ilişki gözlenmiştir.

DEFÖ'nün "Dijital ihmal" alt boyutu toplam puanı ile KİTÖ'nün "ketleyici ilişki tarzı" alt boyutu toplam puanı ($r=,226, p = ,000$), KEF-2 toplam puanı ($r=-,281, p = ,000$), ATUDBÖ toplam puanı ($r=-,363, p = ,000$) arasında istatistiksel açıdan anlamlı pozitif yönlü ilişki gözlenmiştir. DEFÖ'nün "Dijital ihmal" alt boyutu toplam puanı ile KİTÖ'nün "besleyici ilişki tarzı" alt boyutu toplam puanı ($r=-,097, p = ,000$) ve ÇU-ABYÖ toplam puanı ($r=-,278, p = ,000$) arasında istatistiksel açıdan anlamlı negatif yönlü ilişki gözlenmiştir.

DEFÖ'nün "Verimli Kullanım" alt boyutu toplam puanı ile KİTÖ'nün "ketleyici ilişki tarzı" alt boyutu toplam puanı ($r=-,200, p = ,000$), KEF-2 toplam puanı ($r=-,057, p = ,000$), ATUDBÖ toplam puanı ($r=-,153, p = ,000$) arasında istatistiksel açıdan anlamlı negatif yönlü ilişki gözlenmiştir. DEFÖ'nün "Verimli Kullanım" alt boyutu toplam puanı ile KİTÖ'nün "besleyici ilişki tarzı" alt boyutu toplam puanı ($r=,379, p = ,000$) ve ÇU-ABYÖ toplam puanı ($r=,405, p = ,000$) arasında istatistiksel açıdan anlamlı pozitif yönlü ilişki gözlenmiştir.

DEFÖ'nün "Risklerden koruma" alt boyutu toplam puanı ile KİTÖ'nün "ketleyici ilişki tarzı" alt boyutu toplam puanı ($r=-,213, p = ,000$), KEF-2 toplam puanı ($r=-,060, p = ,000$), ATUDBÖ toplam puanı ($r=-,083, p = ,000$) arasında istatistiksel açıdan anlamlı negatif yönlü ilişki gözlenmiştir. DEFÖ'nün "Verimli Kullanım" alt boyutu toplam puanı ile KİTÖ'nün "besleyici ilişki tarzı" alt boyutu toplam puanı ($r=,244, p = ,000$) ve ÇU-ABYÖ toplam puanı ($r=,351, p = ,000$) arasında istatistiksel açıdan anlamlı pozitif yönlü ilişki gözlenmiştir.

KİTÖ'nün "Besleyici ilişki tarzı" alt boyutu toplam puanı ile KEF-2 toplam puanı ($r=-,198, p = ,000$), ATUDBÖ toplam puanı ($r=-,155, p = ,000$) arasında istatistiksel açıdan anlamlı negatif yönlü ilişki gözlenmiştir. KİTÖ'nün "Besleyici ilişki tarzı" alt boyutu toplam puanı ile ÇU-ABYÖ toplam puanı ($r=-,367, p = ,000$) arasında istatistiksel açıdan anlamlı negatif yönlü ilişki gözlenmiştir.

KİTÖ'nün "Ketleyici ilişki tarzı" alt boyutu toplam puanı ile KEF-2 toplam puanı ($r=,294, p = ,000$) ve ATUDBÖ toplam puanı ($r=,377, p = ,000$) arasında istatistiksel açıdan anlamlı pozitif yönlü ilişki gözlenmiştir. KİTÖ'nün "Ketleyici ilişki tarzı" alt boyutu toplam puanı ile ÇU-ABYÖ toplam puanı ($r=-,196, p = ,000$) arasında istatistiksel açıdan anlamlı negatif yönlü ilişki gözlenmiştir.

KEF-2 toplam puanı ile ATUDBÖ toplam puanı ($r=,453, p = ,000$) arasında istatistiksel açıdan anlamlı pozitif yönlü ilişki gözlenirken; ÇU-ABYÖ toplam puanı ($r=-,298, p = ,000$) arasında istatistiksel açıdan anlamlı negatif yönlü ilişki gözlenmiştir.

ATUDBÖ toplam puanı ile ÇU-ABYÖ toplam puanı ($r=,298, p = ,000$) arasında istatistiksel açıdan anlamlı negatif yönlü ilişki gözlenmiştir.

Temel Ölçümlerin Dijital Ebeveynlik Farkındalığını Yordama Düzeyini Belirlemeye Yönelik Çoklu Regresyon Analizi

Akıllı telefon bağımlılığı, ebeveyn öz yeterliği ve besleyici ve ketleyici ilişki tarzları puanlarının birlikte dijital ebeveynlik farkındalığını yordayıp yordamadığını değerlendirmek amacıyla dört farklı çoklu regresyon analizi gerçekleştirilmiştir.

Buna göre; akıllı telefon bağımlılığı ($\beta= ,486, t=12,073, p=,000$), ketleyici ilişki tarzı ($\beta= ,211, t=5,390, p=,000$) ve ebeveyn öz yeterliği ($\beta=-,166, t=-4,362, p=,000$) puanlarının birlikte dijital ebeveynlik farkındalığının "olumsuz model olma" alt boyutunu istatistiksel açıdan anlamlı olarak yordadığı ve olumsuz model olmaya ait varyansın %45'ini açıkladığı görülmektedir (Düz. $R^2=,449$;

$F_{3, 423} = 846,326; p < ,001$).

Akıllı telefon bağımlılığı ($\beta = ,261, t = 5,151, p = ,000$), psikolojik katılık ($\beta = ,114, t = 2,258, p = ,024$) ve ebeveyn öz yeterliği ($\beta = -,164, t = -3,469, p = ,001$) puanlarının birlikte dijital ebeveynlik farkındalığının “dijital ihmal” alt boyutunu istatistiksel açıdan anlamlı olarak yordadığı ve dijital ihmale ait varyansın %17’sini açıkladığı görülmektedir (Düz. $R^2 = ,172; F_{3, 423} = 29,337; p = ,000$).

Besleyici ilişki tarzı ($\beta = ,261, t = 5,722, p = ,000$), ketleyici ilişki tarzı ($\beta = -,115, t = -2,263, p = ,008$) ve ebeveyn öz yeterliği ($\beta = ,287, t = 6,202, p = ,000$) puanlarının birlikte dijital ebeveynlik farkındalığının “verimli kullanım” alt boyutunu istatistiksel açıdan anlamlı olarak yordadığı ve verimli kullanıma ait varyansın %24’ünü açıkladığı görülmektedir (Düz. $R^2 = ,238; F_{3, 423} = 44,138; p = ,000$).

Besleyici ilişki tarzı ($\beta = ,127, t = 2,637, p = ,000$), ketleyici ilişki tarzı ($\beta = -,145, t = -3,184, p = ,002$) ve ebeveyn öz yeterliği ($\beta = ,276, t = 65,691, p = ,000$) puanlarının birlikte dijital ebeveynlik farkındalığının “risklerden koruma” alt boyutunu istatistiksel açıdan anlamlı olarak yordadığı ve risklerden korumaya ait varyansın %16’sını açıkladığı görülmektedir (Düz. $R^2 = ,153; F_{3, 423} = 26,587; p = ,000$).

En önemli yordayıcıların; olumsuz model olma ve dijital ihmal için akıllı telefon bağımlılığı, verimli kullanım ve risklerden koruma için ise ebeveyn öz yeterliği olduğu görülmektedir.

TARTIŞMA

Regresyon analizlerine göre, psikolojik esneklik, akıllı telefon bağımlılığı, kişilerarası ilişki tarzı ve ebeveyn öz yeterliği puanlarının birlikte dijital ebeveynlik farkındalığının tüm alt boyutlarını istatistiksel açıdan anlamlı olarak yordadığı gözlenmiştir. Verimli kullanım alt boyutu hariç olmak üzere sonuçların genel anlamda hipotezleri destekler nitelikte olduğu söylenebilir.

Verimli kullanım alt boyutuna ilişkin gerçekleştirilen regresyon analizi sonucuna göre, psikolojik esnekliğin diğer değişkenler ile birlikte değerlendirildiği durumda, verimli kullanımla negatif yönlü bir ilişkiye sahip olduğu görülmektedir. Bu durumda, psikolojik açıdan katı olan ebeveynlerin çocuklarının dijital araçları kullanımları konusunda verimli kullanıma teşvik davranışlarının daha fazla olduğu sonucu çıkarılabilir. Bu durumun sebebi olarak; psikolojik açıdan katı olan bireylerin problem çözme becerilerinin zayıf olması (Ciarrochi ve ark., 2010) ve baş edemeyeceklerini düşündükleri problemlerle karşılaştıkları durumlarda şiddet veyahut cezalandırma gibi katı davranışlara başvurabilme eğiliminde bulunmaları (Burke, 2013), çocuklarını verimli kullanıma teşvik etme noktasında katı ve kuralcı bir yaklaşım içerisine girebileceklerini göstermektedir. Bir diğer ifade ile çocuğuna verimli kullanımı öğretmeyen bir ebeveyn için, karşılaşılabileceği tehditler çok fazla olabilir. Nitekim katı ve kuralcı bir yaklaşıma girmedikleri ve çocuklarına verimli kullanımı teşvik etmedikleri durumlarda karşılaşılabilecekleri problemlerin üstesinden gelebileceklerine inanmamaları, bu durumu destekler niteliktedir. Benzer şekilde, psikolojik anlamda katılığın birçok patolojinin yanısıra; kaygı bozuklukları (Levin ve ark., 2014; Panayiotou ve ark., 2014; Curtiss ve Klemanski, 2014) ile ilişkili olduğu da ifade edilmektedir. Çocuklarının karşılaşılabilecekleri dijital risklere karşı onları koruyamayacaklarını düşünen ebeveynler için verimli kullanıma teşvik etmek önemli bir kaçınma yoludur. Aksi halde bu durumun oluşturacağı kaygı onlar için büyük bir tehdit haline gelebilmektedir.

Yine verimli kullanım alt boyutuna ilişkin gerçekleştirilen regresyon analizi sonucuna göre, akıllı

telefon bağımlılığı ile istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki görülememiştir. Bu durumun sebebi olarak da bağımlılığa sahip bireylerin çocuklarının kendileri gibi bağımlı olmalarını istememe durumlarından ötürü verimli kullanıma teşvik davranışları fazla olabilmektedir. Öte yandan, kendisi bağımlı olan bireylerin bu tehdidi öngörerek çocuklarını verimli kullanıma teşvik etme durumlarının zor olabileceği tahmin edilebilir. Sonuç olarak, bahsi edilen durumlardan ötürü akıllı telefon bağımlılığının verimli kullanıma teşvik alt boyutu için istatistiksel anlamda katkı sağlamadığı ifade edilebilir.

SONUÇ

Dijitalleşmenin çok hızlı olduğu günümüzde gerek ebeveynlerin gerekse çocukların teknolojik araçları kullanım biçimleri önem arz etmektedir. Kontrolsüz ve problemlili kullanımların bağımlılıklara sebebiyet vermesi, bu anlamda çalışmaları gerekli hale getirmektedir. Ebeveynlerin hem kendi teknoloji kullanımlarını hem de çocuklarının kullanımlarını kontrol etme sorumluluğuna sahip olmaları, bu hususta, dijital ebeveynlik kavramını gündeme getirmektedir. Ebeveynlerin akıllı telefon bağımlılıkları, psikolojik esneklikleri, kişilerarası ilişki tarzları ve ebeveynliğe ilişkin öz yeterlik algılarının birlikte dijital ebeveynlik farkındalığını yordayıp yordamayacağını araştırılmasının literatüre önemli bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Araştırma sonuçları, tüm bu değişkenlerin dijital ebeveynlik farkındalığı çerçevesinde önem arz eden değişkenler olduğunu göstermektedir. Tüm değişkenlerin toplam puanlarının birlikte dijital ebeveynlik farkındalığının tüm alt boyutlarını istatistiksel açıdan anlamlı olarak yordadığı ve olumsuz model olmaya ait varyansın %45'ini, dijital ihmale ait varyansın %17'sini, verimli kullanıma ait varyansın %24'ünü ve risklerden korumaya ait varyansın %16'sını açıkladığı görülmektedir. En önemli yordayıcıların; olumsuz model olma ve dijital ihmali için akıllı telefon bağımlılığı, verimli kullanım ve risklerden koruma için ise ebeveyn öz yeterliği olduğu söylenebilir. Bu hususta, akıllı telefon bağımlılığı ve ebeveyn öz yeterliğine ilişkin farklı çalışmalar yapılabilir. Dijital ebeveynlik farkındalığı ile diğer teknolojik bağımlılıkların ilişkilerini araştıran çalışmalar literatüre kazandırılabilir. Öte yandan, gelecek çalışmalarda, farklı yaş gruplarında olan çocuklara sahip ebeveynler üzerinde çalışılabilir. Bunlara ek olarak, ebeveynlere yönelik farkındalık eğitimleri içeren kesitsel ve deneysel çalışmalar yapılabilir. Mevcut çalışmanın, konunun önemine dikkat çekerek bu alandakibilinci arttırması ve gelecek çalışmalara öncülük etmesi hedeflenmektedir.

KAYNAKÇA

Aggöl, M. (2019). Tıp fakültesi öğrencilerinde akıllı telefon bağımlılığının yaygınlığı, öngörücüleri, karakter-mizaç özellikleri ile olan ilişkisi ve akademik başarıya etkisi (Tez No: 613557) [Tıpta Uzmanlık tezi, Sağlık Bilimleri Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.

Baabdullah, A., Bokhary, D., Kabli, Y., Saggaf, O., Daiwali, M., ve Hamdi, A. (2020). The association between smartphone addiction and thumb/wrist pain: A cross-sectional study. *Medicine*, 99(10).

A. Ş, Buran. (2015). Çocuk uyumu ve annesinin yeterlik ölçeği 2-12 yaş (CAPES-TR)[Child Adjustment and Parent Efficacy Scale (CAPES)]'in klinik vetoplum örneklerinde Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Uzmanlık Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi*.

Bianchi A., ve Phillips, J. (2005). Psychological predictors of problem mobile phone use. *Cyber Psychology and Behavior*. 8(1), 39-51.

- Billieux, J., Van der Linden, M., ve Rochat, L. (2008). The role of impulsivity in actual and problematic use of the mobile phone. *Applied Cognitive Psychology: The Official Journal of the Society for Applied Research in Memory and Cognition*, 22(9), 1195-1210.
- Bragazzi, N. L., ve Del Puente, G. (2014). A proposal for including nomophobia in the new DSM-V. *Psychology research and behavior management*, 7, 155-160.
- Coleman, P. K. ve Karraker, K. H. (2000). Parenting self-efficacy among mothers of school-age children: conceptualization, measurement, and correlates. *Family Relations*, 49(1), 13-24.
- Coleman, P. K. ve Karraker, K. H. (1997). Self-efficacy and parenting quality: findings and future applications. *Developmental Review*, 18(1), 47-85.
- Coleman, P. K. ve Karraker, K. H. (2003). Maternal self-efficacy beliefs competence in parenting and toddler's behavior and developmental status. *Infant Mental Health Journal*, 24(2), 126-148.
- Chóliz, M. (2012). Mobile-phone addiction in adolescence: the test of mobile phone dependence (TMD). *Progress in health sciences*, 2(1), 33-44.
- Daily Mail. (2008). Nomophobia is the fear of being out of mobile phone contact and it's the plague of our 24/7 age. <https://www.dailymail.co.uk/news/article-550610/Nomophobia-fear-mobile-phone-contact--plague-24-7-age.html>.
- Daysal, B. ve Yılmazel, G. (2020). Halk sağlığı gözüyle akıllı telefon bağımlılığı ve ergenlik. *Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care*, 14(2), 316-322.
- Ekşi, F. ve Ümmet, D. (2013). Bir kişilerarası iletişim problemi olarak internet bağımlılığı ve siber zorbalık: Psikolojik danışma açısından değerlendirilmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 11(25), 91-115.
- Gezgin, D. M., ve Akıllı, G. K. (2016). Investigation of High School Students' Internet Addiction in The Light of Various Variables. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(3), 917-931.
- Haddon, L. (2006). The contribution of domestication research to in-home computing and media consumption. *The information society*, 22(4), 195-203.
- Harris, R. (2016). *Kabul ve Kararlılık Terapisi. ACT'i Kolay Öğrenmek: İlkeler ve Ötesi İçin Hızlı Bir Başlangıç*. (H. T. Karatepe ve F. Yavuz, Çev. Ed.). Litera Yayıncılık.
- Kalaskar, P. B. (2015). A study of awareness of development of Nomophobia condition in smartphone user management students in Pune city. *ASM's International E-Journal on Ongoing Research in Management and IT*, 10, 320-326.
- King A. L. S., Valenca A. M., Silva A. C. O., Baczynski T., Carvalho M. R., ve Nardi A. E. (2013). Nomophobia: Dependency on virtual environments or socialphobia? *Computers in Human Behavior*, 29(1), 140-144.
- Lian, L., ve You, X. (2017). Specific virtues as predictors of smartphone addiction among Chinese undergraduates. *Current Psychology*, 36(2), 376-384.

Lin, Y. H., Chang, L. R., Lee, Y. H., Tseng, H. W., Kuo, T. B., ve Chen, S. H. (2014). Development and validation of the Smartphone Addiction Inventory (SPAI). *PloS One*, 9(6), e98312.

Manap, A. (2020). Anne babalarda dijital ebeveynlik farkındalığının incelenmesi (Tez No: 613073) [Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. Montagni, I., Guichard, E., Carpenet, C., Tzourio, C., ve Kurth, T. (2016).

Screen time exposure and reporting of headaches in young adults: A cross-sectional study. *Cephalalgia*, 36(11), 1020-1027.

Morawska, A., Sanders, M. R., Haslam, D., Filus, A., & Fletcher, R. (2014). Child adjustment and parent efficacy scale: Development and initial validation of a parent report measure. *Australian Psychologist*, 49(4), 241-252.

Park, W. K. (2005). Mobile phone addiction. *Mobile communications* (pp. 253-272). Springer, London.

Park, N., Kim, Y. C., Shon, H. Y., ve Shim, H. (2013). Factors influencing smartphone use and dependency in South Korea. *Computers in Human Behavior*, 29(4), 1763-1770.

Rode, J. A. (2009). Digital parenting: designing children's safety. *People and Computers XXIII Celebrating People and Technology*, 244-251.

Roos, J.P. (2001). Postmodernity and mobile communications. Paper presented at the meeting of the European Sociological Association on 5th Conference of the ESA, Helsinki, Finland.

Ruut, V. (2006). The four qualities of life: ordering concepts and measures of the good life. *Journal Of Happiness Studies*, 1, 1-39.

Sarıgül, U. (2019). *Psikoloji öğrencilerinin akıllı telefon bağımlılığı düzeyleri ile beğenilme arzusu ve yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi: İzmir örneği* (Tez No: 5664662) [Yüksek lisans tezi, Çağ Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.

Şahin, N.H., Durak, A., Yasak, Y. (1994a). Kişilerarası İlişkiler Ölçeği: Psikometrik özellikleri. VIII. Ulusal Psikoloji Kongresi, 21-23 Eylül, İzmir, Sözel Bildiri.

Şahin, N., Durak, A. ve Yasak, Y. (1994b). Interpersonal Style, Loneliness and Depression. 23rd International Congress of Applied Psychology, 17-22 Temmuz, Madrid.

Thomée, S., Härenstam, A., ve Hagberg, M. (2011). Mobile phone use and stress, sleep disturbances, and symptoms of depression among young adults prospective cohort study. *BMC Public Health*, 11(1), 1-11.

Türkel, N. (2021). Ebeveynlerin sosyal medya bağımlılık düzeyleri ile dijital ebeveynlik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi (Tez No: 680520) [Yüksek lisanstezi, Üsküdar Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.

We Are Social (2020). Digital 2020 Global Overview Report. Yay, Mahmut. (2019). *Dijital ebeveynlik*. Yeşilay Yayınları.

Yurdakul, I. K., Dönmez, O., Yaman, F. ve Odabaşı, H. F. (2013). Dijital ebeveynlik ve değişen roller. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12 (4), 883-896.

COVID-19 PANDEMİ DÖNEMİNDE DUYGU, DÜŞÜNCE, DAVRANIŞ ve VİRÜSEYÖNELİK ALINAN ÖNLEMLER ile ALGILANAN SOSYAL DESTEK ARASINDAKİ İLİŞKİDE NESNE İLİŞKİLERİNİN ARACI ROLÜ

Dilara KARAKOÇ*

Öz

COVID-19 pandemi döneminde bireylerin hissettiği olumsuz duygularda artış meydana gelebilmektedir. Yabancılaşma, güvensiz bağlanma, sosyal yetersizlik ve egosantrizm düzeyi yüksek olan bireyler COVID-19 pandemi sürecinde psikolojik anlamda daha fazla zorlanabilmekte ve daha az sosyal destek görebilmektedirler. Algılanan sosyal destek ise ruh sağlığı üzerinde koruyucu bir etkiye sahiptir. Bu çalışmanın amacı, COVID-19 ile ilintili duygu,düşünce, davranış ve hastalığa karşı alınan önlemler ile bireylerin algıladıkları sosyal destek düzeyi arasındaki ilişkide nesne ilişkilerinin (yabancılaşma, güvensiz bağlanma, sosyal yetersizlik ve egosantrizm) aracı rolünü incelemektir. Çalışmanın örneklemini 18-35 yaş aralığında bulunan 334 genç yetişkin bireyden oluşmaktadır. Buna ek olarak, katılımcıların 257'si (%76.9'u) kadın ve 77'si (%23.1'i) erkektir. Araştırmada kartopu örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Katılımcılar Sosyodemografik Bilgi Formu, Çok Boyutlu COVID-19 Ölçeği, Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği (BORRTI) ve Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (ÇBASDÖ) doldurmuşlardır. Araştırmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İstatistiksel analizler kapsamında aracı değişken analizi (PROCESS) ve Pearsonkorelasyon analizi yapılmıştır. Çalışmanın bulgularına göre COVID-19 ile ilintili duygu,düşünce, davranış ve hastalığa karşı alınan önlemler ile bireylerin algıladıkları sosyal destek düzeyi arasındaki ilişkide nesne ilişkilerinin aracı rolü olmadığı anlaşılmıştır. Buna ilaveten, COVID-19 ile ilintili duygu, düşünce, davranış ve hastalığa karşı alınan önlemler ile algılanansosyal destek arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki belirlenmiştir. Algılanan sosyal destek düzeyi ile nesne ilişkileri arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. COVID-19 ileilintili duygu, düşünce, davranış ve hastalığa karşı alınan önlemler ile nesne ilişkileri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Araştırma, COVID-19 pandemi döneminde algılanan sosyal destek düzeyini arttırmayı amaçlayan müdahale çalışmalarına ışık tutabilmektedir.

Anahtar Kelimeler: COVID-19 Pandemisi, Nesne İlişkileri, Algılanan Sosyal Destek.

The MEDIATING ROLE of OBJECT RELATIONS in the RELATIONSHIP BETWEEN EMOTIONS, THOUGHTS, BEHAVIORS, and MEASURES TAKEN for the DISEASE and PERCEIVED SOCIAL SUPPORT DURING the COVID-19 PANDEMIC

Abstract

During the COVID-19 pandemic period, an increase in the negative emotions felt by individuals may occur. Individuals with high levels of alienation, insecure attachment, social inadequacy, and egocentrism may have more psychological difficulties and receive less social support during the

* Yüksek Lisans Öğrencisi, İstanbul Aydın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Klinik Psikoloji, İstanbul, Türkiye. E-posta: dilarakarakoc@stu.aydin.edu.tr ORCID: 0000-0001-8568-6715

COVID-19 pandemic. Perceived social support has a protective effect on mental health. The aim of this study examining the mediating role of object relations (alienation, insecure attachment, social inadequacy, and egocentrism) in the relationship between the emotions, thoughts, behaviors, and measures taken against the disease related to COVID-19 and the level of social support perceived by individuals. The sample of the study consisted of 334 young adults between the ages of 18-35. In addition, 257 (76.9%) of the participants were female, and 77 (23.1%) were male. The snowball sampling method was used in the research. Participants completed the Sociodemographic Information Form, the Multidimensional COVID-19 Scale, the Bell Object Relations and Reality Assessment Scale (BORRTI), and the Multidimensional Scale of Perceived Social Support (MSPSS). A relational screening model was used in the research. Within the scope of statistical analysis, mediator variable analysis (PROCESS) and Pearson correlation analysis were performed. According to the findings of the study, it was understood that object relations did not have a mediating role in the relationship between the emotions, thoughts, behaviors, and measures taken against the disease related to COVID-19 and the level of social support perceived by individuals. Besides, a negative significant relationship was determined between the emotions, thoughts, behaviors, and measures taken against the disease related to COVID-19 and the perceived social support. A significant negative correlation was found between the level of perceived social support and object relations. A positive and significant relationship was found between the emotions, thoughts, behaviors, and measures taken against the disease related to COVID-19 and object relations. The study may shed light on intervention studies aiming to increase the perceived social support level of individuals during the COVID-19 pandemic period.

Keywords: COVID-19 Pandemic, Object Relations, Perceived Social Support

COVID-19 Pandemisinin Psikolojik Yansımaları

COVID-19 pandemi döneminde yaşanan belirsizlik, hastalık kapma korkusu, bir yakını koronavirüs nedeniyle kaybeden bireylerin yas süreci ve finansal güçlükler gibi birçok zorluğa bağlı olarak insanlar yüksek düzeyde kaygıdan muzdarip olabilmektedirler (Peteet, 2020).

Nesne İlişkileri Kavramı

Nesne ilişkileri kavramının temeli, bebeğin ilk nesnesi olan annesi tarafından beslenme gibi fizyolojik ihtiyaçlarının yanı sıra sıcaklık ve bağlanma gibi gereksinimlerinin karşılanmasına dayanmaktadır (McWilliams, 2011/2020). Nesne ilişkileri teorisine göre birey, diğer insanlar ile kurduğu etkileşimleri içselleştirmektedir ve içselleştirdiği ilişkiler kişinin psikolojik yaşantısında önemli rol oynamaktadır (Flanagan, 2021).

Algılanan Sosyal Destek Kavramı

Sosyal destek kavramı, bireyin çevresi tarafından sevildiğine, önemsendiğine, saygı duyulduğuna inanması ve kendisini bir topluluğa ait hissetmesi olarak tanımlanmaktadır (Cobb, 1976). Sosyal desteğin bir alt başlığı olan algılanan sosyal destek kavramı ise bireyin ihtiyaç duyduğu anda sosyal destek mekanizmalarına ulaşabilmesiyle beraber gördüğü desteği öznel olarak yeterli bulup bulmaması ile ilişkilidir (Gülaçtı, 2010).

Amaç

Bu çalışmanın amacı, genç yetişkin bireylerin COVID-19 ile ilintili duygu, düşünce, davranış ve hastalığa karşı alınan önlemler ile algılanan sosyal destek düzeyi arasındaki ilişkide nesne ilişkilerinin (yabancılaşma, güvensiz bağlanma, sosyal yetersizlik ve egosantrizm) aracılı rolünü incelemektir.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni, 2021 yılında Türkiye’de ikamet eden, 18-35 yaş aralığında bulunan genç yetişkin bireylerden oluşmaktadır. Araştırmanın örneklemini, 2021 yılında Türkiye’de yaşayan, araştırmaya gönüllü olarak katılan, 18-35 yaş aralığında bulunan 334 (257kadın, 77 erkek) genç yetişkin bireyden oluşmaktadır.

Ölçüm Araçları 1.Sosyodemografik Bilgi Formu 2.Çok Boyutlu COVID-19 Ölçeği 3.Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği (BORRTI)4.Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (ÇBASDÖ)

Hipotezler

H1.COVID-19 ile ilintili duygu, düşünce, davranış ve hastalığa karşı alınan önlemler ile algılanan sosyal destek arasındaki ilişkide nesne ilişkilerinin (yabancılaşma, güvensiz bağlanma, sosyal yetersizlik ve egosantrizm) aracı rolü vardır.

H2.COVID-19 ile ilintili duygu, düşünce, davranış ve hastalığa karşı alınan önlemler ile algılanan sosyal destek arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır.

H3.Algılanan sosyal destek ile nesne ilişkileri arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır.

H4.COVID-19 ile ilintili duygu, düşünce, davranış ve hastalığa karşı alınan önlemlerle nesne ilişkileri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır.

H5.Kadın katılımcıların algılanan sosyal destek düzeyi erkek katılımcıların algılanansosyal destek düzeyinden anlamlı ölçüde daha yüksektir.

İşlem

Veriler hem çevrimiçi anket (Google Forms) hem de kalem kağıt yoluyla toplanmıştır.

Katılımcılar öncelikli olarak çalışmaya gönüllü olarak katıldıklarını beyan eden onamformunu imzalamışlardır.

Bulgular

Çizelge 1. Yaş ile Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği, Çok Boyutlu Covid-19 Ölçeği, Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeğinin İlişkisi

	Yaş
Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği	-0.042
Aile	-0.054
Arkadaş	0.002
Özel İnsan	-0.069
Çok Boyutlu Covid-19 Ölçeği	-.143**
Covid-19'a İlişkin Düşünceler	-.207**
Covid-19'a İlişkin Alınan Önlemler	-.135*
Covid-19'a İlişkin Duygu ve Davranışlar	-0.065
Yabancılaşma	-0.067
Güvensiz Bağlanma	-0.079
Egosantrizm	-0.060
Sosyal Yetersizlik	-.110*

** $p < 0.01$ * $p < 0.05$ Kullanılan test: Pearson Korelasyon Testi

Çizelge 1'de sunulduğu gibi yaş ile Çok Boyutlu Covid-19 Ölçeği ($r = -.143$, $p < 0.01$) arasında zayıf düzey ve negatif ilişki ve yaş ile Sosyal Yetersizlik ($r = -.110$, $p < 0.05$) arasında zayıf düzey ve negatif ilişki belirlenmiştir.

Çizelge 2. Cinsiyete Göre Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği, Çok Boyutlu Covid-19 Ölçeği, Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması

		n	\bar{X}	Ss.	t	Sd.	p
Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği	Kadın	257	47.73	9.21	2.48	332	0.014*
	Erkek	77	44.64	10.79			
Aile	Kadın	257	16.02	3.35	1.68	332	0.094
	Erkek	77	15.26	3.89			
Arkadaş	Kadın	257	15.51	3.79	2.10	332	0.036*
	Erkek	77	14.45	4.10			
Özel İnsan	Kadın	257	16.20	3.04	2.60	103.945	0.011*
	Erkek	77	14.92	3.98			
Çok Boyutlu Covid-19 Ölçeği	Kadın	257	72.81	19.51	1.25	332	0.210
	Erkek	77	69.55	21.66			
Yabancılaşma	Kadın	257	6.44	4.14	-0.69	105.783	0.495
	Erkek	77	6.88	5.26			
Güvensiz Bağlanma	Kadın	257	5.68	3.32	1.12	332	0.264
	Erkek	77	5.19	3.51			
Egosantrizm	Kadın	257	3.72	2.73	-0.48	110.931	0.634
	Erkek	77	3.91	3.22			
Sosyal Yetersizlik	Kadın	257	1.48	1.50	-1.36	108.128	0.178
	Erkek	77	1.79	1.83			

* $p < 0.05$ Kullanılan Test: Bağımsız Örneklem T-Testi

Çok Boyutlu Covid-19 Ölçeği, Yabancılaşma, Güvensiz Bağlanma, Egosantrizm, Sosyal Yetersizlik alt ölçeğinden elde edilen puanları cinsiyet durumuna göre kıyasladığımızda ortalamalar arasında anlamlı farklılık tespit edilmemiştir ($p > 0.05$).

Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeğinden ($t(332)=2.48$, $Sd.=332$, $p < 0.05$), Arkadaş alt ölçeğinden ($t(332)=2.10$, $Sd.=332$, $p < 0.05$), Özel İnsan alt ölçeğinden ($t(103.945)=2.60$, $Sd.=103.945$, $p < 0.05$) elde edilen puanları cinsiyet durumuna göre kıyasladığımızda ortalamalar arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Sonuçları değerlendirdiğimizde, kadınların, erkeklere göre daha yüksek puan aldığı görülmektedir.

Çizelge 3. Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeğinin Çok Boyutlu Covid-19 Ölçeğini Yordamasında Yabancılaşmanın Aracı Rolüne İlişkin Sonuçlar

Model	R	R ²	B	SH	β	t	p	Alt Sınır	Üst Sınır
(Sabit)	.24	.06	95,5	5,30		18,04	0,000*	85,16	106,01
1			-0,50	0,11	-	-4,53	0,000*	-0,72	-0,28
(Sabit)	.26	.06	87,5	7,02		12,47	0,000*	73,76	101,39
			-0,40	0,13	-0,19	-3,16	0,002*	-0,64	-0,15
2			0,47	0,27	0,10	1,73	0,084	-0,06	1,01
			-0,10	0,06				-0,24	0,02
Direkt Olmayan Toplam Etki (Aracı)									

* $p < 0.05$ Kullanılan test: Hiyerarşik Regresyon Analizi

Bulguları kontrol ettiğimizde, Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeğinin Çok Boyutlu Covid-19 Ölçeğini yordamasında Yabancılaşmanın aracı rolü tespit edilmemiştir ($p>0.05$).

Çizelge 4. Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeğinin Çok Boyutlu Covid-19 Ölçeğini Yordamasında Güvensiz Bağlanmanın Aracı Rolüne İlişkin Sonuçlar

Model		R	R ²	B	SH	β	t	p	Alt Sınır	Üst Sınır
	(Sabit)	.24	.05	95.5	5.30		18.04	0.000*	85.16	106.01
1	Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği			-	0.11	-	-4.53	0.000*	-0.72	-0.28
	(Sabit)	.25	.05	92.2	6.41		14.39	0.000*	79.67	104.90
	Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği			-	0.12	-0.22	-4.00	0.000*	-0.70	-0.24
2	Güvensiz Bağlanma			0.31	0.33	0.05	0.92	0.361	-0.35	0.96
	Direkt Olmayan Toplam Etki (Aracı)			-	0.04				-0.13	0.05

Etki (Aracı)

* $p<0.05$ Kullanılan test: Hiyerarşik Regresyon Analizi

Bulguları kontrol ettiğimizde, Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeğinin Çok Boyutlu Covid-19 Ölçeğini yordamasında Güvensiz Bağlanmanın aracı rolü tespit edilmemiştir ($p>0.05$).

Çizelge 5. Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeğinin Çok Boyutlu Covid-19 Ölçeğini Yordamasında Egoantrizmin Aracı Rolüne İlişkin Sonuçlar

Model		R	R ²	B	SH	β	t	p	Alt Sınır	Üst Sınır
	Sabit	.06	.06	95.59	5.30		18.04	0.000*	85.16	106.01
1	Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği			-0.50	0.11	-0.24	-4.53	0.000*	-0.72	-0.28
	(Sabit)	.07	.06	90.46	6.30		14.35	0.000*	78.06	102.86
	Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği			-0.44	0.12	-0.21	-3.73	0.000*	-0.67	-0.21
2	Egoantrizm			0.60	0.40	0.08	1.50	0.136	-0.19	1.38
	Direkt Olmayan Toplam			-0.05	0.04				-0.16	0.02

Etki (Aracı) * $p<0.05$ Kullanılan test: Hiyerarşik Regresyon Analizi

Bulguları kontrol ettiğimizde, Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeğinin Çok Boyutlu Covid-19 ölçeğini yordamasında Egosantrizmin aracı rolü tespit edilmemiştir ($p>0.05$).

Çizelge 6. Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeğinin Çok Boyutlu Covid-19 Ölçeğini Yordamasında Sosyal Yetersizlik Aracı Rolüne İlişkin Sonuçlar

Model	R	R ²	B	SH	β	t	p	Alt Sınır	Üst Sınır
(Sabit)	.24	.06	95,59	5,30		18,04	0,000*	85,16	106,01
Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği			-0,50	0,11	-0,24	-4,53	0,000*	-0,72	-0,28
(Sabit)	.25	.06	91,82	6,22		14,77	0,000*	79,59	104,04
Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği			-0,45	0,12	-0,22	-3,76	0,000*	-0,68	-0,21
2 Sosyal Yetersizlik			0,84	0,73	0,07	1,16	0,248	-0,59	2,28

Bulguları kontrol ettiğimizde, Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeğinin Çok Boyutlu Covid-19 Ölçeğini yordamasında Sosyal Yetersizliğin aracı rolü tespit edilmemiştir ($p>0.05$).

Çizelge 7. Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği, Çok Boyutlu Covid-19 Ölçeği Arasındaki İlişki

Çok Boyutlu Covid-19 Ölçeği	Covid-19'a İlişkin Düşünceler	Covid-19'a İlişkin Alınan Önlemler	Covid-19'a İlişkin Duygu ve Davranışlar
Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği	-.241**	-.222**	-.201**
Aile	-.204**	-.193**	-.213**
Arkadaş	-.231**	-.218**	-.245**
Özel İnsan	-.162**	-.126*	-.162**

** $p<0.01$ * $p<0.05$ Kullanılan test: Pearson Korelasyon Testi

Çizelge 7'de sunulduğu gibi Çok Boyutlu Covid-19 Ölçeği ile Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği ($r=-.241$, $p<0.01$) arasında zayıf düzey ve negatif ilişki belirlenmiştir.

Çizelge 8. Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği, Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği Arasındaki İlişki

	Yabancılaşma	Güvensiz Bağlanma	Egosantrizm	Sosyal Yetersizlik
Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği	-.480**	-.319**	-.349**	-.379**

Çizelge 8’de sunulduğu gibi Yabancılaşma ile Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği ($r=-.480$, $p<0.01$) arasında orta düzey ve negatif ilişki, Güvensiz Bağlanma ile Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği ($r=-.319$, $p<0.01$) arasında orta düzey ve negatif ilişki, Egosantrizm ile Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği ($r=-.349$, $p<0.01$) arasında orta düzey ve negatif ilişki, Sosyal Yetersizlik ile Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği ($r=-.379$, $p<0.01$) arasında orta düzey ve negatif ilişki belirlenmiştir.

Çizelge 9. Çok Boyutlu Covid-19 Ölçeği, Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği Arasındaki İlişki

	Yabancılaşma	Güvensiz Bağlanma	Egosantrizm	Sosyal Yetersizlik
Çok Boyutlu Covid-19 Ölçeği	.197**	.123*	.159**	.148**

** $p<0.01$ * $p<0.05$ Kullanılan test: Pearson Korelasyon Testi

Çizelge 9’da sunulduğu gibi Çok Boyutlu Covid-19 Ölçeği ile Yabancılaşma ($r=.197$, $p<0.01$) arasında zayıf düzey ve pozitif ilişki, Çok Boyutlu Covid-19 Ölçeği ile Güvensiz Bağlanma ($r=.123$, $p<0.01$) arasında zayıf düzey ve pozitif ilişki, Çok Boyutlu Covid-19 Ölçeği ile Egosantrizm ($r=.159$, $p<0.01$) arasında zayıf düzey ve pozitif ilişki, Çok Boyutlu Covid-19 Ölçeği ile Sosyal Yetersizlik ($r=.148$, $p<0.01$) arasında zayıf düzey ve pozitif ilişki tespit edilmiştir.

Bulguların Literatüre Göre Yorumlanması

H1.COVID-19 ile ilintili duygu, düşünce, davranış ve hastalığa karşı alınan önlemler ile algılanan sosyal destek arasındaki ilişkide nesne ilişkilerinin aracı rolü vardır. (hipotez doğrulanmadı)

COVID-19 salgın döneminde algılanan sosyal desteğin güvensiz bağlanma ile stres düzeyi arasındaki ilişkiye aracılık ettiği belirlenmiştir (Adar vd., 2022). Mevcut çalışmada ise algılanan sosyal destek ile COVID-19 ile ilintili duygu, düşünce, davranış ve hastalığa karşı alınan önlemler arasındaki ilişkide nesne ilişkilerinin (yabancılaşma, güvensiz bağlanma, sosyal yetersizlik ve egosantrizm) aracı rolü incelenmiş ve nesne ilişkilerinin bu ilişkiye aracılık etmediği anlaşılmıştır. Yaşı büyük olan bireyler COVID-19 salgın sürecinde psikolojik anlamda daha fazla zorlanabilmektedirler (Raza vd., 2020). Bu çalışmadaki bulgunun farklı olmasının sebebi katılımcıların 18-35 yaş arası genç yetişkinleri kapsamı olabilmektedir. Adar vd. (2022) gerçekleştirdikleri araştırmaya 18-78 yaş aralığındaki kişileri dahil ederek geniş bir yaş aralığını incelemişlerdir.

H2.COVID-19 ile ilintili duygu, düşünce, davranış ve hastalığa karşı alınan önlemler ile algılanan sosyal destek arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır. (hipotez doğrulandı)

Mevcut araştırmada bireylerin COVID-19 ile ilintili duygu, düşünce ve davranışları ile algılanan sosyal destek düzeyi arasında negatif yönde anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Harrison vd. (2022) gerçekleştirdikleri çalışmada COVID-19 salgın dönemi algılanan sosyal destek düzeyi yüksek olan kişilerin daha düşük düzeyde kaygı ve ruminasyondan (tekrarlayan olumsuz düşünce) muzdarip

olduğunu belirlemişlerdir. COVID-19 pandemi sürecinde virüse yönelik kaygı, korku ve stres yaşayan bireyler özellikle ailelerinden ve arkadaşlarından sosyal destek görme ihtiyacı duyabilmektedirler (Alnazly vd., 2021).

H3.Algılanan sosyal destek ile nesne ilişkileri arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır. (hipotez doğrulandı)

Bağlanma ve Algılanan Sosyal Destek İlişkisi

Erken çocukluk döneminden köken alan bağlanma ile ilişkili tüm davranış örüntüleri kişinin davranışsal donanımının büyük bir parçasını oluşturmaktadır. Yetişkin bireyler özellikle kendilerini stresli hissettiklerinde ya da korktuklarında bağlanma ile ilintili davranış örüntüleri belirginleşmektedir (Bowlby, 1977). Güvensiz bağlanan bireyler samimi olmaktan korku duymakta, kaçınmakta ve diğer insanlara güvensizlik beslemektedirler. Güvenli bağlanan bireyler ise çevresindeki insanlara güven duymakta ve arkadaşça yaklaşabilmektedirler (Hazanve Shaver, 1987). Güvenli bağlanma hem duygusal yakınlığı tolere etmekle ilişkilidir hem de bireyin yakınlık kurmaya değer vermesini kapsamaktadır. Çocukluk döneminde güvenli bağlanma geliştiren kişi yetişkinlik çağında daha yüksek düzeyde algılanan sosyal destek görmektedir (Sarason vd., 1990).

Egosantrizm ve Algılanan Sosyal Destek İlişkisi

Çalışmada hipotez edildiği gibi benmerkezcilik (egosantrizm) düzeyi yüksek olan bireylerin daha düşük düzeyde algılanan sosyal destek gördüğü belirlenmiştir. Egosantrizm düzeyi yüksek olan kişiler kendilerini aşırı önemsemekle birlikte sosyal ilişkilerde daha yüksek oranda problem yaşamakta ve duygusal etkileşimlerinde kendi benmerkezci ihtiyaçlarını ön planda tutmaktadırlar. Buna ilaveten, daha düşük düzeyde empati kurmaktadırlar (Akiş ve Öztürk, 2021).

Faraji ve Sucu (2021) tarafından yapılan araştırmada nesne ilişkileri ile reddedilme duyarlılığı arasında ilişki olduğu anlaşılmıştır. Buradan hareketle, güvensiz bağlanan, egosantrik, kendilerini sosyal anlamda yetersiz gören ve yabancılaşma düzeyi yüksek olan bireylerin kişilerarası ilişkilerde daha yüksek düzeyde reddedilme duyarlılığı göstermeleri ve daha fazla ilişki sorunu yaşamaları sonucunda düşük düzeyde sosyal destek gördükleri düşünülmektedir.

H4.COVID-19 ile ilintili duygu, düşünce, davranış ve hastalığa karşı alınan önlemler ile nesne ilişkileri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır. (hipotez doğrulandı)

COVID-19 ve Güvensiz Bağlanma

Çalışmada COVID-19 ile ilintili duygu, düşünce, davranış ve hastalığa karşı alınan önlemler ile nesne ilişkileri arasında pozitif yönde anlamlı ilişki belirlenmiştir. Adar vd. (2022) tarafından gerçekleştirilen araştırmada da güvensiz bağlanan bireylerin COVID-19 pandemi döneminde psikolojik anlamda daha fazla zorlandıkları anlaşılmıştır. Güvenli bağlanmanın ise psikolojik sıkıntıya karşı koruyucu bir unsur olduğu belirlenmiştir.

COVID-19 ve Sosyal Yetersizlik

Kendilerini sosyal anlamda yetersiz gören bireyler arkadaş edinmekte güçlük çekmekte, başkalarıyla konuşurken kendilerini gergin hissetmekte ve sosyal etkileşimlerden kaçınmaktadırlar (Bell, 1995). Mevcut çalışmada sosyal yetersizlik düzeyi yüksek olan kişilerin Covid-19 ile ilintili yüksek düzeyde kaygı, korku, öfke ve hastalığa yönelik ruminatif düşüncelerden muzdarip olmalarının sebebi sosyal etkileşimlerden kaçınmaları olabilmektedir. Daha az oranda sosyal etkileşim kuran bireyler algılanan sosyal desteğin ruh sağlığı üzerindeki olumlu etkilerinden mahrum kalabilmektedirler.

H5.Kadın katılımcıların algılanan sosyal destek düzeyi erkek katılımcıların algılanan sosyal destek düzeyinden anlamlı ölçüde daha yüksektir. (hipotez doğrulandı)

Çalışmada hipotez edildiği gibi kadın katılımcılar hem arkadaş alt ölçeğinden hem de özel insan alt ölçeğinden erkek katılımcılara kıyasla daha yüksek düzeyde algılanan sosyal destek bildirmişlerdir. Literatürde yer alan çalışmalarda da kadınların erkeklere kıyasla daha yüksek düzeyde algılanan sosyal destek gördükleri anlaşılmıştır (Eker vd., 2001; Ramaswamy vd., 2009; Rueger vd., 2016; Talwar vd., 2013). Kadınların sosyal çevrelerinden daha fazla destek ve yardım arayışında olmaları sonucunda daha iyi sosyalleşebildikleri düşünülmektedir (Talwar vd., 2013). Algılanan sosyal destek düzeyinin cinsiyete göre farklılaşma sebebi, kadın ve erkek bireylerin sosyalleşme deneyimlerinin ve sosyal rollerinin değişiklik göstermesinden kaynaklanabilmektedir (Matud vd., 2003).

Sonuç

Çalışmanın sonucunda yabancılaşma, egosantrizm, güvensiz bağlanma ve sosyal yetersizlik düzeyi yüksek olan bireylerin daha az algılanan sosyal destek bildirdikleri ve COVID-19 ile ilintili daha yüksek düzeyde olumsuz duygu ve düşünceden muzdarip oldukları belirlenmiştir. COVID-19 pandemi sürecinde yabancılaşma, egosantrizm, güvensiz bağlanma ve sosyal yetersizlik düzeyi yüksek olan bireyler ile gerçekleştirilecek müdahale çalışmalarında algılanan sosyal destek düzeyini arttırmaya yönelik uygulamalar önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Adar, T., Davidof, M. ve Elkana, O. (2022). Social support mediates the association between attachment style and psychological distress during COVID-19 in Israel. *Viruses*, 14(4), 693-704.
- Alnazly, E., Khraisat, O. M., Al-Bashaireh, A. M. ve Bryant, C. L. (2021). Anxiety, depression, stress, fear and social support during COVID-19 pandemic among Jordanian healthcare workers. *Plos One*, 16(3), e0247679. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0247679>
- Akiş, A. D. ve Öztürk, E. (2021). Patolojik narsisizm: Duygusal istismar ve gaslighting perspektifinden kapsamlı bir değerlendirme. *Artuklu İnsan ve Toplum Bilim Dergisi*, 6(2), 1-31.
- Bell, M. D. (1995). *Bell Object Relations and Reality Testing Inventory (BORRTI) Manual*. Western Psychological Services.
- Bowlby, J. (1977). The making and breaking of affectional bonds: I. Aetiology and psychopathology in the light of attachment theory. *The British Journal of Psychiatry*, 130(5), 201-210.

- Cobb, S. (1976). Social support as a moderator of life stress. *Psychosomatic Medicine*, 38(5), 300-314.
- Eker, D., Arkar, H. ve Yıldız, H. (2001). Çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeğinin gözden geçirilmiş formunun faktör yapısı, geçerlik ve güvenilirliği, *Türk Psikiyatri Dergisi*, 12(1), 17-25.
- Faraji, H. ve Sucu, Ö. (2021, Aralık, 25-26). *Yetişkin bireylerde ilk nesne ilişkileri ve reddedilme duyarlılığı* [Sözel bildiri]. Uluslararası Psikolojide Araştırmalar Kongresi, İstanbul, Türkiye.
- Flanagan, L. M. (2021). Object relations theory. J. Berzoff, L. M. Flanagan ve P. Hertz (Ed.), *Inside out and outside in: Psychodynamic clinical theory and psychopathology in contemporary multicultural contexts* (5. Baskı, s. 92-124) içinde. Rowman and Littlefield Publishing Group.
- Gülaçtı, F. (2010). The effect of perceived social support on subjective well-being. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 2(2), 3844-3849.
- Harrison, V., Moulds, M. L. ve Jones, K. (2022). Perceived social support and prenatal wellbeing: The mediating effects of loneliness and repetitive negative thinking on anxiety and depression during the COVID-19 pandemic. *Women and Birth*, 35(3), 232-241.
- Matud, M. P., Ibanez, I., Bethencourt, J. M., Marrero, R. ve Carballeira, M. (2003). Structural gender differences in perceived social support. *Personality and Individual Differences*, 35(8), 1919-1929.
- McWilliams, N. (2020). *Psikanalitik tanı klinik süreç içinde kişilik yapısını anlamak* (2. Baskı). (E. Kalem, Çev.). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları. (Orijinal eserin basım tarihi, 2011).
- Peteet, J. R. (2020). COVID-19 anxiety. *Journal of Religion and Health*, 59(5), 2203-2204.
- Ramaswamy, V., Aroian, K. J. ve Templin, T. (2009). Adaptation and psychometric evaluation of the multidimensional scale of perceived social support for Arab American adolescents. *American Journal of Community Psychology*, 43(1), 49-56.
- Raza, M. R., Shahid, R., Umar, M., Zeb, S., Shehryar, M., Ambreen, S. ve Ahmed, M. (2020). Assessment of depression, anxiety and stress among COVID-19 patients by using DASS 21 scales. *Journal of Medical Case Reports and Reviews*, 3(6), 678-682.
- Rueger, S. Y., Malecki, C. K., Pyun, Y., Aycock, C. ve Coyle, S. (2016). A meta-analytic review of the association between perceived social support and depression in childhood and adolescence. *Psychological Bulletin*, 142(10), 1017-1068.
- Sarason, I. G., Sarason, B. R. ve Pierce, G. R. (1990). Social support: The search for theory. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 9(1), 133-147.
- Talwar, P., Kumaraswamy, N. ve Ar, M. F. (2013). Perceived social support, stress and gender differences among university students: A cross sectional study. *Malaysian Journal of Psychiatry*, 22(2), 42-49.

Do TURKISH CRIME SERIES AFFECT UNIVERSITY STUDENT'S ATTITUDES TOWARDS VIOLENCE?

Metin ÇINAROĞLU*, Nisa ARSLANDOĞMUŞ**, Ekin Fırat DURMAZ***, Zafer ŞİMŞEK****

Abstract

Crime series encourage and even legitimize illegal events and psychopathy with the images of extreme violence they contain and the clear messages they convey. In this study, which considers these elements of violence, the violence attitudes of university students in violent TV series were examined. And in this research, quantitative research techniques were used to find out the opinions of university students about these violent serials. This research was carried out in order to show the effects of violence committed in crime serials in Turkey on university students. In the research, first of all, demographic information questionnaire was used to determine the age range, educational status and gender. then SCL-90 was used to determine people's mental health, respectively, and ineligible participants were excluded from the study. Attitude Towards Violence Scale and TV Series Motifs Questionnaire scales were used to determine why the participants watched this violence-themed content and their attitudes towards violence. The suitability of the variables to normal distribution was examined by Shapiro-Wilk test. Kruskal-Wallis test or One Way ANOVA test was used for comparisons between the three groups. SPSS was used for statistical analysis and $p < 0.05$ was considered statistically significant. The research findings were consistent with the hypothesis proposed by the researchers at the start of the study. To lessen the influence of these violent habits, which are incorporated into individuals by crime serials, in society and to change young people's attitudes toward violence, new ways should be utilized that go beyond the traditional television series format. As a conclusion Turkish crime series have a significant impact on university students' attitudes about violence.

Keywords: Media, Violence, Crime

INTRODUCTION

Violence perpetrated by young individuals is one of the most visible forms of violence in society. Newspapers and daily media coverage reports around the world feature violence perpetrated by gangs at school or on the street. The victims and perpetrators of this violence are almost everywhere adolescents and young adults themselves (Reza, Krug, & Mercy, 2001 in Ahmet,

* Dr., Nişantaşı University, Head of Psychology Department, Istanbul, Turkey.

E-mail: metin.cinaroglu@nisantasi.edu.tr ORCID: 0000-0001-6342-3949

** Nişantaşı University, Faculty of Economics, Administrative and Social Sciences Psychology Department, Istanbul, Turkey. E-mail: nissarslenn0112@gmail.com ORCID: 0000-0003-3051-9754

*** Nişantaşı University, Faculty of Economics, Administrative and Social Sciences Psychology Department, Istanbul, Turkey. E-mail: durmazekinfirat@gmail.com ORCID: 0000-0003-3051-9754

**** Nişantaşı University, Faculty of Economics, Administrative and Social Sciences Psychology Department, Istanbul, Turkey. E-mail: zafer.simsek@outlook.com.tr ORCID: 0000-0003-3051-9754

2016). Being a direct victim of violence, witnessing violence and watching images of violence in the media (eg, video games, news, cinema and TV) play an important role in the development of attitudes towards violence (Gutmann, Mowder, & Yasik, 2006 in Ahmet 2016).

In an effort to define violence Potter (1999:80) states that ' Violence is a violation of a character's physical or emotional well- being. It includes two key elements intentionality and harm at least one of which must be present'. However, many researchers do not necessarily share this view of violence. Indeed, attempts to define what we mean by violence have long been the source of fierce debate in media and cultural studies (Violence and Media; Carter, Cynthia 2003).

It has been revealed that the media increases the tendency of university students to violence in areas where they are exposed to substances, firearms or racial prejudice (McCord ve Ensminger, 1995; Paschall, 1996, in Ahmet 2016).

We are going through a period in which the media deeply affects daily life, identities, social relations, habits and behavior patterns (Küçükcan, 2019, s 165). Many factors can be shown as examples of children's and teenager's to violence. For a variety of factors, such as environmental conditions, income level, and educational status, they may reflect the rage they have collected in the individual.

The reflection of this anger will be negative for public health. Television shows make many informative and educational programs. For instance, documentaries and quiz shows are very informative for people. And these send positive messages to the public. Although most programs are good, sometimes some programs contain violence and this situation can have a negative effect on society. These television programs play an important role in increasing crime rates.

Research on this subject in the world and in our country has been a constant subject of discussion, the relationship between the increase rates of violence and crime and the media (İpek, 2020). While in some countries the subjects that draw attention are comedy and drama, in Turkey they are mostly mafia, deep state and detective issues.

The fact that behaviors and attitudes are related does not mean that this relationship always follows each other. Sometimes a person can watch violent movies even though he hates images of violence in the media. Because attitude is only one of many factors that affect behavior. The influence of attitudes on behavior can sometimes weaken and disappear, and social norms may become more important to the person. Attitudes affect behavior more when norms are weaker or when social pressures are absent (Smith ve Mackie, 1995).

Another important effect of the media on young people is their preparation for life by imitating the individuals they take as models. Young people usually take the characters in the violent series they follow from the media as models. If the media tools are used consciously, correctly and in accordance with the purpose; It has many positive features such as developing creativity, critical thinking and problem solving skills, increasing the level of knowledge and teaching to look at social events from different perspectives (Rabiye, 2021). However, the influence of the media on young people can be negative as well as positive (Şenol 2007, İbrahim 2020).

Scales

SCL-90

A review of the literature on the factor structure of the Symptom Check List-90-R (SCL-90-R) and its precursors makes evident the many problems inherent in this clinical assessment tool as a measure of independent dimensions of symptom distress, particularly in psychiatric patients. The many versions of the Symptom Check List are evaluated on several criteria (e.g., factor stability, factor loadings, proportion of variance, etc.). It is concluded that interpreting nine dimensions for clinical purposes is highly questionable. It is perhaps still a better measure of general distress as was intended in its original version approximately three decades ago (McKenna-Foley, 2010).

The Symptom Checklist-90-R is a relatively short self-report psychometric tool published by the Clinical Evaluation division of the Pearson Evaluation and Information group. It is designed to assess a wide range of psychological problems and symptoms of psychopathology.

Attitude Towards Violence Scale

The incidence and lethality of youth violence is escalating, leading to the development of violence prevention programs. Some have attempted to “resensitize” individuals to violence. The Attitudes Towards Violence Scale was designed to assess the impact of such interventions (Jeanne B. Funk, 1999).

It can be said that the Attitude Towards Violence Scale is ready for use according to the findings obtained from the validity and reliability studies. However, the validity and reliability studies have been carried out on university students; for the validity and reliability of the scale, studies on different groups are necessary. In addition, it is very important to examine the retest reliability of the scale.

The Watching TV Series Motives Questionnaire scale

In view of the growing interest regarding binge-watching (i.e., watching multiple episodes of television (TV) series in a single sitting) research, two measures were developed and validated to assess binge-watching involvement (“Binge-Watching Engagement and Symptoms Questionnaire”, BWESQ) and related motivations (“Watching TV Series Motives Questionnaire”, WTSMQ) (Flayelle, M., Canale, N., Vögele, C., Karila, L., Maurage, P., & Billieux, J., 2019).

This study was conducted to examine the validity and reliability of the Turkish versions of the Causes of Sequence Monitoring Scale and the Problematic Sequence Monitoring and Symptoms Scale. According to the results of the validity and reliability studies, the Reasons for Watching a TV Series Scale was used to determine the motivation sources that lead individuals to watch TV series; It can be stated that the Problematic TV Watching and Symptoms Scale is a reliable and valid measurement tool in measuring the problematic TV viewing habits and symptoms of individuals.

METHODS

Data Collection

While conducting this research, information was obtained from university-aged and sane individuals. In order to choose the people to be used in the research, a demographic form was

used, which included determining questions such as the marital status, education level, age and gender of the individuals. The SCL-90 scale was used to check whether the individuals used to collect this information have psychological problems. A total of 150 people were used in this study. In order to collect information, these people will be subjected to tests created with the help of questions taken from the determined scales and this information has been used throughout the research.

Statistical Analysis

By looking at the rates in the tests applied to individuals, the most selected options will be accepted and this information will be taken as a basis throughout the research. The questions used throughout the research were taken from the scales we selected beforehand. The answers we received by asking the questions of the scales (SCL-90, WTSMQ, violence scale) to the individuals we used will be eliminated statistically and the most chosen answers will be taken as a basis.

The suitability of the variables to normal distribution was examined by Shapiro-Wilk test. Continuous variables are expressed as median (minimum-maximum) and mean \pm standard deviation. Independent samples t test or Mann-Whitney U test were used for comparisons between two groups according to the normality test result. Kruskal-Wallis test or One Way ANOVA test was used for comparisons between the three groups. SPSS (IBM Corp. Released 2012. IBM SPSS Statistics for Windows, Version 22.0, Armonk, NY: IBM Corp.) was used for statistical analysis and $p < 0.05$ was considered statistically significant.

RESULTS

A total of 150 people were included in the study. Demographic information of the participants is given in Table 1.

Table 1. Descriptive statistics of study participants

	n	%
Sex		
<i>Female</i>	62	41.3
<i>Male</i>	88	58.7
Age		
<i>18-20 years old</i>	57	38.0
<i>20-22 years old</i>	61	40.7
<i>22-24 years old</i>	32	21.3
Series Watched		
<i>Kurtlar Vadisi</i>	38	25.3
<i>Ezel</i>	60	40.0
<i>Eşkiya Dünyaya Hükümdar Ol.</i>	21	14.0
<i>Çukur</i>	31	20.7

Table 2. Comparison of SCL-90 scores by gender

Scl-90 Scale	Gender	n	Mean ± Sd Median(Min.:Max.)	p* and t/U value
Somatization	Female	62	1.54(0.17:3.5)	U: 2458.5
	Male	88	1.5(0.25:3.83)	p: 0.303 ^b
Obsessive-compulsive	Female	62	1.9(0:3.9)	U: 2479.0
	Male	88	1.65(0.2:3.8)	p: 0.341 ^b
Interpersonal sensibility	Female	62	1.78(0.33:3.78)	U: 2490.0
	Male	88	1.67(0.22:4.0)	p: 0.364 ^b
Depression	Female	62	1.98 ± 0.73	t:-0.561
	Male	88	2.06 ± 0.75	p:0.576 ^a
Anxiety	Female	62	1.4(0.1:3.3)	U: 2695.0
	Male	88	1.4(0.2:4.0)	p: 0.900 ^b
Anger-hostility	Female	62	1.67(0.17:4.0)	U: 2257.0
	Male	88	1.75(0.17:4.17)	p: 0.071 ^b
Phobic-anxiety	Female	62	1.43(0:3.43)	U: 2699.0
	Male	88	1.43(0:4.0)	p: 0.912 ^b
Paranoid ideation	Female	62	1.91 ± 0.79	t: -0.206
	Male	88	1.93 ± 0.83	p: 0.837 ^a
Psychoticism	Female	62	1.4(0:3.7)	U: 2667.50
	Male	88	1.6(0:3.9)	p: 0.817 ^b
Additional items (sleep-appetite)	Female	62	1.57(0.29:3.71)	U: 2685.5
	Male	88	1.57(0.14:4.14)	p: 0.871 ^b
SCL-90 Total	Female	62	1.62(0.25:3.31)	U: 2723.0
	Male	88	1.62(0.22:3.77)	p: 0.985 ^b

* p<0.05, a: Independent Sample t test, b: Mann-Whitney U test

There is no significant difference between the genders in terms of SCL-90 scale totalscore and sub-factors. (p>0.05) (Table 2).

Table 3. Comparison of WTSMQ Scale scores by gender

WTSMQ Scale	Gender	n	Median(Min.:Max.)	p* and U value
Coping	Female	62	2.14(1.43:4.0)	U: 2398.0
	Male	88	2.29(1.14:3.29)	p: 0.206 ^b
Enrichment	Female	62	2.3(1.0:4.0)	U: 2606.5
	Male	88	2.4(1.0:3.6)	p: 0.641 ^b
Emotional Enhancement	Female	62	2.0(1.0:4.0)	U: 2287.5
	Male	88	2.2(1.0:3.4)	p: 0.091 ^b
Social	Female	62	2.25(1.0:4.0)	U: 2630.0
	Male	88	2.0(1.0:3.75)	p:0.706 ^b

* p<0.05, b: Mann-Whitney U test

There is no significant difference between the genders in terms of WTSMQ scale sub-factors. ($p > 0.05$) (Table 3).

Table 4. Comparison of Attitude Towards Violence Scale scores by gender

	Gender	n	Median(Min.:Max.)	p* and U value
ATVS Total	Female	62	27(10:47)	U: 1892.0
	Male	88	32(12:50)	p: 0.001^b

* $p < 0.05$, b: Mann-Whitney U test

There is a significant difference between the genders in terms of the total score of the Attitude Towards Violence Scale ($p = 0.001$) (Table 4). The median ATVS total score is higher in men than in women. The tendency to violence was found to be higher in men than in women.

Table 5. Comparison of SCL-90 scores by age

Scl-90 Scale	Age	n	Mean ± Sd Median(Min.:Max.)	p* and F/ χ^2 value	Paired comparison ^b
Somatization	18-20 years old	57	1.42(0.25:2.92)	χ^2 : 6.098 p: 0.047^c	p¹⁻² = 0.033 p¹⁻³ = 0.042 p²⁻³ = 0.783
	20-22 years old	61	1.75(0.17:3.83)		
	22-24 years old	32	1.63(0.67:3.42)		
Obsessive- compulsive	18-20 years old	57	1.6(0:3.9)	χ^2 : 7.662 p: 0.022^c	p¹⁻² = 0.037 p¹⁻³ = 0.014 p²⁻³ = 0.530
	20-22 years old	61	2.0(0.2:3.8)		
	22-24 years old	32	1.95(0.5:3.6)		
Interpersonalsensibility	18-20 years old	57	1.56(0.33:3.78)	χ^2 : 4.556 p: 0.103^c	-
	20-22 years old	61	1.89(0.22:3.89)		
	22-24 years old	32	1.78(0.78:4.0)		
Depression	18-20 years old	57	1.89 ± 0.67	F: 2.227 p: 0.111^d	-
	20-22 years old	61	2.05 ± 0.79		
	22-24 years old	32	2.23 ± 0.73		

Anxiety	18-20 years old 20-22 years old 22-24 years old	57 61 32	1.4(0.1:2.8) 1.5(0.1:3.7) 1.65(0.3:4.0)	χ^2 : 2.872p: 0.238 ^c	-
Anger-hostility	18-20 years old 20-22 years old 22-24 years old	57 61 32	1.5(0.17:3.33) 1.83(0.17:4.17) 2.5(0.5:3.83)	χ^2 : 21.720 p: 0.000 ^c	p¹⁻²= 0.004 p¹⁻³= 0.000 p²⁻³= 0.024
Phobic-anxiety	18-20 years old 20-22 years old 22-24 years old	57 61 32	1.29(0:3.0) 1.43(0:3.86) 1.71(0:4.0)	χ^2 : 1.628p: 0.443 ^c	-
Paranoid ideation	18-20 years old 20-22 years old 22-24 years old	57 61 32	1.67(0.67:3.5) 2.0(0.33:4.0) 2.33(0.5:3.67)	χ^2 : 9.177 p: 0.010 ^c	p ¹⁻² = 0.072 p¹⁻³= 0.002 p ²⁻³ = 0.196
Psychoticism	18-20 years old 20-22 years old 22-24 years old	57 61 32	1.2(0:3.1) 1.8(0:3.8) 1.75(0:3.9)	χ^2 : 9.159 p: 0.010 ^c	p¹⁻²= 0.004 p ¹⁻³ = 0.054 p ²⁻³ = 0.849
Additional items(sleep- appetite)	18-20 years old 20-22 years old 22-24 years old	57 61 32	1.43(0.71:3.14) 1.71(0.14:4.14) 1.93(0.86:3.86)	χ^2 : 7.000 p: 0.030 ^c	p ¹⁻² =0.053 p¹⁻³= 0.011 p ²⁻³ = 0.549
SCL-90 Total	18-20 years old 20-22 years old 22-24 years old	57 61 32	1.48(0.25:3.03) 1.8(0.22:3.77) 1.67(0.95:3.73)	χ^2 : 7.203 p: 0.027 ^c	p¹⁻²= 0.020 p¹⁻³= 0.027 p ²⁻³ = 0.668

p<0.05, b: Mann-Whitney U test, c: Kruskal Wallis test, d: Anova test

There is a significant difference between the ages in terms of somatization value, which is one of the sub-factors of the SCL-90 scale ($p=0.047$). Pairwise comparisons were made to identify the differences. It was determined that the median somatization value of those aged 20-22 was higher than those aged 18-20 ($p=0.033$). It was determined that the median somatization value of the 22-24 age group was higher than the 18-20 age group ($p=0.042$).

There is a significant difference between the ages in terms of obsessive compulsive value ($p=0.022$). Pairwise comparisons were made to identify the differences. It was determined that the median obsessive compulsive value of those aged 20-22 was higher than those aged 18-20 ($p=0.037$). It was determined that the median obsessive compulsive value of those aged 22-24 was higher than those aged 18-20 ($p=0.014$).

There is a significant difference between the ages in terms of the hostility value, which is one of the sub-factors of the SCL-90 scale ($p=0.000$). Pairwise comparisons were made to identify the differences. As a result of the comparisons, a difference was found between all age in terms of hostility value, and it was determined that the 18-20 age group had the lowest median hostility value ($p=0.004$, $p=0.000$, $p=0.024$, respectively).

There is a significant difference between the ages in terms of paranoid thought value ($p=0.010$). Pairwise comparisons were made to determine the differences, and it was determined that the median value of paranoid thought in the 22-24 age range was higher than the 18-20 age group ($p=0.002$).

There was also a significant difference between age groups in terms of psychoticism value ($p=0.010$), the median psychoticism value of those aged 20-22 was higher than those aged 18-20 ($p=0.004$). Similarly, a significant difference was found between age groups in terms of sleep-appetite value, and it was determined that the median sleep-appetite value of those aged 22-24 was higher than those aged 18-20 ($p=0.011$).

When it was examined whether there was a difference between the age groups in terms of the total score of the SCL-90 scale, a significant difference was obtained, and these differences were compared with pairwise comparisons ($p=0.027$). The median total score on the SCL-90 scale of those aged 20-22 was higher than those aged 18-20 ($p=0.020$). The median total score on the SCL-90 scale of those aged 22-24 was found to be higher than those aged 18-20 ($p=0.027$).

Table 6. Comparison of WTSMQ Scale scores by age

WTSMQ Scale	Age	n	Mean ± Sd Median(Min.:Max.)	p* and F/χ ² value	Paired comparison ^b
Coping	18-20 years old	57	2.13 ± 0.52	F: 3.695 p: 0.027^d	p ¹⁻² = 0.058
	20-22 years old	61	2.32 ± 0.54		p¹⁻³= 0.011
	22-24 years old	32	2.42 ± 0.49		p ²⁻³ = 0.347
Enrichment	18-20 years old	57	2.0(1.0:3.6)	χ ² : 6.864 p: 0.032^c	p ¹⁻² = 0.097
	20-22 years old	61	2.4(1.0:4.0)		p¹⁻³= 0.009
	22-24 years old	32	2.6(1.6:3.4)		p ²⁻³ = 0.302
Emotional Enhancement	18-20 years old	57	1.8(1.0:3.4)	χ ² : 17.617 p: 0.000^c	p¹⁻²= 0.002
	20-22 years old	61	2.2(1.2:4.0)		p¹⁻³= 0.000
	22-24 years old	32	2.6(1.2:3.4)		p ²⁻³ = 0.159
Social	18-20 years old	57	2.0(1.0:3.5)	χ ² : 8.614 p: 0.013^c	p¹⁻²= 0.012
	20-22 years old	61	2.25(1.0:4.0)		p¹⁻³= 0.014
	22-24 years old	32	2.13(1.25:3.25)		p ²⁻³ = 0.813

* p<0.05, b: Mann-Whitney U test, c: Kruskal Wallis test, d: Anova test

There was a significant difference between the ages in terms of coping value, which is a sub-factor of the scale of reasons for watching TV (p=0.027). Pairwise comparisons were made to determine these differences, and the average coping score of the 22-24 age group was found to be higher than the 18-20 age group (p=0.011). There was a significant difference between age groups in terms of enrichment score (p=0.032). The median enrichment score of the 22-24 age group was found to be higher than that of the 18-20 age group (p=0.009).

There is a significant difference between the age groups in terms of emotional development (Emotional Enhancement) score (p=0.000), and the median value of the emotional development (Emotional Enhancement) score of the 22-24 age group was found to be higher than the 18-20 age group (p=0.000). Similarly, the median value of the emotional development (Emotional Enhancement) score of the 20-22 age group was found to be higher than the 18-20 age group (p=0.002).

It was determined that there was a significant difference between the age groups in terms of the social value, which is the sub-factor of the scale of watching TV series (0.013). The median social score of the 22-24 age group was found to be higher than the 20-22 age group and the 18-20 age group (p=0.012, p=0.014, respectively).

Table 7. Comparison of Attitude Towards Violence Scale scores by age

	Age	n	Median(Min.:Max.)	p* and χ ² value	Paired comparison ^b
ATVS Total	18-20 years old	57	27(11:39)	χ ² : 20.703 p: 0.000^c	p¹⁻²= 0.000
	20-22 years old	61	32(10:50)		p¹⁻³= 0.000
	22-24 years old	32	32.5(15:48)		p ²⁻³ = 0.343

* p<0.05, b: Mann-Whitney U test, c: Kruskal Wallis test

There is a significant difference between the age in terms of the total score of the Attitude Towards Violence Scale ($p=0.000$) (Table 7). The median ATVS total score is higher in 20-22 years old group than in 18-20 years old group ($p=0.000$). The tendency to violence was found to be higher in 20-22 years old than in 18-20 years old. The median ATVS total score is higher in 22-24 years old group than in 18-20 years old group ($p=0.000$). The tendency to violence was found to be higher in 22-24 years old than in 18-20 years old. We can say that as the age value increases, the tendency to violence increases. There is no significant difference between the 20-22 age group and the 22-24 age group in terms of ATV scores ($p=0.343$).

Table 8. Comparison of SCL-90 scores by series watched

Scl-90 Scale	Series Watched	n	Mean ± Sd Median (Min.:Max.)	p* and F/ χ^2 value	Paired comparison ^b
Somatization	Kurtlar Vadisi	38	1.46(0.42:3.08)	χ^2 : 7.148 p: 0.067 ^c	-
	Ezel	60	1.33(0.25:3.42)		
	Eşkiya Dünyaya Hükümdar Ol.	21	2.17(0.33:3.83)		
	Çukur	31	1.58(0.17:3.42)		
Obsessive- compulsive	Kurtlar Vadisi	38	1.82 ± 0.69	F: 2.977 p: 0.034 ^d	p ¹⁻² = 0.834 p¹⁻³= 0.008 p ¹⁻⁴ = 0.898 p²⁻³= 0.009 p ²⁻⁴ = 0.947 p³⁻⁴= 0.011
	Ezel	60	1.78 ± 0.84		
	Eşkiya Dünyaya Hükümdar Ol.	21	2.33 ± 0.68		
	Çukur	31	1.79 ± 0.74		
Interpersonal sensitivity	Kurtlar Vadisi	38	1.67(0.44:4.0)	χ^2 : 9.544 p: 0.023 ^c	p ¹⁻² = 0.864 p¹⁻³= 0.009 p ¹⁻⁴ = 0.217 p²⁻³= 0.004 p ²⁻⁴ = 0.189 p ³⁻⁴ = 0.167
	Ezel	60	1.56(0.22:3.78)		
	Eşkiya Dünyaya Hükümdar Ol.	21	2.22(1.33:3.89)		
	Çukur	31	1.78(0.33:3.67)		
Depression	Kurtlar Vadisi	38	1.95 ± 0.71	F: 2.093 p: 0.104 ^d	-
	Ezel	60	1.92 ± 0.70		
	Eşkiya Dünyaya Hükümdar Ol.	21	2.34 ± 0.72		
	Çukur	31	2.12 ± 0.80		
Anxiety	Kurtlar Vadisi	38	1.35(0.1:3.7)	χ^2 : 7.878 p: 0.049 ^c	p ¹⁻² = 0.609 p¹⁻³= 0.023 p ¹⁻⁴ = 0.570 p²⁻³= 0.009 p ²⁻⁴ = 0.416 p³⁻⁴= 0.046
	Ezel	60	1.35(0.1:3.4)		
	Eşkiya Dünyaya Hükümdar Ol.	21	2.3(0.3:3.7)		
	Çukur	31	1.4(0.1:4.0)		

Anger-hostility	Kurtlar Vadisi	38	1.83(0.33:4.17)	χ^2 : 6.099 p: 0.107 ^c	-
	Ezel	60	1.67(0.17:4.0)		
	Eşkiya Dünyaya	21	2.33(0.5:3.83)		
	Hükümdar Ol. Çukur	31	1.5(0.17:3.67)		

* p<0.05, b: Mann-Whitney U test, c: Kruskal Wallis test, d: Anova test

Table 8 continued. Comparison of SCL-90 scores by series watched

Scl-90 Scale	Series Watched	n	Mean ± Sd Median(Min.:Max.)	p* and F/ χ^2 value	Paired comparison ^b
Phobic-anxiety	Kurtlar Vadisi	38	1.29(0:4.0)	χ^2 : 9.769 p: 0.021 ^c	p ¹⁻² = 0.426 p¹⁻³= 0.039 p ¹⁻⁴ = 0.208 p²⁻³= 0.006 p ²⁻⁴ = 0.060 p ³⁻⁴ = 0.176
	Ezel	60	1.29(0:3.29)		
	Eşkiya Dünyaya	21	2.29(0:3.86)		
	Hükümdar Ol. Çukur	31	1.57(0:3.86)		
Paranoid ideation	Kurtlar Vadisi	38	1.91 ± 0.81	F: 1.499 p: 0.217 ^d	-
	Ezel	60	1.86 ± 0.84		
	Eşkiya Dünyaya	21	2.26 ± 0.71		
	Hükümdar Ol. Çukur	31	1.83 ± 0.81		
Psychoticism	Kurtlar Vadisi	38	1.6(0.2:3.9)	χ^2 : 6.256 p: 0.100 ^c	-
	Ezel	60	1.3(0:3.7)		
	Eşkiya Dünyaya	21	1.9(0:3.8)		
	Hükümdar Ol. Çukur	31	1.4(0:3.9)		
Additional items (sleep-appetite)	Kurtlar Vadisi	38	1.5(0.71:3.71)	χ^2 : 9.453 p: 0.024 ^c	p ¹⁻² = 0.953 p¹⁻³= 0.009 p ¹⁻⁴ = 0.439 p²⁻³= 0.007 p ²⁻⁴ = 0.347 p³⁻⁴= 0.016
	Ezel	60	1.43(0.14:4.14)		
	Eşkiya Dünyaya	21	2.29(0.86:3.86)		
	Hükümdar Ol. Çukur	31	1.57(0.29:3.86)		
SCL-90 Total	Kurtlar Vadisi	38	1.62(0.51:3.73)	χ^2 : 8.470 p: 0.037 ^c	p ¹⁻² = 0.675 p¹⁻³= 0.020 p ¹⁻⁴ = 0.708 p²⁻³= 0.005 p ²⁻⁴ = 0.451 p³⁻⁴= 0.038
	Ezel	60	1.51(0.22:3.22)		
	Eşkiya Dünyaya	21	2.07(1.04:3.77)		
	Hükümdar Ol. Çukur	31	1.64(0.25:3.71)		

* p<0.05, b: Mann-Whitney U test, c: Kruskal Wallis test, d: Anova test

There is a significant difference between the series followed in terms of the obsessive compulsive score, which is a sub-factor of the Scl-90 scale (p=0.034) (Table 8). The obsessive-compulsive average of those who preferred the string "Eşkiya Dünyaya Hükümdar Olmaz" was found to be quite

high compared to the other lines.

Scl-90 scale sub-factors "Interpersonal sensibility", "Anxiety", "Phobic-anxiety", "Additional items (sleep-appetite)" and Scl-90 scale total scores differ significantly according to series preferences (respectively $p=0.023$, $p=0.049$, $p=0.021$, $p=0.024$, $p=0.037$). Table 8 shows that those who prefer the series "Eşkiya Dünyaya Hükümdar Olmaz" have higher scores in all sub-factors and the total score of the Scl-90 scale. To generalize, it can be predicted that this series watched has an impact on the psychology of the society.

Table 9. Comparison of WTSMQ Scale scores by series watched

WTSMQ Scale	Series Watched	n	Mean ± Sd Median (Min.:Max.)	p* and F/ χ^2 value	Paired comparison ^b
Coping	Kurtlar Vadisi	38	2.14(1.43:3.14)	χ^2 : 4.267 p: 0.234 ^c	-
	Ezel	60	2.29(1.14:4.0)		
	Eşkiya Dünyaya	21	2.14(1.43:3.29)		
	Hükümdar Ol.	31	2.0(1.43:2.86)		
	Çukur				
Enrichment	Kurtlar Vadisi	38	2.47 ± 0.70	F: 1.024p: 0.384 ^d	-
	Ezel	60	2.29 ± 0.62		
	Eşkiya Dünyaya	21	2.35 ± 0.69		
	Hükümdar Ol.	31	2.21 ± 0.64		
	Çukur				
Emotional Enhancement	Kurtlar Vadisi	38	2.4(1.2:3.4)	χ^2 : 9.933 p: 0.019 ^c	p ¹⁻² = 0.176 p ¹⁻³ = 0.781 p¹⁻⁴= 0.009 p ²⁻³ = 0.177 p ²⁻⁴ = 0.055 p³⁻⁴= 0.010
	Ezel	60	2.1(1.0:4.0)		
	Eşkiya Dünyaya	21	2.4(1.4:3.4)		
	Hükümdar Ol.	31	1.8(1.0:3.0)		
	Çukur				
Social	Kurtlar Vadisi	38	2.0(1.25:3.5)	χ^2 : 3.302 p: 0.347 ^c	-
	Ezel	60	2.0(1.0:4.0)		
	Eşkiya Dünyaya	21	2.5(1.25:3.25)		
	Hükümdar Ol.	31	2.0(1.25:3.25)		
	Çukur				

* $p<0.05$, b: Mann-Whitney U test, c: Kruskal Wallis test, d: Anova test

There is a significant difference in the emotional development (Emotional Enhancement) score, which is the sub-factor of the scale of reasons for watching TV, among the TV series preferences ($p=0.019$) (Table 9). Pairwise comparisons were made to determine the differences, and the median emotional development score of those who preferred to watch the TV series "Kurtlar Vadisi" and "Eşkiya Dünyaya hükümdar Olmaz" was higher than the value of those who preferred to watch the TV series "Çukur" ($p=0.009$, $p=0.010$, respectively).

Table 10. Comparison of Attitude Towards Violence Scale scores by series watched

	Series Watched	n	Median(Min.:Max.)	p* and χ^2 value	Paired comparison ^b
ATVS Total	Kurtlar Vadisi	38	31.5(12:49)	χ^2 : 16.160 p: 0.001 ^c	p ¹⁻² = 0.562
	Ezel	60	32(10:50)		p ¹⁻³ = 0.651
	Eşkiya Dünyaya	21	31(11:49)		p¹⁻⁴= 0.000
	Hükümdar Ol.	31	27(10:48)		p ²⁻³ = 0.906
	Çukur				p²⁻⁴= 0.001 p³⁻⁴= 0.012

* p<0.05, b: Mann-Whitney U test, c: Kruskal Wallis test

There is a significant difference between the series watched in terms of the total score of the Attitude Towards Violence Scale (p=0.001) (Table 10). As a result of the evaluation made among the individuals participating in the study, if generalization is made, it has been determined as the "Çukur" series that affects the violence the least (resp. p=0.000, p=0.001, p=0.012).

DISCUSSION

Television and internet are one of the fastest developing technologies of the 2000s. Violence has started to be shown so much on television that the murder, robbery, rape and theft incidents that a child who comes of age consciously or involuntarily witnesses on television are increasing day by day and day by day. these acts of violence seem even more normal to people's eyes (Koç, 2018).

The groups most affected by television are mostly children and consists of young people. Television is an important socialization tool for children and young people when they are most open to learning. In this context, the effect of television on society and especially on children and youth is among the most researched subjects in the social sciences literature. (Zuckerman ve Zuckerman, 1985; Johnson, 1996; Villani, 2001; Cortés, 2005).

When we evaluated our scale results according to gender, a significant correlation could not be established according to the SCL 90 and wtsmq scales, but we analyzed that men are more prone to violence according to the attitude towards violence scale.

According to the age analysis of the socialization subset of our wtsmq scale we used, it was concluded that university students aged 22-24 need more socialization than university students aged 20-22. In addition, when we analyzed to determine the differences between TV series, the rate of emotional development subset was found to be higher in Kurtlar Vadisi and Edho TV series.

According to the results of the research, a significant correlation was found between all answers and all questions and it has been observed that such series have a direct effect on individuals. Even more violent scenes have a more intense and curious watching rate for young people.

According to the scale of attitude towards violence, the TV series that directed university students to violence was "Kurtlar Vadisi" and the least was "Çukur". Media; With the fictional heroes it creates through serials, movies and reality shows, it is especially effective on children and young people. Behaviors of people can change under the influence of the characters in the television

programs they watch. The audience also may want to find the attitudes and confessions of the characters in their self, especially in popular programs (İpek, 2020). Whatever the effect, college students acted on their impulses and became interested in such scenes. According to our results, as this situation continues, the dosage of violence in TV series and movies will increase.

CONCLUSION

As a result, it has been proven by the tests and scales used in the research that Turkish TV series containing violence make university students more prone to violence. Especially the TV series "Kurtlar Vadisi" and "Ezel" affected the violence tendency of university students more and had an impact on their thoughts. In this study, although only the tendency of Turkish crime serials to violence on university students was investigated, it was revealed that people were affected by the content they watched and reflected this effect on their thoughts, attitudes and even their lives.

REFERENCES

- Akın, A., Yıldız, B. ve Basha, E. (2016). Şiddete Yönelik Tutum Ölçeğinin Türkçe Versiyonunun Geçerliliği ve Güvenilirliği
- Cortés, Carlos. E. (2005), "How the Media Teach", in. Yearbook of the National Society for the Study of Education, 104 (1), pp.55-57.
- Cyr, J. J., McKenna-Foley, J. M., & Peacock, E. (1985). *Factor Structure of the SCL-90-R: Is There One? Journal of Personality Assessment*
- Flayelle, M., Canale, N., Vögele, C., Karila, L., Maurage, P., & Billieux, J. (2019). Assessing binge-watching behaviors: Development and validation of the "Watching TV Series Motives" and "Binge-watching Engagement and Symptoms" questionnaires. *Computers in Human Behavior*, 90, 26-36.
- Funk, Jeanne B. (1999) The Attitudes Towards Violence Scale: A Measure for Adolescents
- Guttman, M., Mowder, B. A., & Yasik, A. E. (2006). The ACT against violence training program: A preliminary investigation of knowledge gained by early childhood professionals. *Professional Psychology: Research and Practice*, 37, 717-723.
- Güney, Rabiye (2021). Medyanın Çocuklar Üzerindeki Etkileri ve Kullanımına İlişkin Öneriler.
- İbrahim İpek (2020) "Kurtlar Vadisi ve Çukur Dizisinin Şiddet ve Suç Eylemleri Üzerindeki Etkisi"
- Johnson, M. O. (1996), "Television Violence and its Effect on Children", *Journal of Pediatric Nursing*, 11, pp.94-99.
- Koç, N. E. (2018). ŞİDDET İÇERİKLİ DİZİLERİN POPÜLERİTE SEBEPLERİ. *Yeni Medya Elektronik Dergisi*, 2 (1) , 26- 36. DOI: 10.17932/IAU.EJNM.25480200.2018.2/1.26-36

Küçükcan, Özlem Uluç (2019) Şiddetin ve Suçun Kamusallaşması: Reality Showlar ve Toplumsal Etkileri

McCord, J., & Ensminger, M. (1995). Pathways from aggressive childhood to criminality. American Society of Criminology, Boston, MA.

Reza A., Krug E. G., & Mercy, J. A. (2001). Epidemiology of violent deaths in the world. Injury Prevention, 7, 104-111.

Smith, E.R., & Mackie, D.M. (1995). Social psychology. New York: Worth Publishers.

Şenol, Dolunay (2007). "Türkiye'de Organize Suçlar ve Halkın Teveccühü." Sosyoloji Araştırmaları Dergisi, Sayı: 10, 208-223

Zuckerman, D. M. And B. S. Zuckerman. (1985), "Television's Impact on Children", Pediatrics, 75 (2), pp.233-240.

Bu sayfadan başlayıp 68. Sayfaya kadar olan bildiri tam metin kitabından yazarın talebiyle ıkartılmıştır.

EVALUATION of DIFFICULTY in EMOTION REGULATION and SELF-ESTEEM in ADOLESCENTS DIAGNOSED with MAJOR DEPRESSIVE DISORDER

Büşra ÖZ*

Abstract

Objective: Depression is common in children and adolescents all over the world and negatively affects the functionality of individuals in physical, cognitive and behavioral areas. Our aim is to evaluate emotion regulation difficulties and self-esteem in adolescents diagnosed with Major Depressive Disorder (MDD).

Materials and Methods: Thirty patients aged 13-16 years who applied to Duzce University Faculty of Medicine Child and Adolescent Psychiatry Outpatient Clinic between January and March 2022 and were diagnosed with MDD according to DSM-V diagnostic criteria were included in our study. 29 healthy adolescents of similar age and gender without any chronic physical or psychiatric disease were included as the control group. Psychiatric evaluation of all participants were done with K-SADS-PL (Affective Disorders and Schizophrenia for School- Age Children, Current and Lifetime Version). Difficulties in Emotion Regulation Scale-Brief Form (DERS-16) and Rosenberg Self-Esteem Scale (RSE) were administered to all participants.

Results: Participants in the MDD and control groups were similar in terms of age and gender ($p>.05$). Psychiatric comorbidity rate of the MDD group was significantly higher than the control group ($p=.001$). Self-harming behavior (SIB) symptoms were significantly higher in the MDD group ($p=.002$). There was no significant difference between the groups in terms of suicidal ideation and family history of psychiatric illness. DERS-SF and RSE scores were significantly higher in the MDD group ($p<.001$). In the MDD group, a strong and significant positive correlation was found between DERS-SF and RSE scores ($p<.001$).

Conclusion: In this study, we found that the psychiatric comorbidity rate was high in the MDD group. We showed that MDD patients have more difficulty in emotion regulation and have lower self-esteem than the control group. Difficulties in emotion regulation and low self-esteem may be one of the factors that affect the emergence and continuation of depressive symptoms. Therefore, the examination of changing emotional reactions and emotion regulation strategies, the evaluation of self-esteem are of great importance in the etiology and treatment of depression.

Keywords: Major Depressive Disorder, Adolescent, Difficulty In Emotion Regulation, Self-Esteem

INTRODUCTION

Depression is a psychiatric disorder that is commonly seen in children and adolescents all over the

* Asst. Prof. Dr., Düzce University, Faculty of Medicine, Department of Child and Adolescent Psychiatry, Düzce, Turkey. E-mail: drozbusra@gmail.com ORCID: 0000-0002-0561-9473

world and negatively affects the functionality of individuals in mental and behavioral areas(1). Depression affects approximately 3% of the school-age population worldwide, and many more children experience sub-threshold symptoms (2).

emotion regulation; It is defined as a set of strategies used to maintain a positive emotional state or to improve or suppress a negative emotional state in stressful and non-stressful situations (3). It is stated that one of the factors that affect the emergence and continuation of depressive symptoms is difficulties in regulating people's emotions. Therefore, the examination of changing emotional reactions and emotion regulation strategies provides information about the etiology and treatment of depression (4).

Self-concept is related to the perception of how people see themselves physically, psychologically and socially (5). Individuals with depression may have lower self-esteem. This situation further increases the risk of suicide attempt in patients with depression (6). Our aim is to evaluate emotion regulation difficulties and self-esteem in adolescents diagnosed with Major Depressive Disorder (MDD).

METHOD

Thirty patients aged 13-16 years, who applied to Düzce University Faculty of Medicine Child and Adolescent Psychiatry Outpatient Clinic between January and April 2022 and were diagnosed with MDD according to DSM-V diagnostic criteria, were included in our study. 29 healthy adolescents of similar age and gender without any chronic physical or psychiatric disease were included as the control group. Psychiatric evaluation of all participants was done with K-SADS-PL (Affective Disorders and Schizophrenia for School-Age Children, Current and Lifetime Version). Emotion Regulation Difficulty Scale-Short Form (LESS-SF) and Rosenberg Self-Esteem Scale (RSE) were administered to all participants. Written informed consent was obtained from all participants and their families.

Difficulties in Emotion Regulation Scale-Brief Form (DERS- 16): The DERS-16 which was developed by Bjureberg et al. (7) in 2016 was used to evaluate the difficulties experienced in emotion regulation. This 16-item scale is a Likert-type scale rated between 1 (almost never) and 5 (almost always) points. The scale contains five subscales, clarity, nonacceptance, strategies, impulse, and goals. Higher scores on this scale indicate more difficulties in the emotion regulation. The validity and reliability of the Turkish version of the scale has been demonstrated (8).

Rosenberg self-esteem scale (RSE): Developed by Rosenberg. The scale consists of 63 questions and 12 subscales (9). The questions are answered as “strongly agree”, “agree”, “disagree”, “strongly disagree”. The higher the score, the lower the self-esteem. In this study, the 10-item Self-Esteem subscale of the scale was used. Çuhadaroğlu performed the scale's Turkish validity and reliability study, and the Cronbach alpha reliability coefficient was calculated as 0.71 (10).

Statistical Analysis

The distribution of data was analyzed using the Shapiro-Wilk test, and descriptive statistics were given as mean±standard deviation or median (interquartile range) [min-max] for numerical variables, and as number (percent) for categorical variables. Independent samples t test or Mann-Whitney U test were used depending on the distribution of the data in group comparisons, and correlation analyzes were performed with Pearson or Spearman correlation analysis. Pearson chi-

square, Fisher's exact or Fisher-Freeman-Halton tests were used in the analysis of categorical variables in accordance with the expected value rule. Statistical analyzes were made with the SPSS v.22 program, and the significance level was taken into account as 0.05.

RESULTS

In our study, there were 30 adolescents in the patient group and 29 adolescents in the control group. The mean age of the patient group was 15 years, and the mean age of the control group was 14 years. In the patient group, 22 girls and 8 boys; There were 20 girls and 9 boys in the control group. Participants in the patient and control groups were similar in terms of age and gender ($p>.05$) (Table 1).

Psychiatric comorbidity rate of the patient group was significantly higher than the control group ($p=.001$). Self-harming behavior symptoms were significantly higher in the patient group ($p=.002$). There was no significant difference between the groups in terms of suicidal ideation and family history of psychiatric illness. DERS-SF and RSE scores were significantly higher in the patient group ($p<.001$) (Table 1). In addition, a strong and significant positive correlation was found between DERS-SF and RSE scores in the patient group ($p<.001$) (Table 2).

DISCUSSION and CONCLUSION

In our study, we investigated the relationship between emotional regulation difficulties and self-esteem in adolescents aged 13-16 years with MDD and follow-up. As a result of our study, it was determined that adolescents with depression had more difficulties in regulating their emotions and had lower self-esteem. It was determined that individuals with low self-esteem had more difficulties in emotion regulation.

In clinical and epidemiological studies, psychiatric comorbidities were found in 40% to 70% of children and adolescents with depression (11). In our study, the rate of psychiatric comorbidity in patients with depression was found to be high, 33.3%.

Self-harming behavior (SIB) is the intentional and repetitive destruction of body tissue with no suicidal intent. SIB begins between the ages of 10-24 and is more common in adolescents with depression (12). In our study, self-harming behavior was found to be higher in adolescents with depression.

Emotion regulation is defined as the processes that determine which emotions are experienced and how these emotions are experienced and expressed. Studies have shown that this behavior increases in adolescents with self-harming behavior as a result of difficulties in emotion regulation. Self-harming behavior is common in individuals with depression (12). Difficulties in emotion regulation processes also play a role in the emergence and continuation of depressive symptoms that impair cognitive, physical and behavioral functionality in daily life. While rumination and suppression among emotion regulation strategies play a role in maintaining depressive mood; re-evaluation, acceptance and change of perspective show positive effects. Studies have reported that individuals with depression have difficulties in emotion regulation (4,13). In our study, symptoms of difficulty in regulating emotion were found to be higher in children with depression. Our results support the literature in this respect.

It is reported in the literature that the self-esteem is low in those with depression. As depressive symptoms increase, self-esteem decreases (14). Similarly, in this study, adolescents with

depression were found to have lower self-esteem. A strong positive correlation was found between self-esteem and difficulty in emotion regulation in these individuals.

As a result; emotion regulation strategies and self-esteem should be evaluated in adolescents with depression. Cognitive behavioral therapy and drug treatments are at the forefront in the treatment of depression in children and adolescents. Interventions regarding the emotion regulation difficulties and self-esteem of the patient in therapies can reduce the symptoms of depression. Psychological counseling and guidance services for adolescents, which are of critical importance for personality development, can prevent MDD symptoms by increasing self-esteem and supporting the development of positive emotion regulation strategies.

REFERENCES

- 1) Kessler RC, Berglund P, Demler O, Jin R, Merikangas KR, Walters E. Lifetime prevalence and age-of-onset distributions of DSM-IV disorders in the National Comorbidity Survey Replication. *Arch Gen Psychiatry* 2005; 62:593-602.
- 2) G.V. Polanczyk, G.A. Salum, L.S. Sugaya, A. Caye, L.A. Rohde Annual research review: a meta-analysis of the worldwide prevalence of mental disorders in children and adolescents *J. Child Psychol. Psychiat.*, 56 (2015), pp. 345-365
- 3) Compas, B. E., Jaser, S. S., Dunbar, J. P., Watson, K. H., Bettis, A. H., Gruhn, M. A., & Williams, E. K. (2014). Coping and emotion regulation from childhood to early adulthood: Points of convergence and divergence. *Australian journal of psychology*, 66(2), 71-81.
- 4) Nolen-Hoeksema S, Aldao A. Gender and age differences in emotion regulation strategies and their relationship to depressive symptoms. *Pers Individ Dif* 2011;51:704-708.
- 5) Griffiths, L. J., Parsons, T. J., & Hill, A. J. (2010). Self-esteem and quality of life in obese children and adolescents: A systematic review. *International Journal of Pediatric Obesity*, 5(4), 282-304.
- 6) Babore, A., Trumello, C., Candelori, C., Paciello, M., & Cerniglia, L. (2016). Depressive symptoms, self-esteem and perceived parent-child relationship in early adolescence. *Frontiers in psychology*, 7, 982.
- 7) Bjureberg, J., Ljótsson, B., Tull, M. T., Hedman, E., Sahlin, H., Lundh, L. G., et al. (2016). Development and validation of a brief version of the difficulties in emotion regulation scale: the DERS-16. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, 38(2), 284-296.
- 8) Yiğit, İ., & Yiğit, M. G. (2017). Psychometric properties of Turkish version of difficulties in emotion regulation scale-brief form (DERS-16). *Current Psychology*.
- 9) Rosenberg, M. (2015). *Society and the adolescent self-image*. Princeton university press.
- 10) Çuhadaroğlu F. Adölesanlarda Benlik Saygısı. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi. Ankara: 1986;20-60

- 11) Özer, D., Kocabıyık, A., Girgin, V., & Demiraslan, P. (2002). Ergenlerde depresyon: Epidemiyoloji, klinik görünüm, komorbidite, seyir, komplikasyonlar. *Düşünen Adam*, 15(2), 90-96.
- 12) Bakar Kahraman, B., & Kızılay Çankaya, P. (2020). Kendine zarar verme davranışı olan erişkinlerde çocukluk çağı travmaları, duygu düzenleme güçlüğü ve başa çıkma tutumları. *Anatolian Journal of Psychiatry/Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 21(4).
- 13) Alpay, E. H., Aydın, A., & Bellur, Z. (2017). Çocukluk Çağı Travmalarının Depresyonve Travma Sonrası Stres Belirtileri İle İlişkinde Duygu Düzenleme Güçlüklerinin Aracı Rolü (Tur). *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 20(3), 218-226.
- 14) Özcan, H., Subaşı, B., Budak, B., Çelik, M., Gürel, Ş. C., & YILDIZ, M. (2013). Ergenlik ve genç yetişkinlik dönemindeki kadınlarda benlik saygısı, sosyal görünüş kaygısı, depresyon ve anksiyete ilişkisi. *Journal of Mood Disorders*, 3(3), 107-13.

EKLER:

Table 1: Demographic Characteristics and Scale Scores of the Participants

		MDD GROUP		CONTROL GROUP	TOTAL		P VALUE
Age (years)		15	[13-	14 [13-15]	14	[13-	.865 [‡]
		16]			15]		
Gender, <i>n</i>	Girl	22		20 (69,0)	42		.934 [§]
(%)		(73,3)			(71,2)		
	Boy	8 (26,7)		9 (31,0)	17		
					(28,8)		
Psychiatric comorbidity <i>n</i> (%)	no	20		29 (100,0)	49		.001[†]
		(66,7)			(83,1)		
	yes	10		0 (0,0)	10		
		(33,3)			(16,9)		
Self-harming behavior, <i>n</i>	no	21		29 (100,0)	50		.002[†]
		(70,0)			(84,7)		
	yes	9 (30,0)		0 (0,0)	9 (15,3)		
(%)							
Suicidal thought, <i>n</i> (%)	no	24		29 (100,0)	53		.024 [†]
		(80,0)			(89,8)		
	yes	6 (20,0)		0 (0,0)	6 (10,2)		
Family history of psychiatric illness, <i>n</i> (%)	no	19		24(82,8)	43		.166 [§]
		(63,3)			(72,9)		
	yes	11		5 (17,2)	16		
		(36,7)			(27,1)		
DERS-SF		67	[58-	29 [25-34]	44	[28-	<.001[‡]
		71]			67]		
RSE		5 [5-6]		1 [0-1]	3 [1-5]		<.001[‡]

The data are presented as *n* (%) and median [Q1-Q3].

‡ Mann-Whitney U Test

† Fisher's Exact Test.

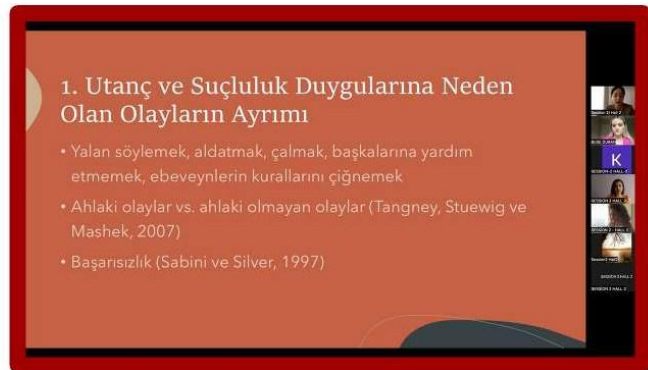
§ Continuity correction

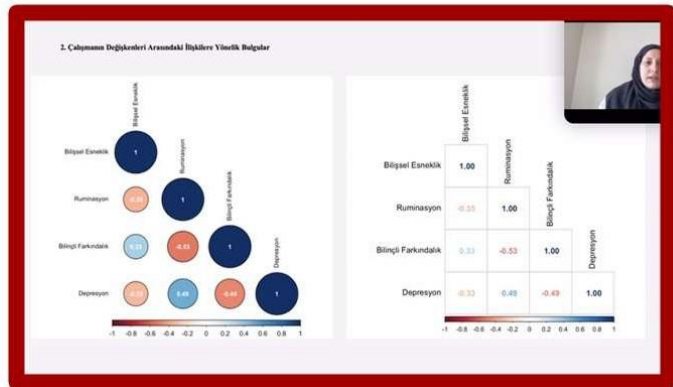
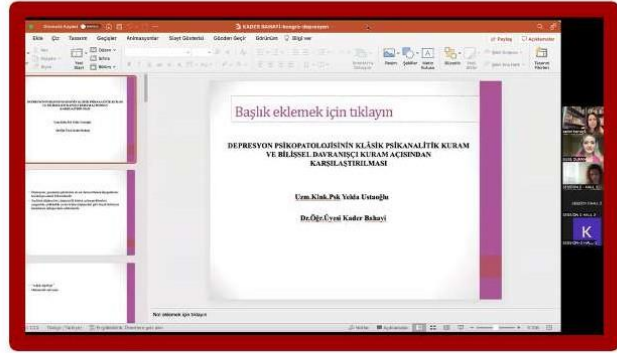
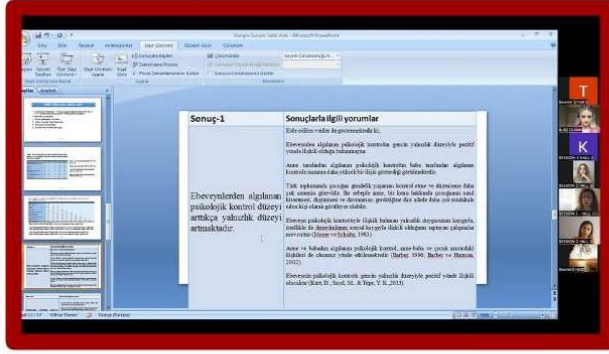
Table 2: Correlation Between Age and Scales in the Patient Group

Patient group				
		Age	DERS-SF	RSE
DERS-SF	r	-0,051	-	
	p	0,699	.	
RSE	r	-0,076	0,904**	-
	p	0,565	<0,001	-

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

KONGRE FOTOĞRAFLARI / CONGRESS'S PHOTOS

ÖNERİLER

- Duygu düzenleme süreçlerinde problemler yaşayan yetişkin bireylerle yürütülecek terapötik çalışmalarda algnanan işselleştirilmiş ebeveyn tasarımları üzerinde çalışılmasının duygu düzenleme süreçlerini farketme ve düzenleme noktasında olumlu etkiye sahip olacağı düşünülmektedir.
- Çocuğunun duygu düzenleme becerilerini geliştiren, çocuğun asıl bakım veren olan ebeveynin de kendi duygu düzenleme süreçlerinin ele alınması gerekmektedir. Bu bağlamda annelerin ve babalarının eğitim almalarının çocukların gelişiminde olumlu bir etki yaratacağı düşünülmektedir.
- Sonuç olarak; hem duygu düzenleme güçlüğü yaşayan bireylere, hem de buna neden olan ailelere alan uzmanları tarafından eğitimler verilmesi, gerektiğinde terapiye yönlendirilmeleri duygu düzenleme becerilerini geliştirmede katkı sağlayacaktır.

SOSYAL POLİTİKAYA ÖDEVLER

Sosyal Politika

YADES olarak adlandırılan, yaşlı hizmetleri yapan büyükşehir belediyelerine kaynak sağlayan projenin, kapsamı genişletilerek diğer il ve ilçe belediyelere de kaynak sağlanmasının önü açılmalı ve yerli yönetimlere yaşlı hizmetlerini yaygınlaştırmaları için bakanlıklar tarafından destek sağlanmalıdır.

Demans merkezlerinde bilimsel yöntemlerle uygulanacak müzik terapinin uygulanması sağlanmalıdır.

BULGULAR

- Çizelge 9. Çok Boyutlu Covid-19 Ölçeği, Bell Nense İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği Arasındaki İlişki
- ** $p < 0.01$ * $p < 0.05$ Kullanılan test: Pearson Katsayı Testi
- Çok Boyutlu Covid-19 Ölçeği ile Yabancılaşma ($r = .197$, $p < 0.01$) arasında zayıf düzey ve pozitif ilişki.
- Çok Boyutlu Covid-19 Ölçeği ile Güvenmez Bağlanma ($r = .122$, $p < 0.01$) arasında zayıf düzey ve pozitif ilişki.
- Çok Boyutlu Covid-19 Ölçeği ile Egosentrizm ($r = .159$, $p < 0.01$) arasında zayıf düzey ve pozitif ilişki.
- Çok Boyutlu Covid-19 Ölçeği ile Sosyal Yetersizlik ($r = .146$, $p < 0.01$) arasında zayıf düzey ve pozitif ilişki tespit edilmiştir.

	Yabancılaşma	Güvenmez Bağlanma	Egosentrizm	Sosyal Yetersizlik
Çok Boyutlu Covid-19 Ölçeği	.197**	.122*	.159**	.146**

Besleyici İlişki Tarzı

Besleyici ilişki tarzının, bireylerin ilişkilerinde onarıcı ve tatmin edici işlevleri üstlendiği ve kişinin yaşantısına daha iyi bir hale getirmesi noktasında katkı sağladığı söylenebilir (Hasta ve Güler, 2013). Bununla beraber, besleyici ilişkilerde bireylerin, iletişim kurdukları kişilerle de geliştirme cabası içerisinde oldukları ifade edilebilir (Greenwald, 1978).

- Uzlaşma kültürü hakimdir.
- Sayı söz konusudur.
- Bireyler daha mutlu ve yapıcı kişilik özelliklerine sahiptirler.
- İlişkilerde açıklık ve doğallık söz konusudur.
- Ruh sağlığını olumlu etkilenmektedir.

Ketleyici İlişki T

Sahip olunan kişilerarası ilişki tarzı yaşantılarına olumsuz etkilerde bulunabilir. Yüksek niteliklerde olabileceğini de söylemek mümkündür. Bu tür ilişkiler ketleyici (zehirleyici) ilişki tarzları olarak adlandırılmaktadır (Greenwald, 1998).

- Yıkıcı
- Uzlaşmaktan uzak ve benmerkezci
- Sayısız, küçümseyici, kibirci
- Gerilmiş bir atmosfer söz konusudur.
- Ruh sağlığını olumsuz etkilenmektedir.